

Андрій ЗАВ'ЯЛОВ

Andrei ZAVIALOV

**НОВОПРИБУЛІ З УКРАЇНИ В АГЛОМЕРАЦІЇ ВЕЛИКОГО ТОРОНТО:
ЗАЛИШИТИСЯ ЧИ ПОЇХАТИ?**

Соціологічний звіт

**RECENT UKRAINIAN NEWCOMERS TO THE GREATER TORONTO AREA:
STAY OR LEAVE?**

A Sociological Report

(in Ukrainian)

Toronto
2024

Copyright © 2024 Andrei Zavialov

Title: Recent Ukrainian Newcomers to The Greater Toronto Area: Stay or Leave? A Sociological Report (in Ukrainian) / Andrei Zavialov.

Names: Andrei Zavialov, author.



Дослідження проведене за підтримки Наукового товариства ім. Шевченка в Канаді в рамках дослідчої стипендії НТШ-К 2023 року.

ЗМІСТ

Список скорочень	5
ВСТУП	6
Розділ I. ІММІГРАЦІЙНІ НАСТРОЇ – ЗАГАЛЬНА КАРТИНА	13
Плани про те, щоб залишитися жити в Канаді на постійно	13
Перспективи залишитися жити в Канаді на постійно	14
Відповідність імміграційним критеріям Канади	15
Ознайомленість з імміграційною політикою Канади	16
Джерела інформації про імміграційну політику та процедури Канади	18
Причини залишитися жити в Канаді	19
Розділ II. ХАРАКТЕРИСТИКИ ОПИТАНИХ І ЇХ КОРЕЛЯЦІЯ З ІММІГРАЦІЙНИМИ НАСТРОЯМИ	21
1. Загальні характеристики	21
Громадянство, стать	21
Вік	22
Сімейний стан	23
Мова спілкування вдома	24
Місце проживання в Агломерації Великого Торонто (GTA)	25
Перспективи зміни місця проживання в межах Канади	27
2. Життя в Україні	28
Останній регіон проживання в Україні	28
Наявність помешкання в зоні окупації	30
Чи пошкоджене житло в Україні в наслідок бойових дій	31
3. Прибуття до Канади	32
Причини приїзду саме до Канади	32
Країна проживання до прибуття до Канади	34
Кількість людей, які приїхали з респондентами	36
4. Документи і державні сервіси	37
Наявність федеральних/провінційних документів	37
Труднощі при отриманні федеральних/провінційних документів	38
Враження від взаємодії з федеральними/провінційними сервісами	39
5. Безпека і стан здоров'я	40
Почуття безпеки	40
Причини для занепокоєння	42
Ментальний (психологічний) стан	44
Заходи задля поліпшення ментального (психологічного) стану	46
Фізичний стан	47
Користування медичними послугами	48
Труднощі при отриманні медичних послуг	49

6. Робота і фінанси	50
Наявність роботи	50
Труднощі на поточному місці роботи	52
Подальші перспективи в сфері праці в Канаді	54
Фінансовий стан	55
Провінційна фінансова допомога	57
7. Житло	58
Де живуть респонденти	58
Як респонденти знайшли своє поточне житло	60
Умови проживання і комфорт	61
Плани про зміну поточного місця проживання	63
8. Офіційні мови	64
Рівень володіння англійською мовою	64
Тести з оцінки рівня володіння англійською мовою	66
Вивчення англійської мови	67
Французька мова	68
Мовні тести для імміграції	69
9. Інформаційна підтримка і сервісні організації	71
Джерела інформації про життя в Канаді	71
Послуги в українських діаспорних організаціях	72
Послуги в інших сервісних організаціях з допомоги іммігрантам та адаптації (Settlement Agencies)	75
10. Коло спілкування	77
З ким спілкуються новоприбулі українці	77
Способи пошуку нових знайомих та друзів	78
Коло спілкування новоприбулих за мовою	79
11. Повернення в Україну	80
Мотиви на повернення в Україну	80
Можливість повернення в Україну після закінчення війни	81
Причини, які можуть змусити повернутися в Україну	82
12. Ідентичність. Враження від Канади	83
Зміни в ідентичності	83
Що сприяє змінам в ідентичності	85
Враження від Канади	86
Враження від міста проживання	88
ВИСНОВОК	89
Враження респондентів від участі в дослідженні	92
Післямова: Імміграційні настрої і зміни в житті респондентів через чотири місяці після проведення дослідження	93
ПОДЯКИ	95

➤ Список скорочень

- CUAET – Canada-Ukraine Authorization for Emergency Travel (*Канадсько-український дозвіл на екстрені поїздки*)
- CAEL – Canadian Academic English Language
- CELPPI – Canadian English Language Proficiency Index Program
- CLIC – Cours de langue pour immigrants au Canada
- GTA – Greater Toronto Area (*Агломерація Великого Торонто*)
- IELTS – International English Language Testing System
- IRCC – Immigration, Refugees and Citizenship Canada (*Міністерство Канади у справах імміграції, біженців і громадянства*)
- LINC – Language Instruction for Newcomers to Canada (*мовне навчання для новоприбулих до Канади*)
- OHIP – Ontario Health Insurance Plan (*медична страховка Онтаріо*)
- PR – Permanent Residence (*постійний вид на проживання*)
- SIN – Social Insurance Number (*номер соціального страхування*)
- TCF – Test de connaissance du français
- TEF – Test d'évaluation de français
- TOEFL – Test of English as a Foreign Language
- TTC – Toronto Transit Commission (*Транспортна комісія Торонто*)
- ЄС – Європейський Союз
- рис. – рисунок
- США – Сполучені Штати Америки
- табл. – таблиця
- TOT – тимчасово окуповані території

ВСТУП

Через неспровоковану російську агресію проти України і подальші бойові дії Канада та багато європейських країн стикаються з величезною хвилею вимушеної еміграції з України. Завдяки спеціальним заходам, вжитим Канадою, а саме програмі CUAET, яка включає в себе видачу дозволів на роботу/навчання на три роки, федеральну фінансову допомогу в розмірі \$3000, послуги з поселення у фінансовані урядом готелі терміном до двох тижнів (ці послуги надаються до 31 березня 2024 року), послуги в агенціях з допомоги іммігрантам (до 31 березня 2025 року) громадяни України та їхні родичі отримали можливість працювати, навчатися та перебувати в Канаді. Канада ніколи не була легкою країною для імміграції, і така можливість, надана українцям як захід безпеки, відкриває їм двері для подальшої імміграції. Українці стали першою нацією, якій Канада надала допомогу в такому обсязі. Незважаючи на те, що ці заходи визначені як тимчасові, для українців з'явилося багато легальних способів як продовжити термін перебування в країні, так і змінити свій правовий статус на постійне проживання у майбутньому.

З початку війни до Канади за програмою CUAET в'їхало близько 210 тис. українців та їхніх родичів (станом на грудень 2023 року). IRCC отримав майже 1,2 млн заявок на CUAET, з них 936 тис. було схвалено.¹

Понад 60 тис. учасників програми CUAET прибули до Онтаріо станом на серпень 2023 року², більшість з яких оселилися в Агломерації Великого Торонто (Greater Toronto Area; GTA)³, яка є магнітом для багатьох іммігрантів. Будучи рушієм економіки Канади, Агломерація Великого Торонто надає величезні можливості працевлаштування та подальшої самореалізації. Життя в GTA також має свої труднощі, які відрізняються від інших частин Онтаріо та Канади (наприклад, особливо гостро стоять питання житла та нестачі медичного персоналу).

Варто зазначити, що дуже часто новоприбулих українців за програмою CUAET називають біженцями, і часто самі новоприбулі думають, що вони біженці, хоч з правової точки зору це не так. В Канаді існують окремі програми біженства, і новоприбулі українці за CUAET не підпадають під жодну з них. Новоприбулі українці отримують право на роботу і навчання, і таким чином вони підпадають під категорії Temporary Foreign Workers якщо вони мають дозвіл на роботу, Foreign Students якщо вони мають дозвіл на навчання, Temporary Visitor Permit Holders якщо вони мають Visitor Record.

Початок широкомасштабного вторгнення і послідуєча еміграція з України актуалізували питання дослідження соціальної адаптації українців в приймаючих країнах.

¹ [Canada-Ukraine authorization for emergency travel: Key figures](#) / Government of Canada – Gouvernement du Canada (2023).

² Ontario Ukrainian Action Table Record of Discussion (2023, October 25th) / OCASI – Ontario Council of Agencies Serving Immigrants.

³ Агломерація Великого Торонто (Greater Toronto Area) включає в себе міста Торонто, Міссіссога, Брамптон, Оквіль, Мілтон, Бурлінгтон, Вон, Маркам, Річмонд-Гілл, Аврора, Ньюмаркет, Пікерінг, Ейджакс, Вітбі, Ошава і інші; загальна чисельність населення агломерації – біля 7 млн осіб. Див. карту на стор. 25.

Науковці та громадські активісти активно досліджують ці питання. Наприклад, організацією Operation Ukrainian Safe Haven разом з Міністерством Канади у справах імміграції, біженців і громадянства (IRCC) та Конгресом українців Канади у жовтні 2023 року було проведене дослідження серед 500 тис. власників візи CUAET незалежно від факту їх прибуття до Канади на предмет їх проблем, очікувань та сподівань від Канади⁴, Центром економічної стратегії (Україна) було проведене дослідження і опубліковано у серпні 2023 року аналітичну записку «Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути?»⁵, також у рамках онлайн Європейського форуму української діаспори у грудні 2023 року в місті Нові-Сад у Сербії було проведено конференцію «Інтеграція, афірмація, дезінформація, асиміляція?»⁶ (посилання на ці дослідження подано у виносках внизу сторінки) і багато інших.

Методологія. Дослідження базується на кількісних і якісних методах збору інформації та її аналізу, отриманої в ході польового дослідження.

1. Основне опитування⁷ за допомогою анкети в Google-формі з 68 питань (43 закритих, 21 з можливістю дописати свою відповідь, 4 відкритих), розділених на 14 блоків (розділення на блоки було зроблено навмисно, щоб анкета не здавалася задовгою) – опитано 1011 осіб-учасників програми CUAET з Агломерації Великого Торонто з запланованих 1000 осіб в період з 4 липня по 23 жовтня 2023 року (загалом в опитуванні взяла участь 1081 особа, але 70 з них не відповідали встановленим критеріям – або жили поза межами Агломерації Великого Торонто, або приїхали не за програмою CUAET). Анкета розповсюджувалася:

– за допомогою соціальних мереж (Facebook, Telegram) шляхом розміщення оголошень про проведення опитування в різноманітних спільнотах українців з Агломерації Великого Торонто раз на кілька,

– методом «снігового кома», коли самих учасників дослідження просили розповсюдити анкету серед своїх знайомих,

– шляхом розповсюдження на великих українських заходах надрукованих QR-кодів на роздатках із закликом пройти опитування (наприклад, під час святкування Дня Незалежності України в Centennial Park в Торонто, або під час українського фестивалю Bloor West Village Toronto Ukrainian Festival в Торонто),

– за допомогою колег з різних Settlement Agencies (перелічені в списку подяк на стор. 95).

2. Дві фокус-групи по 8 осіб кожна (16 осіб разом): одна з тих, хто планує залишитися в Канаді, і одна з тих, хто планує виїхати з Канади, тривалістю по дві години кожна, проведені

⁴ Operation Ukrainian Safe Haven – Opération havre de paix pour les Ukrainiens (OUSH-OHPU), "[Canada-Ukraine Authorization for Emergency Travel \(CUAET\) Survey](#)" (November 2023).

⁵ [Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути?](#) / Центр економічної стратегії (2023).

⁶ Конференція «Інтеграція, афірмація, дезінформація, асиміляція?» ([відеозапис](#), [програма](#)) / YouTube, YUkrainians Media; Укрінформ (2023).

⁷ Зав'ялов, А. [Опитування «Новоприбулі з України в GTA: залишитись у Канаді чи повернутися в Україну?»](#) / Google-форма (2023).

30 і 31 серпня 2023 року на базі Суспільної служби українців Канади – Торонто. Основне опитування містило запитання про бажання взяти участь у фокус-групі, і у разі згоди респонденту пропонувалося заповнити поле *E-mail для контакту* – було вибрано 16 учасників фокус-груп з 272 респондентів, які залишили свої електронні пошти.

3. Додаткове міні-опитування⁸ з 5 питань серед тих, хто залишив свій е-мейл – тобто серед цих самих респондентів – на предмет того, як змінилися їхні імміграційні настрої через 4 місяці після проведення основного опитування. Це міні-опитування було вирішено провести під час підготовки соціологічного звіту, воно проводилося в період з 3 по 16 січня 2024 року. З 272 осіб, які залишили свої е-мейли, на цю анкету відповіли 168 осіб.

Опитування і фокус-група пропонували респондентам висловити свою думку та поділитися досвідом свого проживання в Агломерації Великого Торонто. Відповіді респондентів було ув'язано з їхніми імміграційними настроями з метою зрозуміти, наскільки той чи інший чинник, та чи інша характеристика впливає на імміграційні настрої респондента. Питання було розділено на дві групи:

1. Демографічні дані, адаптація в Агломерації Великого Торонто

– загальні відомості: дата в'їзду, місце проживання в GTA, стать, вік, мова спілкування вдома, тощо,

– причини, з яких вони обрали Канаду як місце для переїзду,

– життєва ситуація в Україні (регіон проживання до переїзду, чи є/було місце їхнього проживання під російською окупацією чи ні),

– оформлені документи в Канаді (труднощі), враження від взаємодії з федеральними та провінційними органами влади,

– ментальне (психологічне) та фізичне самопочуття,

– ситуація з працевлаштуванням,

– ситуація з житлом,

– способи отримання інформації про життя в Канаді

– взаємодія з різноманітними агенціями з допомоги іммігрантам,

– взаємодія з українськими діаспорними організаціями,

– навички володіння офіційними мовами і шляхи їх вдосконалення,

– шляхи створення свого кола спілкування і хто до нього входить.

2. Причини залишитись в Канаді або виїхати з неї

– причини, з яких респонденти бажають залишитися жити в Канаді на постійно або покинути її (і як швидко покинути),

– причини, які можуть змусити респондентів покинути Канаду, навіть якщо вони бажають залишитися,

– обізнаність щодо імміграційної політики Канади та імміграційних вимог,

– самооцінка своєї успішності у виконання імміграційних вимог,

⁸ Зав'ялов, А. [Опитування «Follow-up дослідження "Новоприбулі з України в GTA: залишитись у Канаді чи повернутися в Україну?"»](#) / Google-форма (2024).

- ідентифікаційний злам (самопочуття більше українцем чи канадцем, маркери, які впливають на це почуття, наявність зміщення ідентичності),
- загальні враження від Канади.

Результати опитування проаналізовані за допомогою програми IBM SPSS Statistics 29.0.1.0.

Цей статистичний звіт носить описовий характер.

Дослідження обмежене:

- географічно кордонами Агломерації Великого Торонто,
- учасниками програми СУАЕТ, які в'їхали до Канади в період з лютого 2022 по серпень 2023 років.

Специфічні питання допомогли відсіяти 70 осіб, які на момент проходження опитування або мешкали за межами Агломерації Великого Торонто, або не є учасниками програми СУАЕТ. Загалом в опитуванні взяв участь 1081 респондент, з яких 1011 відповідали встановленим критеріям.

Коротка історична довідка.⁹

В історичній ретроспективі історію формування української діаспори Канади ділять на чотири хвили.

Перші українці в Канаді – Іван Пилипів та Василь Єлиняк, родом із села Небилів на Івано-Франківщині, прибули до Канади 6 вересня 1891 року. Ініціатором масової еміграції українців до Канади вважають Йосипа Олесківка – відомого популяризатора еміграції з Галичини та Буковини. У 1895 році він відвідав Канаду і був у захваті від її можливостей у розвитку сільського господарства. Його публічні лекції та брошури мали великий успіх на українських етнічних землях Австро-Угорщини, що й сприяло початку масової еміграції. Перша хвиля тривала до 1914 року, охопивши понад 170 тис. осіб – саме в ті часи почалося формування української етнічної групи в Канаді

В той час уряд Канади роздавав земельні ділянки на заході країни на вигідних для переселенців умовах. Українці селилися громадами у цілинному поясі провінцій Альберта, Саскачеван та Манітоба. Засновуючи моноетнічні поселення, вони хоч і утворювали гомогенний закритий соціальний простір, але робили це з метою моральної та матеріальної підтримки та взаємовиручки, створюючи у своїх поселеннях всю інфраструктуру для збереження свого мікросоціуму – церкви, школи, громадське самоврядування – оскільки і кліматичні, і політичні, і економічні умови життя селян у Канаді спочатку були далекі від того, щоб назвати їх благополучними.¹⁰

Однак без бід не обійшлося. У 1914 році Канада оголосила війну Австро-Угорщині, а істерія Першої Світової дійшла до того рівня, що уряд Канади визнав українців з австро-угорським підданством «союзниками ворога». В результаті близько 5 тис. етнічних

⁹ Зав'ялов, А. В. (2020). [Соціальна адаптація українських іммігрантів : монографія](#). Київ: Саміт-книга. С. 24–43.

¹⁰ Див. напр.: Kukushkin, V. (2007). *From Peasants to Labourers: Ukrainian and Belarusian Immigration from the Russian Empire to Canada*. Montreal: McGill-Queen's University Press. 283 p.; Petryshyn, J., Dzubak, L. (1985). *Peasants in the Promised Land: Canada and the Ukrainians, 1891–1914*. Toronto: Lorimer. 265 p.

українців опинилися у спеціальних таборах інтернованих та на примусових роботах на рік. У 2005 році прем'єр-міністр Канади Пол Мартін назвав інтернування «сумною сторінкою в історії Канади».¹¹

Другу хвилю імміграції складають прибулі до Канади у 1920–1941 роках – це близько 68 тис. українців, головним чином з Галичини та Волині. В історії української діаспори Канади цей період визначається як «консолідація української етнічної групи»: створювалися сильні громадські організації та робітничо-селянські рухи, здатні відстоювати свої інтереси у суспільстві.

Третя хвиля імміграції (з 1945 по 1980-і роки) складалася переважно з переміщених осіб – переважна більшість з цієї хвилі переїхала одразу ж після Другої Світової війни, люди тікали від розрухи в Європі. Величезна кількість українців, що переселилася до Канади, змусила задуматися українські громадські організації щодо консолідації своїх зусиль на благо української спільноти Канади, підвищення престижу діаспори, а також допомоги іммігрантам третьої хвилі. У середині 1960-х років Комітету українців Канади вдалося об'єднати основні українські організації Канади та розпочати плідну культурну та політичну роботу на благо діаспори.

Під час третьої хвилі відбувся своєрідний переворот у житті українців Канади. Якщо раніше українці селилися переважно в сільських районах Альберти, Манітоби, Саскачевана (I та II хвиля) та Онтаріо (III хвиля), і їх було не дуже багато в таких мегаполісах Канади, як Торонто та Монреаль (III хвиля), то тепер все абсолютно інакше. Наприкінці ХХ сторіччя Онтаріо виходить на лідируючі позиції по кількості українців, які проживають у Канаді, а Торонто стає одним з найголовніших центрів українського життя Канади.¹²

Четверта хвиля імміграції почалася у 1989 році, коли виїзд із Радянського Союзу в інші країни став цілком легальним. Завдяки емігрантам із четвертої хвилі канадський український масив набув абсолютно інших форм, а також змінився сам характер сприйняття української імміграції, оскільки у 1991 році Україна відновила свою незалежність.

Наразі питання про п'яту хвилю української імміграції є дискусійним, бо незрозуміло, з якого часу починати її відлік – чи з 2014 року, коли Росія напала на Україну вперше і окупувала Кримський півострів та окремі частини Донецької і Луганської областей, чи з

¹¹ [Internment of Persons of Ukrainian Origin Recognition Act](#) S.C. 2005, c. 52; DeSantis, B. (2015). [Remembering Canadian World War I Internment: Challenges and Alternatives to Remembrance at Visited Heritage Sites](#).

¹² Див. напр.: Czuboka, M. (1983). *Ukrainian Canadian, Eh? The Ukrainians of Canada and Elsewhere as Perceived by Themselves and Others*. Winnipeg: Communigraphics Printers Aid Group. 255 p.; Luciuk, L., Kordan, B., Matthews, G. J. (1989). *Creating a Landscape: A Geography of Ukrainians in Canada*. Toronto—Buffalo—London. 26 p.; Rozumnyj, J. (1983). *New Soil – Old Roots: The Ukrainian Experience in Canada*. Winnipeg: Ukrainian Academy of Arts and Sciences in Canada by Printing Services of the University of Manitoba. 334 p.; Zyzyk, P., Darcovich, W. (1980). *A Statistical Compendium of the Ukrainians in Canada, 1891–1976*. Ottawa: University of Ottawa Press. 834 p.; Pawliczko, A. L. (1994). *Ukraine and Ukrainians through the World: A Demographic and Sociological Guide to the Homeland and Its Diaspora*. Toronto—Buffalo—London: Published for the Shevchenko Scientific Society, Inc., by University of Toronto Press. 510 p.; Luciuk, L., Hryniuk, S. (1991). *Canada's Ukrainians: Negotiating an Identity*. Toronto: Published in association with the Ukrainian Canadian Centennial Committee by University of Toronto Press. 510 p.; Krawchuk, P., Skrypyk, M., Boyd, J. (1996). *Our History: The Ukrainian Labour-Farmer Movement in Canada 1907–1991*. Toronto: Lugus Publications. 487 p.

2022 року через повномасштабне вторгнення. Цілком зрозумілим є єдине – п’ята хвиля розпочалася.

Короткі статистичні відомості.¹³

За даними перепису населення 2021 року, населення Канади становило 36 млн. 992 тис. осіб, з них канадців українського походження – 1 млн. 258 тис. осіб (вказали українське походження в якості єдиного – 273 210 осіб, вказали українське походження в якості одного зі складових – 985 425 осіб)¹⁴, або 3,4% від загальної чисельності населення. Таким чином в 2021 році Канада стала першою країною світу за чисельністю української діаспори (Росія утримувала цю позицію до 2020 року, тепер вона на третьому місці після Канади і США¹⁵).

У 2021 році пальму першості за чисельністю українців тримали провінції Альберта (343 640 українців; 8,1% від загальної чисельності населення провінції) і Онтаріо (342 260; 2,4%) – обидві провінції вже тривалий час ділять між собою перше місце, періодично міняючись місцями. Далі йдуть Британська Колумбія (210 100; 4,2%), Манітоба (165 305; 12,3%), Саскачеван (138 705; 12,2%), Квебек (38 685; 0,5%), Нова Шотландія (9 630; 1,0%). В інших провінціях і територіях Канади чисельність українців не перевищує 4 тис. осіб.

Таблиця 0.1. Чисельність і питома вага українців у Канаді і в провінції Онтаріо, 1901–2021 роки

Рік перепису	Чисельність в Канаді, осіб	Питома вага в Канаді, %	Чисельність в Онтаріо, осіб	Питома вага в Онтаріо, %
1901	5 682	0,11	31	0,001
1911	75 432	1,05	3 078	0,12
1921	106 721	1,21	8 307	0,28
1931	225 113	2,17	24 426	0,71
1941	305 929	2,66	48 158	1,27
1951	395 043	2,82	93 595	2,04
1961	473 337	2,60	127 911	2,05
1971	580 660	2,69	159 880	2,08
1981	529 615	2,20	133 995	1,55
1991	1 054 300	3,77	275 435	2,73
2001	1 071 055	3,61	290 925	2,55
2006	1 209 085	3,88	336 355	2,77
2011	1 251 170	3,54	342 005	2,70
2016	1 359 655	3,95	376 440	2,84
2021	1 258 635	3,40	342 260	2,41

¹³ [Census of Population](#) / Government of Canada – Gouvernement du Canada (2023).

¹⁴ Під час перепису населення можуть вноситися дані про множинне етнічне походження, наприклад, якщо у людини мама – німкеня, а тато – українець, то можна вказати обидва етнічні походження.

¹⁵ Зав’ялов, А. В. (2020). [Українська катастрофа: українці та українська мова в Росії у дзеркалі переписів населення 1989–2021 рр.](#)

Приблизно 27,2% канадських українців живе в провінції Онтаріо. В переписній зоні Toronto metropolitan area, що майже повністю охоплює Агломерацію Великого Торонто (GTA), станом на 2021 рік живе 122 925 українців, або 1,98% від загальної чисельності агломерації – тут живе 9,7% всіх українців Канади.

Що стосується мовної ситуації в українській діаспорі Канади, то необхідно відзначити, що за даними перепису 2021 року тільки 131 655 осіб вказали, що володіють українською мовою, з них 84 705 осіб вказали її як рідну, притому вдома українською розмовляє лише 27 825 осіб. В Онтаріо 58 355 осіб вказали, що володіють українською мовою, з них 36 340 осіб вказали її як рідну, притому вдома розмовляє українською лише 15 235 осіб. У Toronto metropolitan area, що майже повністю охоплює територію Агломерації Великого Торонто (GTA), 39 185 осіб вказали, що володіють українською мовою, з них 23 950 вказали її як рідну, притому вдома розмовляє українською лише 11 920 осіб. Використання української мови як мови спілкування серед українців Канади поступово знижується, але перепис населення 2026 року може показати зовсім протилежні результати через велику кількість новоприбулих українців за програмою CUAET, бо певна частина з них все одне залишиться в Канаді.

Розділ I

ІММІГРАЦІЙНІ НАСТРОЇ – ЗАГАЛЬНА КАРТИНА

Імміграційні настрої новоприбулих українців за CUAET в Агломерацію Великого Торонто (GTA; Greater Toronto Area) вже стали предметом широкої дискусії серед української діаспори різних хвиль. Є ті, хто хотів би, щоб якомога більше українців залишилося в Канаді і щоб вони допомагали продовжувати розбудовувати українську діаспору і підвищувати її імідж, але також багато й тих, хто волів би, аби всі українці, які приїхали за програмою CUAET, по завершенню війни повернулися назад в Україну, бо там буде потрібна їхня допомога і людський ресурс у розбудові держави.

Втім, що робити і як, українці, звичайно, будуть розбиратися самостійно. Наша задача – дослідити, які настрої панують серед новоприбулих: чи хочуть вони лишатися в Канаді, як оцінюють свої шанси, що може їх змусити повернутися назад.

➤ Плани про те, щоб залишитися жити в Канаді на постійно

Дані на рис. I.1 показують, чи планують українці за CUAET залишатися жити в Канаді на постійно. Як видно, 78,2% опитаних (а це більше, ніж 3/4) налаштовані на те, щоб залишитися в Канаді, з них більше третини готові піти на що завгодно, лиш би оселитися тут на постійно.

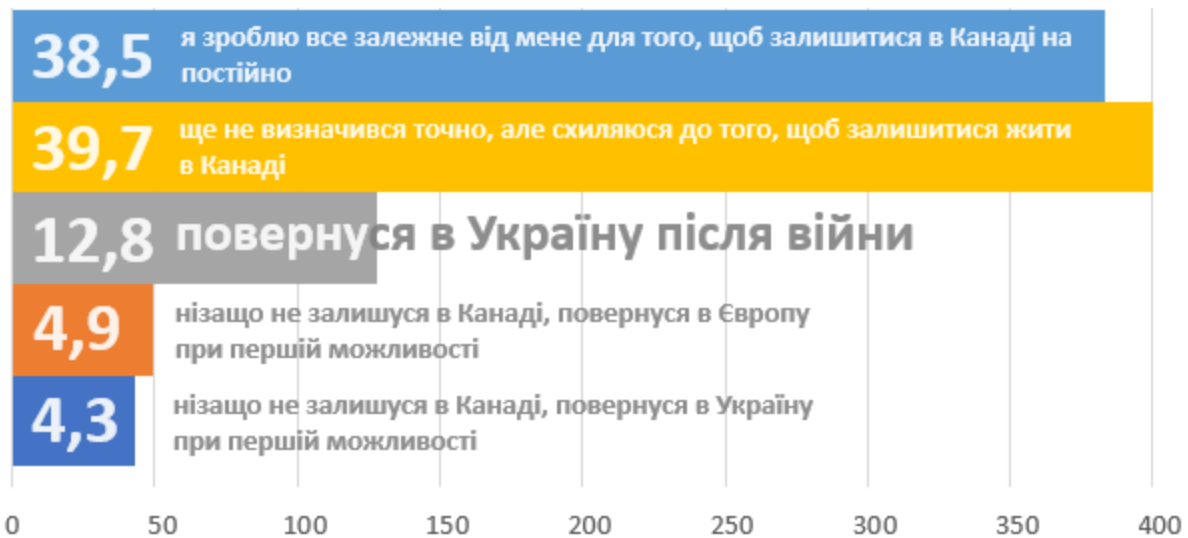


Рис. I.1. Імміграційні настрої новоприбулих українців за CUAET (%)

Однозначно їхати з Канади планують тільки 21,8% (п'ята частина), притому майже 5% збираються назад в Європу. Якщо полярні відповіді (зробити все аби залишитися vs. нізащо не залишатися) є зрозумілими з точки зору можливого передбачення подальших дій респондентів, то от як поведуть себе ті майже 40%, хто ще не визначився, але схильється до того, щоб залишитися жити в Канаді, не є зрозумілим.

Таким чином, ми маємо 38,5% опитаних, хто готовий зробити все, щоб залишитися в Канаді, 21,8% тих, хто планує їхати назад, і 39,7% тих, хто ще не визначився, але схильється до того, щоб залишитися в Канаді.

➤ Перспективи залишитися жити в Канаді на постійно

Бажання бажанням, але оцінка реальних перспектив залишитися жити в Канаді на постійно самими українцями може допомогти оцінити дихотомію «бажання vs. реальність» більш ретельно.

Опитаним було задано питання: «Бажання бажаннями, але як ви оцінюєте свої реальні перспективи залишитися в Канаді жити на постійно? Оцініть за шкалою від 1 до 5, де 1 – перспектив немає, 5 – прекрасні перспективи.» Ті, хто не планує лишатися в Канаді зовсім (21,8%, або 221 респондент) пропустили це питання.

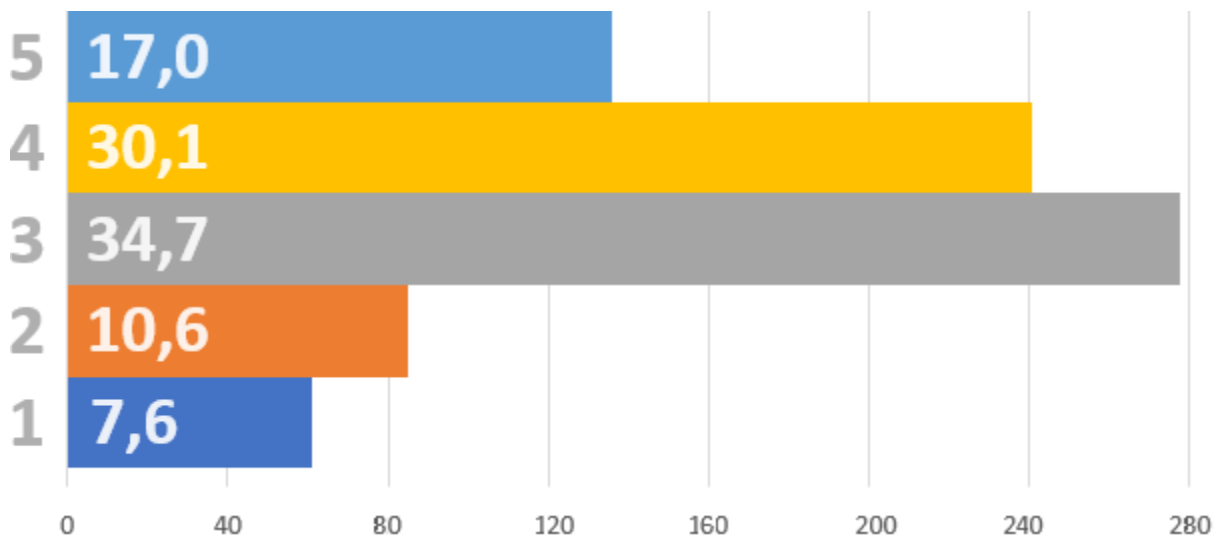


Рис. 1.2. Оцінка реальних перспектив залишитися в Канаді тими, хто має плани залишитися в Канаді жити постійно (%)

Як видно з вищенаведених даних на рис. 1.2, райдужно свої перспективи оцінює майже половина опитаних (47,1% – ті, хто поставив «5» або «4»), туманно трохи більше третини (34,7% – ті, хто поставив «3»), і кепсько майже п'ята частина (18,2% – ті, хто поставив «2» і «1»). Певна оцінка своїх реальних перспектив на те, щоб залишитися в Канаді, може пізніше зіграти вирішальну роль в ухваленні того чи іншого рішення, особливо серед тих, хто відчувається невпевнено, хоч і хотів би лишитися в Канаді назавжди.

➤ Відповідність імміграційним критеріям Канади

Оцінка своєї відповідності імміграційним критеріям на підставі своїх уявлень про ці критерії і імміграційну політику Канади взагалі також може допомогти пролити світло на вищеназвану оцінку «бажання vs. реальність».

Дані на рис. 1.3 праворуч показують думку опитаних про те, чи відповідають вони наразі імміграційним критеріям.

Свою відповідність критеріям Канади як позитивну оцінюють 68,5% опитаних, як негативну – 31,5%. Незнання імміграційних критеріїв не є перешкодою для новоприбулих в їхній оцінці своєї відповідності цим критеріям. Їхні уявлення про критерії (десь щось почули, десь щось прочитали) вже дозволяють їм судити про свою відповідність/невідповідність. Уявлення про критерії/ уявність критеріїв і такий великий відсоток тих, хто обрав відповіді, що містять на початку «не знаю, але думаю...» (68,7%) також можуть зіграти певну роль тоді, коли новоприбулі українці зіштовхнуться з жорсткою реальністю канадської імміграційної системи, де кожна літера, кожна цифра в документі може зіграти вирішальну роль у визначенні державою, чи дозволити цьому іммігранту залишитися.

Цікавим є те, що оцінка відповідності імміграційним критеріям Канади дуже мало залежить від імміграційних настроїв. Тобто серед тих, хто планує вертатися назад, є немало тих, хто вважає, що відповідає імміграційним критеріям Канади, але свідомо не хоче в ній лишатися (про причини далі). В табл. 1.1. наведено такі дані.

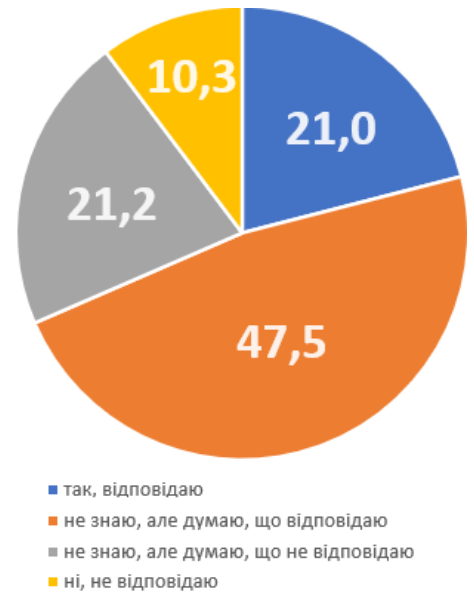


Рис. 1.3. Оцінка респондентами своєї відповідності імміграційним критеріям Канади (%)

Таблиця 1.1. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхньою оцінкою відповідності імміграційним критеріям Канади (% за оцінкою своєї відповідності імміграційним критеріям Канади)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	Як ви вважаєте, чи відповідаєте ви наразі імміграційним критеріям Канади?	Так, відповідаю	Не знаю, але думаю, що відповідаю	Не знаю, але думаю, що не відповідаю	Ні, не відповідаю
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно		47,1	40,0	29,8	31,7
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді		28,8	43,3	41,4	41,4
Повернуся в Україну по завершенню війни		11,8	10,2	19,5	12,5
Нізащо не залишусь в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості		7,1	3,3	4,7	7,7
Нізащо не залишусь в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості		5,2	3,2	4,6	6,7

Менше налаштовані на те, щоб залишитися жити в Канаді на постійно ті, хто вважає, що не відповідає імміграційним критеріям Канади. Відповідно, частка тих, хто налаштований на те, щоб залишити Канаду, вище серед них же, але не суттєво. Особливої різниці поміж тими, хто налаштований залишити Канаду при першій же можливості і вважає, що відповідає імміграційним критеріям Канади і тими, хто вважає навпаки, немає.

➤ Ознайомленість з імміграційною політикою Канади

Своєрідним контрольним питанням на попереднє стало питання «Оцініть ступінь вашого ознайомленості з імміграційною політикою Канади (програми, правила, необхідні документи, процедури тощо) за шкалою від 1 до 5, де 1 – зовсім не ознайомлений з нею (нічого не знаю про імміграційну політику і правила), а 5 – дуже добре орієнтуюся.» За допомогою цього питання ми можемо оцінити обґрунтованість відповідей респондентів щодо їхньої оцінки відповідності імміграційним критеріям Канади.

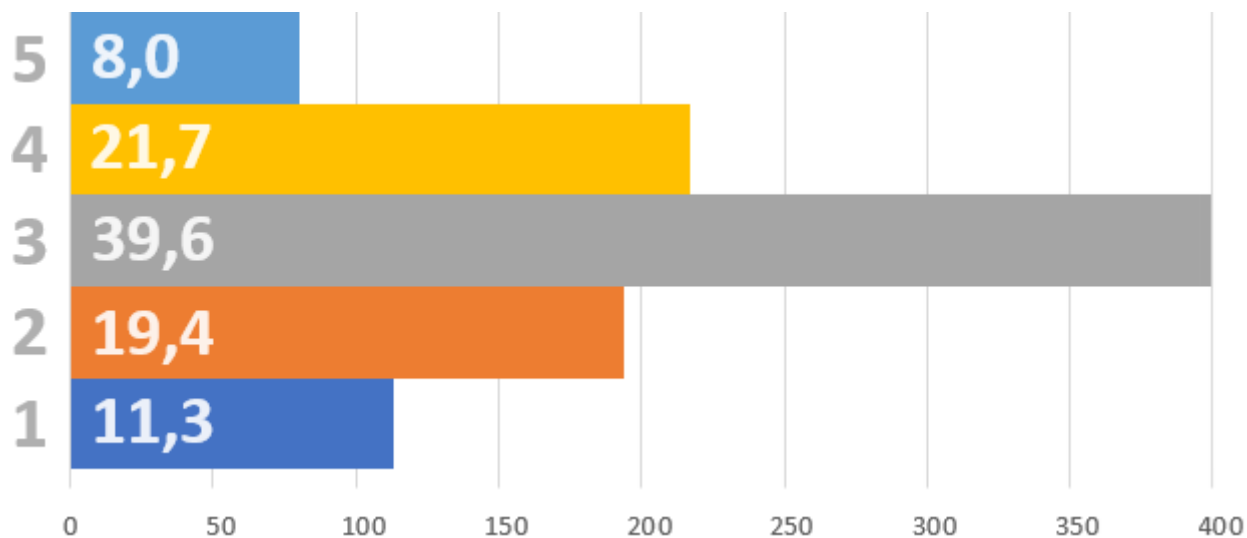


Рис. 1.4. Оцінка респондентами ступеню своєї ознайомленості з імміграційною політикою Канади (%)

Дані на рис. 1.4 показують, що тільки 29,7% оцінили ступінь своєї ознайомленості з імміграційною політикою Канади як добрий (ті, хто поставив «5» або «4»). Як задовільний – майже 40% (ті, хто поставив «3»). І як поганий – 30,7% (ті, хто поставив «2» і «1»). В цілому, менше третини респондентів оцінює свої знання імміграційної політики як добрі. Звичайно, така оцінка є дуже суб'єктивною, але тут мається на увазі, наскільки вже респонденти ознайомилися з програмами, правилами, переліком необхідних документів і процедурами, які є релевантними саме для них.

Таблиця 1.2. Розподіл респондентів за їхньою оцінкою ступеню ознайомленості з імміграційною політикою Канади і їхньою оцінкою відповідності імміграційним критеріям Канади (% за оцінкою ступеню ознайомленості)

Оцінка відповідності критеріям	Оцінка ступеню ознайомленості				
	5	4	3	2	1
Так, відповідаю	45,7	33,3	18,3	9,7	8,7
Не знаю, але думаю, що відповідаю	32,1	40,6	52,5	53,1	44,4
Не знаю, але думаю, що не відповідаю	6,2	15,1	20,8	27,0	35,7
Ні, не відповідаю	16,0	11,0	8,4	10,2	11,2

Цікава деталь – 36,1% респондентів (а це більше третини респондентів) оцінюють ступінь своєї ознайомленості з імміграційною політикою Канади як недобрий (ті, хто

поставили «3», «2», «1»), але при тому вони думають, що вони відповідають імміграційним критеріям Канади.

Обґрунтованість відповідей респондентів щодо їхньої оцінки відповідності імміграційним критеріям Канади можна оцінити як середню, бо здебільшого вона ґрунтується на фрагментарній інформації і відсутності системного підходу до ознайомлення з нею, що, відповідно, впливає на оцінку ступеню ознайомленості. Вищий ступінь ознайомленості – більш впевнена відповідь.

➤ Джерела інформації про імміграційну політику та процедури Канади

Оцінка джерел інформації, якими користуються опитані, є важливою задля розуміння, наскільки авторитетними і достовірними вони є з точки зору виробника інформації і її точності. На запитання «Які джерела ви використовуєте, щоб дізнатися про імміграційну політику та процедури Канади?» можна було вибрати декілька варіантів відповідей.

Таблиця 1.3. Джерела, з яких респонденти отримують інформацію про імміграційну політику та процедури Канади (% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Читаю офіційний сайт IRCC	65,9
Брав консультацію в ліцензованого імміграційного консультанта для оцінки своїх шансів на імміграцію	20,6
Відвідував семінари імміграційних консультантів	16,4
Дивлюся блогерів на YouTube та в інших соціальних мережах	52,9
Читаю дописи в різних соціальних мережах	56,5
Від друзів/знайомих	52,1
Ніяких джерел не використовую, не цікавлюся цією темою	6,8

Всі джерела інформації можна розділити на дві групи – формальні (перші три) і неформальні (наступні три). Офіційний сайт IRCC як офіційне урядове формальне джерело інформації є лідером – майже 2/3 використовує саме його нарівні з іншими джерелами. А от два інших формальних джерела інформації – консультації і семінари імміграційних консультантів – послуговуються вже значно меншим відсотком відповідей респондентів. З урахуванням того, що опитані могли вибрати декілька варіантів відповідей, можна стверджувати, що тільки чверть опитаних зверталися до фахівців. Це пояснюється як небажанням витратити фінанси на консультації, так і далеко не завжди зручним часом проведення семінарів – зазвичай в робочий час.

Втім, неформальні джерела інформації обирають більше половини опитаних. Наскільки вони є авторитетними і достовірними – питання відкрите і воно не є предметом нашої оцінки. Але факт того, що формальні джерела суттєво програють неформальним при такому високому відсотку бажаючих залишитися в Канаді на постійно, є водночас симптоматичним і цікавим.

➤ Причини залишитися жити в Канаді

Українці, які приїхали в Канаду за програмою CUAET і які хочуть тут залишитися, обрали її з певних причин. На питання «З яких трьох основних причин ви б хотіли залишитися в Канаді на постійно?» ми отримали такі відповіді (можна було вибрати максимум три відповіді, або дописати свої; ті, хто не планує залишатися в Канаді, обрали останній варіант). В табл. 1.4 нижче наводить такі дані.

Таблиця 1.4. Причини, з яких новоприбулі українці хотіли б залишитися жити в Канаді на постійно (% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Канада – безпечна для проживання країна	48,9
Канада – економічно і політично стабільна держава	47,7
<i>В мене тут родичі</i>	8,1
Тому що тут спілкуються англійською	27,0
Тому що тут спілкуються французькою	0,4
<i>Тому що тут потужна українська діаспора</i>	10,7
В Канаді я можу реалізувати себе як особистість	28,0
<i>Хороша освіта</i>	12,5
Тут є можливість знайти роботу по душі	12,0
Тут є можливість добре заробляти	23,5
Тут вищий рівень життя і я можу дозволити собі купляти більше	22,9
Тут є страхова медицина	17,3
Тут більше свободи самовираження	17,1
Мені тут просто подобається (люди, культура, соціальна атмосфера)	32,3
Я завжди мріяв тут жити	13,7
Був тут і раніше, і Канада мені дуже сподобалася	1,8
Хочу, щоб мої діти краще влаштувалися в житті	44,7
<i>Зрозумілий і прозорий процес імміграції</i>	9,7
Інше	3,6
Я не хочу тут залишатися	21,9

Безпека, економічна і політична стабільність, бажання кращого майбутнього для своїх дітей **є основними причинами**, чому українці хочуть залишитися жити в Канаді на постійно. В умовах війни люди прагнуть як ніколи знайти спокійне і затишне місце для життя, а Канада – саме таке місце. Мотиви самореалізації, можливості хорошого заробітку, вищого рівня життя **посідають другу сходинку**. Втім, наявність родичів, потужної української діаспори, хорошої освіти чи зрозумілого і прозорого процесу імміграції, які, здавалося б, повинні мати величезний вплив на бажання залишитися в Канаді, **не є наріжними**.

Серед відповідей з категорії «Інше» і з фокус-груп цікавими є наступні.

Хотілось би жити там, де на професійних роботах платять достатньо, щоб жити без потреб. Починаю розуміти, що в Канаді це не дуже, але більше нема варіантів, так як імміграція в США – це є лотерея, а не процес, а європейські країни мені не подобаються (і не знаю мов, і не хочу вчити). *Ч, 18–24*

Канадський паспорт відкриває багато можливостей.

Ж, 25–34

Я, жінка, можу тут одружитись на своїй партнерці. *Ж, 25–34*

Нам нікуди повертатися, а мені дуже подобається ця країна. *Ж, 35–44*

Природа тут неймовірна і люди поважають усі природні прояви.

Ж, 35–44

Більше не хочу жити у концтаборі! Ледве втік із окупації. Досить! *Ч, 35–44*

Глупі люди з вузьким баченням світу, котрі мають світогляд, завантажений в мозок через інтернет та телебачення, на котрих можна так само гарно заробляти, але при наявності значного капіталу і зв'язків. *Ч, 35–44*

Я ніколи не зможу себе почувати в безпеці і спати спокійно вдома після пережитого там. І я не хочу такого майбутнього для своїх майбутніх дітей. Навіть якщо війна закінчиться, ніхто не може пообіцяти, що це остання. Ніхто не може пообіцяти, що це не трапиться через 5 років знову. *Ж, 25–34*

Розділ II

ХАРАКТЕРИСТИКИ ОПИТАНИХ І ЇХ КОРЕЛЯЦІЯ З ІМІГРАЦІЙНИМИ НАСТРОЯМИ

1. ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

➤ Громадянство, стать

Як було зазначено раніше, в опитуванні взяло участь 1011 новоприбулих за програмою СUAЕТ (при запланованих 1000 осіб), з них:

- 1002 – громадяни України,
- 9 – громадяни інших держав.

Розподіл за статтю такий:

- 639 або 63,2% – жінки,
- 372 або 36,8% – чоловіки.

Таблиця 1.1. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхньою статтю (осіб, % від статі)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	\ Стать	жінки		чоловіки	
		осіб	%	осіб	%
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно		228	35,7	161	43,3
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді		260	40,7	141	37,9
Повернуся в Україну по завершенню війни		96	15,0	33	8,9
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості		24	3,8	25	6,7
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості		31	4,8	12	3,2

Наведені в табл. 1.1 дані явно засвідчують більшу готовність чоловіків до того, щоб зробити все від них залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно – розрив з жінками на 7,6%. Притому загалом готовність залишитися жити в Канаді на постійно виявило 76,4% жінок і 81,2% чоловіків – різниця невелика.

Залишити Канаду в майбутньому також більше готові жінки – 23,6% (майже чверть), в той час як серед чоловіків таких 18,8% (немає й п'ятої частини).

➤ **Вік**

Розподіл учасників дослідження за віком представлений в табл. 1.2 нижче.

Таблиця 1.2. Розподіл учасників дослідження за віком (осіб, %)

Вік	Кількість, осіб	Частка, %
до 18 років	5	0,5
18–24	118	11,7
25–34	365	36,0
35–44	328	32,4
45–54	137	13,6
55–64	48	4,8
65 і старше	10	1,0

Основний масив тих, хто взяв участь в опитуванні – це молоді працездатні особи віком від 25 до 44 років (68,4%). Зазначимо, що багато опитаних приїхали з дітьми та людьми старшого віку, тому цифри в цій таблиці не можуть слугувати репрезентативним матеріалом – це не є навіть приблизний до справжнього розподіл новоприбулих за віком, лише репрезентація вибірки дослідження. А от розподіл на імміграційними настроями, представлений в табл. 1.3 нижче, є цілком репрезентативним.

Таблиця 1.3. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхньою віковою категорією (% за віковою категорією)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	\ Вікова категорія				
	18–24	25–34	35–44	45–54	55–64
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	32,2	40,6	42,1	36,5	22,4
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	42,4	39,7	36,6	40,9	48,2
Повернуся в Україну по завершенню війни	10,2	11,8	12,8	13,9	27,2
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	7,6	6,6	4,0	1,5	0
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	7,6	1,3	4,5	7,2	2,2

Опитані віком від 25 до 44 років рішучіше налаштовані, щоб залишитися жити в Канаді на постійно, а серед людей віком 55+ рішучості поменше. Загалом серед молоді віком 18–24 і осіб віком 55+ переважає невпевнене бажання залишитися в Канаді – коріння тягне назад – одні тужать за прожитим минулим, іншим трохи тяжче дається розлучення з дитинством і процес звикання до нової соціальної реальності.

Готовність залишити Канаду коливається в районі 20% серед осіб віком 25–44, далі стає тим вище, чим старше середньостатистичний опитаний. Також вона вища серед тих, кому до 24 років.

В цілому такий розподіл поміж віком і імміграційними настроями є звичним – працездатна молодь значно більш мобільна і готова до змін, ніж літні люди та діти.

➤ Сімейний стан

Сімейний стан є важливим чинником як соціальної адаптації іммігранта на новому місці, так і тих чи інших імміграційних настроїв. Наявність інших членів родини в імміграції може як спрощувати процес влаштування на новому місці (наприклад, коли всі особи працездатного віку працюють, або ж коли заробітку одного чи двох вистачає на всю сім'ю, або коли родинна підтримка суттєво полегшує ментальний стан всіх членів родини), так і ускладнювати (те ж саме, тільки навпаки). Так само можуть працювати механізми адаптації і при самотній імміграції, коли іммігрант може покладатися виключно на себе та свої сили (може бути як складніше самому, так і легше).

Сімейний стан учасників дослідження представлений на рис. 1.1 праворуч. Більше 2/3, тобто 69,5% опитаних, перебувають в тій чи іншій формі стосунків, в той же час менше третини опитаних знаходяться поза стосунками. В табл.

1.4 представлено залежність імміграційних настроїв від сімейного стану опитаних.



Рис. 1.1. Сімейний стан учасників дослідження (%)

Таблиця 1.4. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхнім сімейним станом (% за категорією сімейного стану)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	Сімейний стан	Одружений	Перебуваю в стосунках, але не одружені	Розлучений	Не перебуваю в стосунках
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно		40,3	33,3	38,6	38,0
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді		38,1	43,8	41,0	38,4
Повернуся в Україну по завершенню війни		14,2	9,4	14,5	12,5
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості		3,0	6,3	4,8	8,3
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості		4,4	7,2	1,1	2,8

Суттєвої різниці в імміграційних настроях залежно від сімейного стану не спостерігається. Можна лише відмітити, що ті, хто перебуває в стосунках, але ще не одружені, трохи менш рішуче налаштовані на те, щоб залишитися жити в Канаді на постійно. Напевно це пов'язано якраз із перебуванням в стосунках, але й відсутністю офіційної реєстрації шлюбу, коли партнери ще остаточно не визначилися, де вони б хотіли будувати своє майбутнє. Вдівців не було включено в таблицю навмисно через їхню низьку кількість, але всі вдівці-учасники дослідження виявили бажання залишитися в Канаді на постійно.

➤ Мова спілкування вдома

Існує стереотип, що мова спілкування вдома може впливати на імміграційні настрої. Мовляв, ті, хто спілкується вдома державною мовою країни, з якої вони приїхали, менш схильні до того, щоб залишитись в новій країні, натомість іншомовні нібито більш схильні до того, щоб залишитись. Далі розглянемо, чи підтверджується цей стереотип на прикладі новоприбулих українців за програмою СUAET.

На рис. 1.2 праворуч представлено розподіл опитаних за мовою спілкування вдома, який виявився доволі різноманітним. Так чи інакше українську мову в побуті використовує 83,3%, щоправда більше третини, або 37,8%, нарівні з іншою мовою (наприклад, англійською чи російською). Російській надає перевагу десята частина учасників дослідження – 11,7%, англійській – 2,4%. Іншими мовами користується 2,6% опитаних. Серед них фігурують арабська, італійська, турецька, фарсі, тощо.

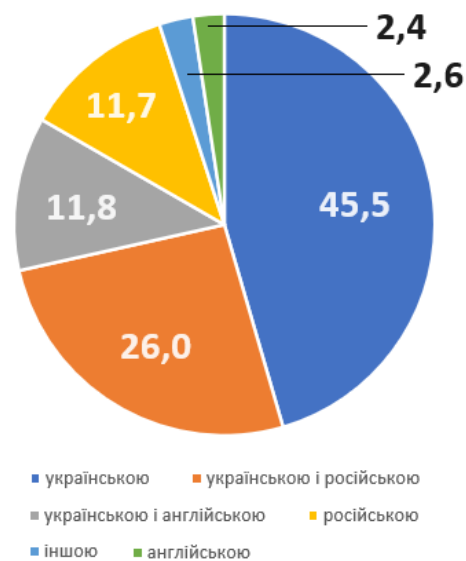


Рис. 1.2. Розподіл учасників дослідження за мовою спілкування вдома (%)

В табл. 1.5 наведено дані за мовою спілкування вдома та імміграційними настроями.

Таблиця 1.5. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхньою мовою спілкування вдома (% за мовою спілкування вдома)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	Мова спілкування вдома			
	Українська	Українська і російська	Українська і англійська	Російська
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	32,0	40,2	42,9	44,1
Ще не визначився точно, але схиляюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	41,1	42,4	36,1	39,8
Повернуся в Україну по завершенню війни	17,4	8,3	14,3	6,8
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	3,9	5,3	5,0	5,9
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	5,7	3,8	1,7	3,4

Стереотип частково підтверджується – ті, хто в побуті послуговується двома мовами або одною, але не українською, більш схильні до того, щоб залишитися жити в Канаді на постійно (різниця від 7 до 13%). Настрої на повернення серед виключно українськомовних також вищі (до 14%). Обидві величини не критично відрізняються від інших груп, але, як показують вищенаведені дані, мова спілкування в побуті може бути важливим чинником при визначенні власних імміграційних настроїв. Тих, хто спілкується вдома англійською, в таблицю не було включено через їхню малу кількість, але в них бажання залишитися в Канаді на постійно є найвищим – аж 80%.

➤ Місце проживання в Агломерації Великого Торонто (GTA)

Новоприбулі українці за програмою CUAET обирають різні населені пункти для облаштування і подальшого проживання в межах GTA. Більшість надає перевагу Торонто і великим містам навколо. Але немало й тих, хто обирає маленькі міста, містечка і навіть села. Люди керуються різними мотивами: хтось тут має родичів і друзів, хтось сподівається знайти хорошу роботу, а хтось просто комфортно себе почуває саме у великому місті або в маленькому селі. Рис. 1.3 показує розподілення учасників дослідження за місцем проживання в межах GTA на момент проходження опитування.

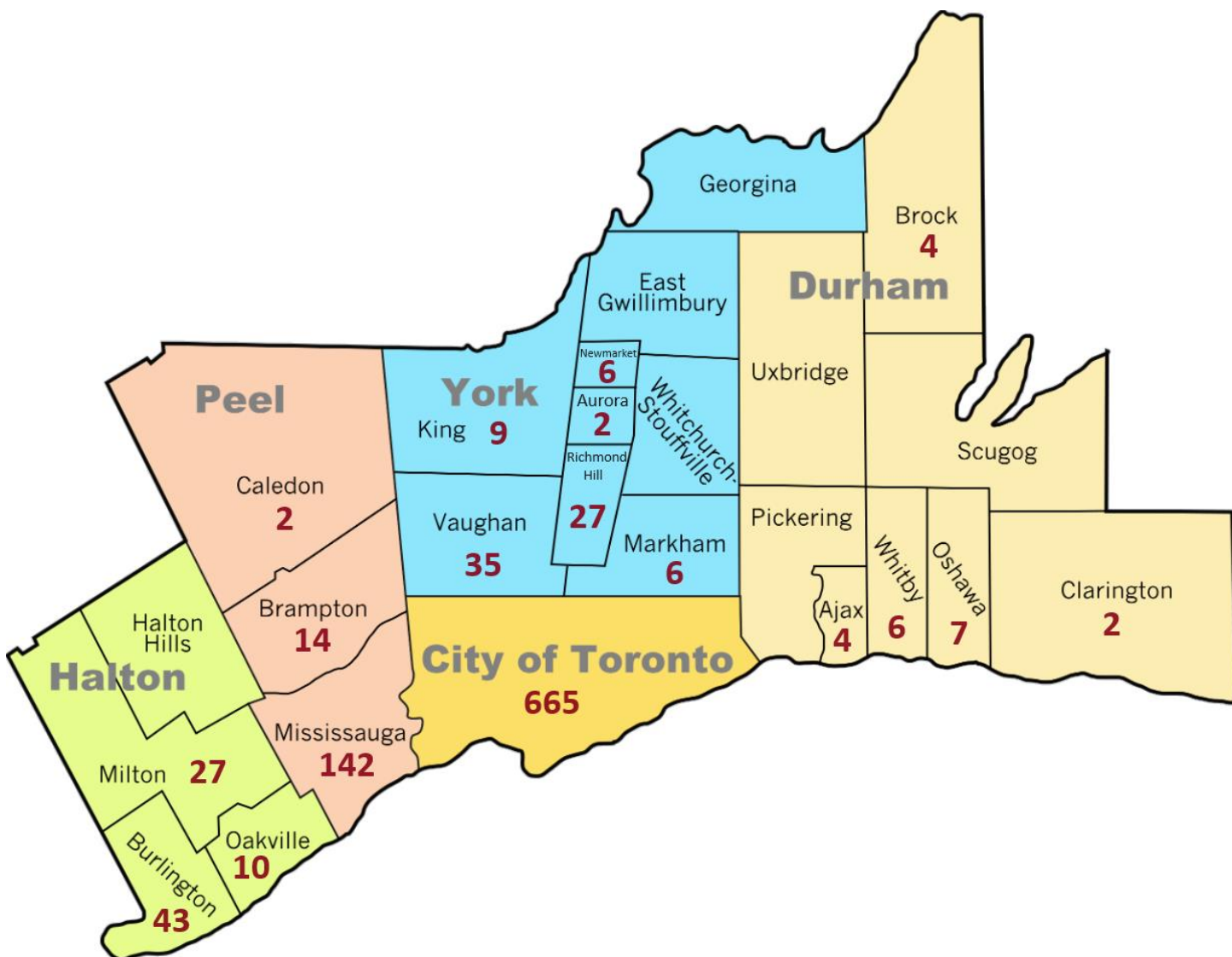


Рис. 1.3. Розселення учасників дослідження в муніципалітетах Агломерації Великого Торонто (осіб)

Агломерація Великого Торонто (GTA) поділена на п'ять муніципалітетів: Торонто, Галтон, Піл, Йорк, Дарем. Якщо Торонто включає в себе саме місто Торонто, то інші муніципалітети включають в себе по декілька міст, містечок і сіл.

Далі в табл. 1.6 представлено розподілення учасників дослідження саме за муніципалітетом проживання.

Таблиця 1.6. Розселення учасників дослідження в муніципалітетах Агломерації Великого Торонто (осіб, % від загальної кількості респондентів)

Муніципалітет GTA	Кількість, осіб	Частка, %
Місто Торонто	665	65,8
Галтон	80	7,9
Піл	158	15,6
Йорк	85	8,4
Дарем	23	2,3

Міські агломерації є основними центрами тяжіння новоприбулих. Торонто і Міссісоґа як найбільші міста GTA є основними центрами розселення учасників дослідження – 79,8% (тобто 4 з 5) оселилися саме там. Також привабливими є міста Вон, Річмонд-Гілл і Бурлінгтон. Абсолютно не приваблюють новоприбулих українців малозаселені муніципалітети на північ і на схід від міста Торонто.

Розглянемо імміграційні настрої новоприбулих українців в містах, де їх оселилося найбільше: в Торонто, Міссісозі, Бурлінгтоні і Воні (табл. 1.7).

Таблиця 1.7. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхнім містом проживання в GTA (% за учасниками дослідження в місті)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	\ Місто проживання	Торонто	Міссісоґа	Бурлінгтон	Вон
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно		37,0	38,0	39,5	40,0
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді		38,7	46,5	32,6	51,4
Повернуся в Україну по завершенню війни		14,3	8,5	18,6	2,3
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості		5,6	3,5	9,3	0
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості		4,5	3,5	0	5,7

Можна спостерігати певну некритичну різницю у відповідях поміж містами проживання. Напевно, в Торонто відсоток тих, хто схильється до того, щоб залишитися жити в Канаді на постійно, є трохи меншим (75,7%, на 9% менше, ніж в Міссісозі і на 15% менше, ніж у Воні) через динаміку великого міста, труднощі з пошуком роботи, зависокою вартістю житла і вартістю життя взагалі, хоч насправді різниця у вартості життя поміж всіма чотирма містами в реальності не є суттєвою. Втім, у Бурлінгтоні таких ще менше – 72,1%. Дуже сильно виділяється на їхньому фоні Вон – аж 91,4% бажаючих залишитися жити в Канаді на постійно.

➤ Перспективи зміни місця проживання в межах Канади

Тим, хто бажає залишитися жити в Канаді на постійно (790 осіб), було поставлене питання про їхні подальші плани проживання в межах Канади, а саме чи планують вони і надалі лишатися жити в Агломерації Великого Торонто, чи подумують кудись переїхати.

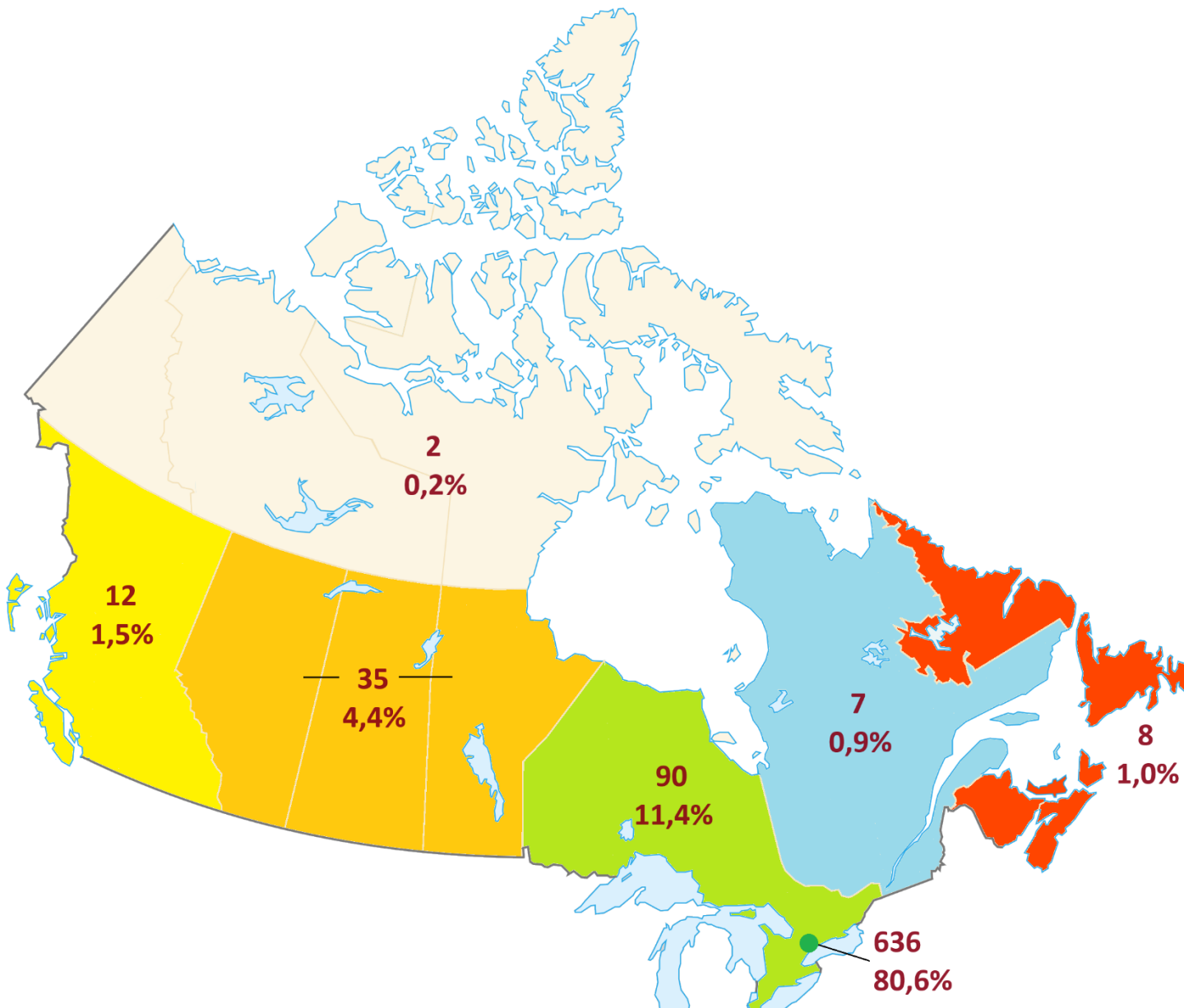


Рис. 1.4. Перспективи зміни місця проживання в межах Канади серед учасників дослідження, які мають бажання залишитися жити в Канаді на постійно (осіб, %)

Дані, представлені на рис. 1.4, показують, що 4/5 планує залишитися жити в Агломерації Великого Торонто. В той же час, десята частина планує її покинути, але залишитися в Онтаріо. Таким чином, на Онтаріо припадає 92% опитаних бажаючих залишитися жити в Канаді на постійно серед тих, хто на момент опитування проживав у GTA. На захід планує рухатись лише 5,9%, а на схід ще менше – 1,9%. Рухатись на північ бажаючих майже немає.

2. ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

➤ Останній регіон проживання в Україні

Новоприбулі українці за програмою СUAET приїхали до Канади з різних регіонів України. Опитування містило запитання про останній регіон проживання респондентів в Україні, неважливо приїхали вони до Канади з України чи перед приїздом до Канади мешкали певний час в іншій країні. На рис. 2.1 показано кількість респондентів з різних регіонів України.

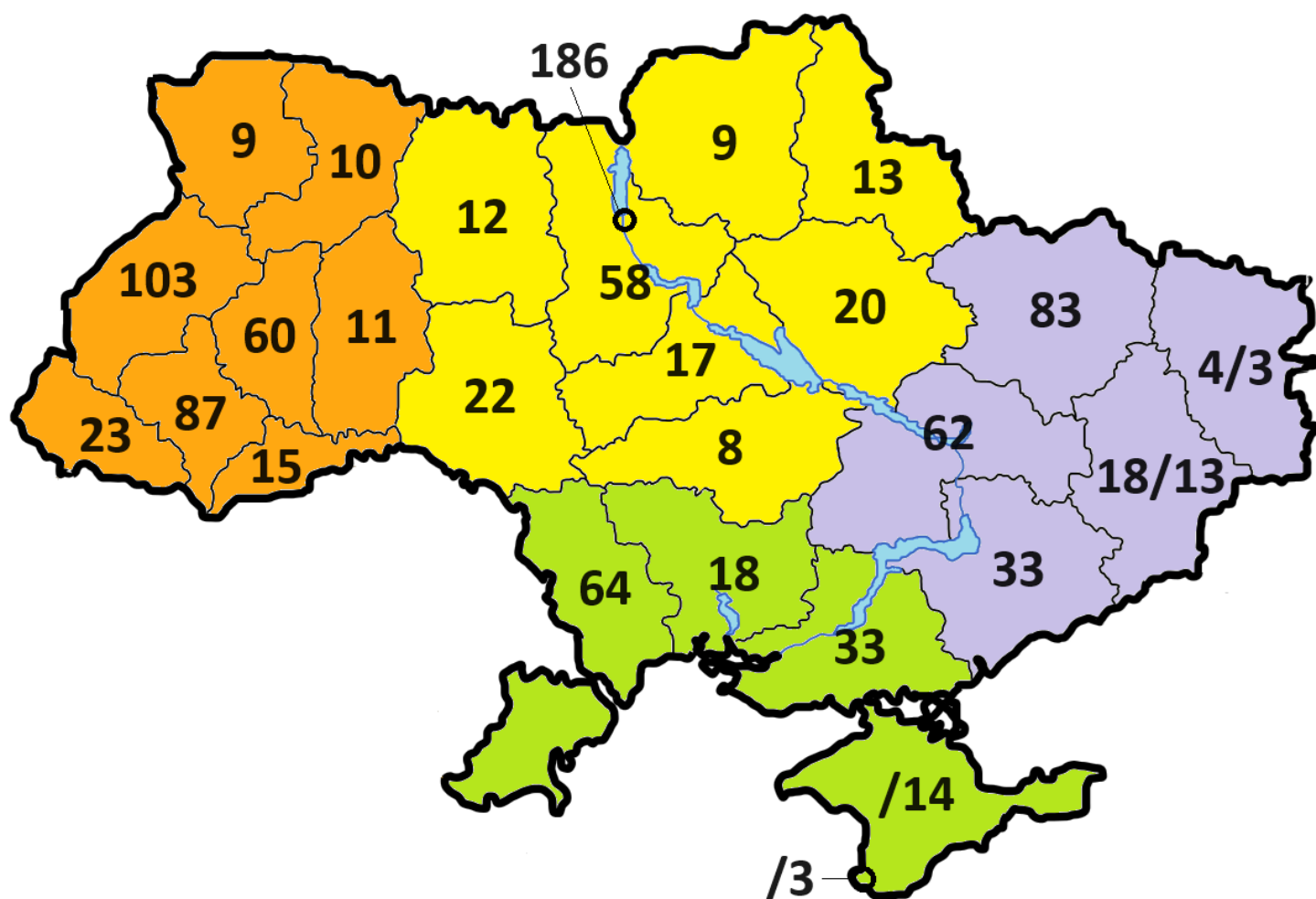


Рис. 2.1. Розподіл опитаних за останнім регіоном проживання в Україні (осіб)

(кількість респондентів з окупованих станом на 23 лютого 2022 року територій України праворуч від косої риски)

Останнім регіоном проживання умовного заходу України вказали 318 осіб (31,4%), умовного центру – 345 осіб (34,1%), з них з Києва 186 осіб (18,4%), умовного сходу – 216 осіб (21,4%), умовного півдня – 132 особи (13,1%). Безумовними лідерами є місто Київ і Львівська область. З окупованих Росією станом на 23 лютого 2022 року територій України виїхало до Канади 33 опитаних (3,3%) – на мапі їхню кількість позначено через знак «/».

В табл. 2.1 нижче наведено дані з імміграційних настроїв у залежності від останнього регіону проживання в Україні.

*Таблиця 2.1. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхнім регіоном останнього проживання в Україні
(% за учасниками дослідження з цього регіону)*

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно? \ Регіон останнього проживання	Захід	Центр	Київ	Південь*	Схід*	ТОТ**
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	33,3	39,0	35,5	46,2	43,5	48,5
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	44,3	32,1	41,9	40,9	35,7	39,4
Повернуся в Україну по завершенню війни	15,4	17,0	12,4	6,8	9,7	6,1
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	3,8	6,3	4,8	1,5	7,4	3,0
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	3,2	5,6	5,4	4,6	3,7	3,0

* включаючи тимчасово окуповані Росією території станом на момент виїзду респондента

** тільки тимчасово окуповані території (ТОТ) станом на 23 лютого 2022 року

Дані табл. 2.1 свідчать, що чим ближче до кордону з Росією, тим вище рішучість зробити все залежне від респондента для того, щоб залишитись жити в Канаді на постійно, і тим менше вагань, хоч різниця і не є надто критичною. Бажання повертатися назад в Україну також частково залежить від близькості до кордону з Росією.

➤ Наявність помешкання в зоні окупації

Особливо травматичним є не тільки досвід виїзду з зони окупації всіма можливими шляхами, але й наявність того, що люди там залишили: родичі, друзі, знайомі, робота, нерухоме майно. Якщо наявність/відсутність перших чотирьох категорій є питанням суб'єктивним (кого вважати другом, знайомим, що значить мати роботу, тощо), то питання нерухомого майна є більш однозначним і об'єктивним, бо це є питання власності. Рис. 2.2 праворуч наводить дані про наявність нерухомого майна на окупованих територіях (на всіх, до яких Росія змогла дістатися і які Україна ще не звільнила на момент виїзду респондента з України).

Станом на день проходження опитування 149 осіб (14,7%) зазначили, що їхнє помешкання знаходиться в зоні окупації. Дані, представлені в табл. 2.2 нижче показують залежність імміграційних настроїв від наявності нерухомого майна на окупованих територіях.

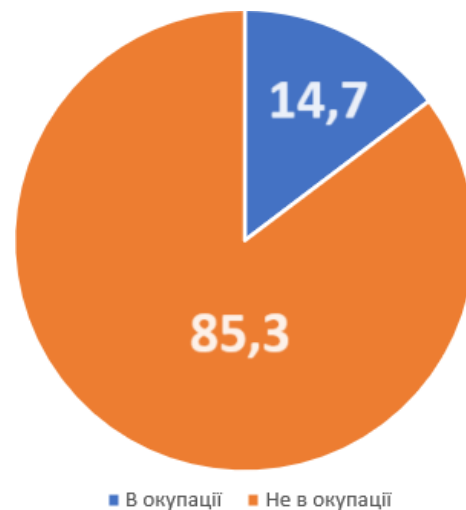


Рис. 2.2. Чи знаходиться помешкання респондентів в Україні в зоні окупації на момент виїзду з України (%)

Таблиця 2.2. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і наявністю нерухомості в/поза окупацією (% за наявністю нерухомості)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	\ Наявність нерухомості	Нерухомість поза окупацією	Нерухомість в окупації
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно		37,6	43,6
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді		39,7	39,6
Повернуся в Україну по завершенню війни		13,5	8,7
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості		4,9	4,7
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості		4,3	3,4

Ті, хто має нерухомість в окупації, також налаштовані трохи більш рішуче, щоб зробити все від них залежне для того, щоб залишитися жити в Канаді на постійно – різниця в 6%. Вертатися в Україну по завершенню війни вони також готові менше.

➤ Чи пошкоджене житло в Україні в наслідок бойових дій

Пошкодженість житлового майна теж може відігравати певну роль в бажанні респондента залишитися жити в Канаді на постійно. Є стереотипне уявлення про те, що ті, кому немає куди вертатися, хто втратив власну домівку і інше майно, більш схильні до того, що залишитися на новому місці назавжди.

Рис. 2.3 праворуч показує розподіл респондентів за станом ушкодженості їх власного майна внаслідок активних бойових дій чи обстрілів без прив'язки до факту окупації станом на дату проходження опитування. Так, житло не постраждало в 87% респондентів: у 196 осіб їхнє житло не постраждало, але інфраструктура їхнього населеного пункту дуже сильно пошкоджена внаслідок активних бойових дій чи обстрілів, у 684 осіб житло не постраждало і інфраструктура їхнього населеного пункту не зазнала серйозних ушкоджень. У 96 осіб житло пошкоджене, а 35 осіб залишилися по суті без нього.



Рис. 2.3. Стан житла в Україні серед опитаних (%)

Табл. 2.3 нижче наводить дані про імміграційні настрої новоприбулих в залежності від стану їхнього житла в Україні.

Таблиця 2.3. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і станом їхнього житла в Україні (% за станом житла)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	Стан житла в Україні	Зруйноване	Пошкоджене	Не постраждало, але сильно постраждала інфраструктура	Не постраждало, інфраструктура не зазнала серйозних ушкоджень
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно		60,0	43,8	46,9	34,2
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді		20%	42,7	34,2	41,8
Повернуся в Україну по завершенню війни		11,4	5,2	11,7	14,2
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості		5,7	6,3	3,6	5,0
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості		2,9	2,1	3,6	4,8

Стан ушкодженості власного житла суттєво впливає на імміграційні настрої – респонденти, житло та інфраструктура населених пунктів яких зазнали серйозних руйнувань, налаштовані рішучіше залишитись в Канаді на постійно, особливо ті, хто в Україні житла більше не має. Втім, критичної різниці в кількості бажаних повернутися назад немає.

3. ПРИБУТТЯ ДО КАНАДИ

➤ Причини приїзду саме до Канади

Мотиви приїзду саме до Канади серед новоприбулих українців за програмою CUAET найрізноманітніші. На питання «Чому ви вирішили взяти участь в програмі CUAET і приїхати саме до Канади?» ми отримали такі відповіді (можна було вибрати максимум три відповіді, або дописати свою). В табл. 3.1 нижче наведено такі дані.

Таблиця 3.1. Причини, з яких новоприбулі українці вирішили приїхати саме до Канади (% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Канада – безпечна для проживання країна	61,8
В мене тут родичі	15,1
Я хочу отримати статус постійного резидента (PR)	54,2
Тому що тут спілкуються англійською	39,4
Тому що тут спілкуються французькою	0,7
Тому що тут потужна українська діаспора	23,2
Тут є хороша підтримка від держави (виплати \$3000, наявність агенцій з адаптації, тощо)	16,1
Тут добре розвинений ринок праці і високі зарплати	21,4
Я вже колись бував у Канаді і мені тут сподобалося	3,1
Прості та зрозумілі правила в'їзду	14,4
Канада для мене – це міст в США	5,0
Завжди мріяв тут жити	22,9
Бо надають безкоштовне житло на два тижні	2,7
В Канаді добрі люди, хороше, доброзичливе суспільство	39,2
Хочу, щоб мої діти краще влаштувалися в житті, а Канада надає таку можливість	43,3
Я їхав навмання, без якоїсь причини	7,6
Інше	3,7

Мотиви безпеки, спокою у суспільстві, бажання ліпшої долі для своїх дітей, англomовне середовище **є лідируючими** серед всіх причин, з яких новоприбулі приїхали до Канади, а саме до Агломерації Великого Торонто. Також **в лідерах** є мотив бажання отримати статус постійного резидента Канади (що зовсім не означає, що людина готова пов'язати все своє життя з Канадою). Цікаво, що приблизно чверть опитаних обрала мотив потужної української діаспори. Є й ті, хто їхав до Канади *без будь-якої причини*, шукаючи притулку де завгодно.

Серед відповідей з категорії «Інше» і фокус-груп цікавими є наступні.

Бо країна дуже добре розрекламована як краща для життя. Ж, 35–44

Поки давали візи, вирішили спробувати подивитися країну. Ч, 25–34

Сімейні психологічні моральні обставини. Немає власного житла в Україні. Ж, 35–44

Приїхала народжувати дитину. Ж, 25–34

Немає ксенофобії оскільки переважна більшість іммігранти. Ч, 35–44

Подивитися, яка це країна за рівнем проживання та подальшими перспективами для моєї родини. Ч, 25–34

Я давно прийняв це рішення, СУАЕТ тільки допомогло. Ч, 25–34

Хотів перевірити, чи те, що кажуть про Канаду, правда. Ч, 35–44

В мене тут дівчина поступила на навчання, приїхав будувати своє життя тут. Ч, 18–24

➤ Країна проживання до прибуття до Канади

Проживання в певній країні, наявність такого досвіду можуть опосередковано впливати на імміграційні настрої. Є стереотип про те, що ті, хто має такий досвід і не є задоволеним новою країною, простіше переносять переїзд і подальшу адаптацію на новому місці. Рис. 3.1 праворуч наводить узагальнені дані про країни проживання респондентів до їхнього приїзду до Канади.

Географія учасників дослідження є доволі різноманітною. Рис. 3.2 нижче наводить більш детальні кількісні дані по Україні та її сусідах. Трохи більше половини опитаних до виїзду до Канади мешкали в Україні, майже п'ята частина – в Польщі. Також п'ята частина до переїзду до Канади мешкала в інших державах ЄС (крім Польщі) – в Німеччині, Італії (18 осіб), Угорщині, Іспанії (16 осіб), тощо – загалом 207 осіб. Серед держав Європи поза ЄС найчастіше фігурували Росія (7 осіб), Велика Британія (5 осіб), Швейцарія (4 особи).

В Азії основними країнами проживання до виїзду до Канади були Туреччина (14 осіб), Ізраїль (12 осіб), Грузія (9 осіб). Африканські і американські держави фігурували рідко (серед відповідей – Єгипет, Алжир, Перу, США).

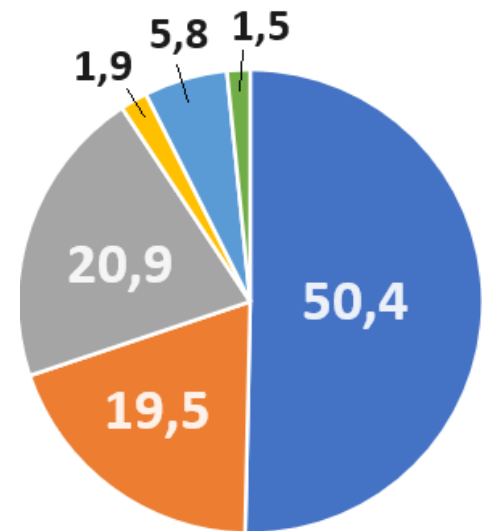


Рис. 3.1. Розподіл учасників дослідження за країною проживання до виїзду до Канади (%)



Рис. 3.2. Розподіл учасників дослідження за країною проживання до виїзду до Канади: Україна і її сусіди (осіб)

Табл. 3.2 нижче наводить дані залежності імміграційних настроїв від країни проживання українців, які приїхали за програмою CUAET. В таблицю включено тільки тих, хто приїхав до Канади з України, Польщі та інших країн ЄС через незначну долю новоприбулих з інших частин світу. Слід, однак, зазначити, що українці, які прибули з Росії (7 осіб) та США (6 осіб) – всі бажають залишитися в Канаді на постійно.

Як видно з наведених в таблиці даних, українці, які приїхали до Канади з України, налаштовані менш рішуче на те, щоб залишитися жити в Канаді на постійно, і більше з них готові вертатися в Україну з часом, хоч різниця поміж ними і українцями, які приїхали з-за кордону, не є критичною. Напевно, це пов'язане в більшості випадків з відсутністю досвіду тривалого проживання за кордоном і більшою тугою за домом.

*Таблиця 3.2. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхньою країною попереднього проживання
(% за країною попереднього проживання)*

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	Україна	Польща	Інші країни ЄС
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	34,4	42,6	40,1
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	42,6	35,0	37,7
Повернуся в Україну по завершенню війни	16,1	7,6	10,6
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	2,0	8,1	10,6
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	4,9	6,7	1,0

Цікавим є розподіл за країною проживання до переїзду до Канади і статтю респондентів. Табл. 3.3 наводить дані за статтю респондентів, які приїхали до Канади з України і інших частин світу.

Таблиця 3.3. Розподіл учасників дослідження за статтю і країною проживання до переїзду до Канади (% від статі)

Країна	Жінки	Чоловіки
Україна	70,5	29,5
Поза Україною	55,8	44,2

Чоловіків, які приїхали до Канади з України, значно менше, ніж чоловіків, які приїхали до Канади з-за меж України. Це пов'язане, в першу чергу, з мобілізацією і закриттям кордону на виїзд для чоловіків. Але певні категорії чоловіків мають право на виїзд, тому частка чоловіків не є аж зовсім низькою (майже третина).

➤ **Кількість людей, які приїхали з респондентами**

Влаштування на новому місці і адаптація взагалі можуть проходити простіше, якщо є хтось, хто може і морально, і фінансово підтримати. Зазвичай такою підтримкою є родичі або близькі друзі.

Рис. 3.2 праворуч показує, з ким приїхали опитані. Як видно, чверть опитаних приїхали самі, в той час як 72,1% приїхали з кимось. Найрозповсюдженіша відповідь – двоє (більшість – молоді подружжя, або ті, хто ще поза шлюбом).

Табл. 3.4 нижче показує залежність імміграційних настроїв від кількості людей, що приїхала разом з респондентом.

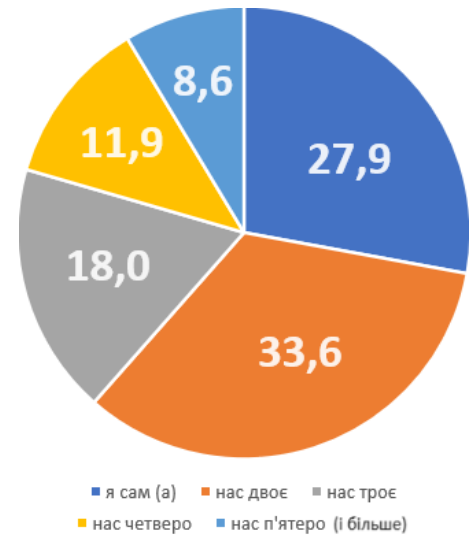


Рис. 3.2. Скільки з респондентом приїхало людей (%)

Таблиця 3.4. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і кількістю приїхавших разом (% за кількістю)

Чи плануєте ви \ Скільки приїхало з респондентом залишитися в Канаді жити на постійно?	Сам	Нас 2	Нас 3	Нас 4	Нас 5 (і >)
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	34,0	34,7	42,9	45,8	48,3
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	42,6	38,2	39,0	40,0	36,8
Повернуся в Україну по завершенню війни	11,0	15,9	10,4	11,7	12,5
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	6,7	5,3	5,5	0,8	1,2
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	5,7	5,9	2,2	1,7	1,2

Представлені вище результати показують, що чим більше людей приїхало разом, тим вище в респондента рішучість зробити все для того, щоб саме залишитись жити в Канаді на постійно. За іншими категоріями суттєвих розбіжностей не виявлено.

В табл. 3.5 нижче наведено, хто саме приїхав з респондентом (можна було вибрати декілька варіантів відповідей).

Таблиця 3.5. Люди, які приїхали з респондентом до Канади (% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Респондент приїхав сам	27,9
З подружжям (знаходиться в шлюбі)	38,1
З партнером/партнеркою (не в шлюбі)	15,3
З дитиною (дітьми)	39,8
З батьками (або з одним батьком)	7,6
З іншими родичами	4,4
З другом/подругою (друзями)	5,1

4. ДОКУМЕНТИ І ДЕРЖАВНІ СЕРВІСИ

➤ Наявність федеральних/провінційних документів

Отримання необхідних документів є справою надважливою, оскільки їхня наявність суттєво спрощує суспільну взаємодію поміж суб'єктами господарювання (роботодавець – робітник, громадянин – держава/провінція). В соціальних мережах можна побачити безліч запитань від українців, які приїхали до Канади за програмою CUAET, саме щодо документів і різноманітних державних/провінційних послуг, бо і наявність документів, і ознайомлення з процедурами та послугами суттєво спрощує життя, а часом може стати рятівним ланцюжком. Табл. 4.1 показує, які загальнодоступні документи отримують українці.

Таблиця 4.1. Наявність федеральних провінційних документів в українців, які прибули за програмою CUAET до Агломерації Великого Торонто
(% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Дозвіл на роботу/навчання/visitor record	100
Social Insurance Number (SIN; номер соціального страхування)	100
Банківська картка	100
Ontario Health Insurance Plan (OHIP; медична картка)	97,7
Водійське посвідчення	43,3
Ontario PhotoCard	10,7

Дозвіл на роботу/навчання/visitor record, SIN, банківська картка – це документи, які мають всі без винятку новоприбулі за CUAET. Перший видається в першому пункті перетину кордону і засвідчує статус українця в Канаді. Другий видається на підставі першого і є обов'язковим для працевлаштування та отримання різних послуг. Третій потрібен для отримання федеральної фінансової допомоги в розмірі \$3000, але її неможливо отримати без першого документу.

OHIP (медичну картку) мають не всі, бо для її отримання потрібна наявність документально підтвердженої адреси перебування в провінції Онтаріо. Нажаль, не всі українці знають про те, що довідку про адресу можна отримати в Канадсько-українській імміграційній службі в Торонто, яка приймається у визначених відділеннях Service Ontario (на момент написання цього звіту).

Водійське посвідчення зазвичай отримують ті, хто планує керувати автівкою. А от Ontario PhotoCard є найзагадковішим для новоприбулих українців документом. Дуже мало опитаних знає, що має право і на це місцеве посвідчення особи. Водійське посвідчення і Ontario PhotoCard є посвідченнями особи в провінції Онтаріо і є взаємозамінними (тобто обидва документи мати неможливо). Таким чином, те чи інше онтарійське посвідчення особи мають лише 54% новоприбулих до Агломерації Великого Торонто українців.

➤ Труднощі при отриманні федеральних/провінційних документів

Новоприбулі українці доволі добре орієнтуються в питанні отримання необхідних документів, і суттєвих проблем з цим в них не виникає. Про це свідчать відповіді на запитання про труднощі при отриманні федеральних/провінційних документів, представлені в табл. 4.2 (можна було вибрати декілька варіантів відповідей і дописати свої):

Таблиця 4.2. Труднощі при отриманні федеральних/провінційних документів українцями, які прибули за програмою СУАЕТ (% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Ніяких труднощів не виникало	76,1
Довгі черги	25,8
Довго очікувати самих документів	10,9
Непривітність персоналу	3,4
Зависоке мито	2,1
Інші причини	2,7

Серед причин з категорії інших і з фокус-груп цікавими є наступні.

Досі чекаємо на нові visitor records для дітей (робили нові паспорти), вже 5 місяців кажуть – все ок, чекайте.

Ж, 35–44

На отримання ОНІР довгі черги, також на обов'язковому мед. огляді доктору все одне на процедуру, огляду фактично немає, тільки беруть кров. *Ч, 25–34*

При здачі на права G та G2 відчувалося упереджене ставлення з ознаками ксенофобії і расизму.

Ч, 45–54

Бюрократичні помилки та складнощі з їх вирішенням.

Ж, 35–44

В аеропорті мене обрали на випадковий COVID-тест і не попередили що до отримання результатів можуть бути обмеження. Було дуже сумно простояти 5 годин у черзі за SIN-номером і отримати відмову на вхід у будівлю через відсутність результату цього тесту. *Ж, 35–44*

Прикордонники забули вписати у дозвіл на роботу, що я за програмою СУАЕТ, і через це виникли труднощі з отриманням ОНІР. *Ч, 35–44*

Незнання мови. *Ч, 45–54*

➤ **Враження від взаємодії з федеральними/провінційними сервісами**

Якість надання послуг, рівно як і враження від їх отримання, напряду впливає на імідж держави та провінції, є складовою уявлення про те, яким чином працює вибудована система. Федеральні/провінційні сервіси (IRCC, Service Canada, Service Ontario, Drive Test, тощо) відомі своєю демократичністю та простотою, втім, як показано в попередньому підрозділі, без труднощів не обходиться. Рис. 4.1 показує рівень задоволення новоприбулих українців від взаємодії з федеральними/провінційними сервісами, де 1 – досвід вкрай негативний, 5 – досвід виключно позитивний.

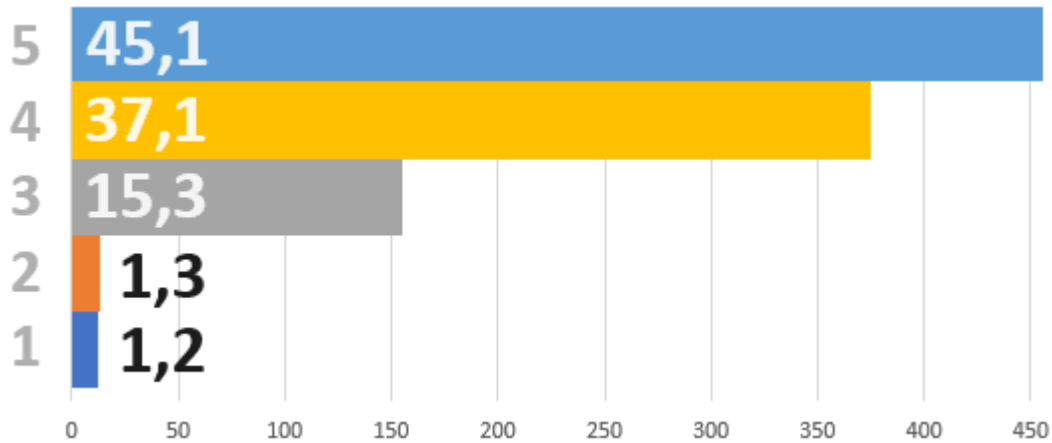


Рис. 4.1. Рівень задоволення від взаємодії з федеральними/провінційними сервісами (%)

Понад 4/5, тобто 82,2% опитаних, оцінюють свій досвід взаємодії з федеральними/провінційними сервісами як позитивний (ті, хто поставив «5» або «4»), 15,3% як задовільний (ті, хто поставив «3»), 2,5% як негативний (ті, хто поставив «2» або «1»). Позитивне враження суттєво переважає, що є підтвердженням уявлень про ці сервіси.

5. БЕЗПЕКА І СТАН ЗДОРОВ'Я

➤ Почуття безпеки

Значну роль в імміграційних настроях людини грає почуття безпеки. Людина, будучи соціальною твариною за Аристотелем, так само, як і решта тварин, шукає безпечне місце для себе, своїх дітей і родичів. В умовах війни бажання знайти безпечне місце стає одним з найголовніших чинників, які визначають бажання людини залишитися жити в тому чи іншому місці. Уявлення про безпеку того чи іншого місця при переїзді можуть не співпасти з реальністю, але тим не менш це не зупинить людину від подальших пошуків.

Канада вважається одною з найбезпечніших країн світу, так само як і її великі міста, в тому числі й Торонто. Це є одною з причин, чому багато українців приїхало після початку війни саме сюди. Рис. 5.1 нижче показує почуття безпеки респондентів дослідження – українців, які приїхали за програмою СУАЕТ. Їм було запропоновано оцінити своє відчуття безпеки в Канаді за 5-бальною шкалою, де 5 – я почуваюся в Канаді безпечно, 1 – небезпечно.

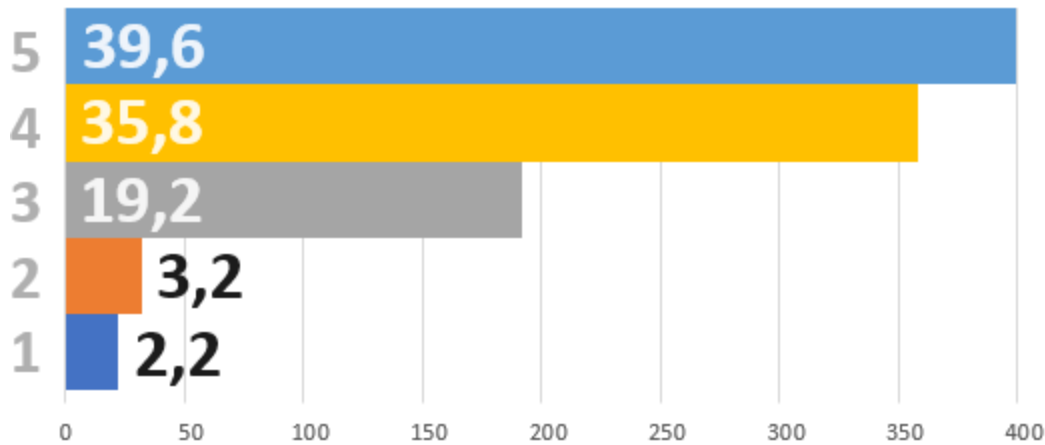


Рис. 5.1. Оцінка почуття безпеки в Канаді респондентами (%)

Вищенаведені дані засвідчують, що новоприбулі українці в цілому безпечно себе почувають в Канаді – три чверті, або 75,4% респондентів оцінили своє почуття безпеки в Канаді як високе (ті, хто поставив «5» або «4»). Менше п'ятої частини оцінили своє почуття безпеки як задовільне (ті, хто поставив «3»). Лише 5,4% опитаних не почуваються в Канаді безпечно (ті, хто поставив «2» або «1»). Такі оцінки безумовно підтверджують стереотип про Канаду як про безпечну країну.

Оскільки почуття безпеки є одним з наріжних чинників у визначенні того, чи хоче людина залишитися на новому місці на постійно, можна припустити, що оцінка свого почуття безпеки на новому місці напряду впливає й на імміграційні настрої. Табл. 5.1 нижче наводить дані з імміграційних настроїв респондентів в залежності від оцінки ними їхнього почуття безпеки (оцінки «2» і «1» були об'єднані в одну групу через незначну кількість обравших їх респондентів).

Таблиця 5.1. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і оцінкою ними їхнього почуття безпеки (% за оцінкою)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	\ Оцінка власного почуття безпеки			
	5	4	3	2-1
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	50,3	38,6	20,6	14,8
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	36,3	42,4	43,8	31,5
Повернуся в Україну по завершенню війни	9,3	12,7	20,1	13,0
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	3,0	3,0	5,7	27,7
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	1,1	3,3	9,8	13,0

Як видно з вищенаведених даних, відчуття безпеки є одним з найважливіших складових при прийнятті рішення залишитися в Канаді на постійно. Видно колосальну різницю поміж тими, хто відчуває себе в Канаді в повній безпеці і готовий зробити все, щоб тут залишитися на постійно і тими, хто безпечно себе тут не почуває і відповідно не має такого бажання (різниця в понад три рази). Між тим, відчуття безпеки не є критичною складовою для тих, хто ще не визначився, але схильється до того, щоб залишитись тут на постійно. Але ті, хто не почуває себе в Канаді в безпеці, значно рішучіше налаштовані на виїзд з Канади – майже в однаковій пропорції що до України, що до Європи.

➤ Причини для занепокоєння

Причин для занепокоєння в новій країні може бути безліч – і зовнішні суспільні відмінності у взаємодії з людьми чи незрозумілі правила, і внутрішні страхи, обумовлені попереднім досвідом і власною невпевненістю.

Респондентам було задано відкрите необов'язкове до відповіді питання «Якщо ви не почуваетесь в Канаді безпечно, що вас непокоїть?». Було свідомо вирішено його зробити відкритим і необов'язковим для того, щоб респонденти могли прорефлексувати і самостійно вирішити, що саме їх лякає чи непокоїть в Канаді. Тобто мета цього запитання – не виявити, до чого опитані відчують відразу чи занепокоєння, а спробувати дізнатися, що їх справді непокоїть чи лякає, що змушує їх почуватися час від часу (ситуаційно) чи постійно в небезпеці вже в Канаді і про що вони готові сказати.

З 1011 респондентів на це запитання відповіли 346 (34,2%). Відповіді не розглядалися в залежності від оцінки власного почуття безпеки, але їх було згруповано за причинами занепокоєння чи страхів. В табл. 5.2 нижче подано згруповані відповіді і кількість респондентів, які написали їх чи подібні до них. Опитані могли зазначити як одну причину занепокоєння, так і декілька.

Таблиця 5.2. Причини для занепокоєння серед новоприбулих українців, осіб

Причини	Кількість, осіб
Розповсюдженість наркоманії (в т.ч. легких наркотиків)	132
Велика кількість безпритульних на вулицях	114
Велика кількість ментально нездорових людей на вулицях	93
Агресивна поведінка людей в громадському транспорті (бійки, окрики, приставання, різанина, низька культура користування)	53
Власний фінансовий стан	31
Вбивства	25
Крадіжки та шахрайство	18
Відсутність або бездіяльність поліції	8
Немає гарантії залишитися в Канаді на постійно	6
Інші причини	26

Як видно з наведених у табл. 5.2 вище даних, трьома основними причинами занепокоєння серед новоприбулих українців є наркоманія, безпритульність і ментальний стан людей навколо. В цілому зовнішні причини, які як правило не залежать від волі респондентів, суттєво переважають над внутрішніми – власним фінансовим станом чи відсутністю гарантій, що умовно завтра все буде добре.

Серед інших причин зустрічаються такі: забагато іммігрантів з інших країн (5), забагато росіян, які підтримують війну (4), низька культура керування особистими транспортними засобами (4), тощо.

Найцікавіші відповіді (в т.ч. і з фокус-груп) представлено далі.

Агресивні люди на вулицях та в транспорті. Не завжди, але коли вони є, то боїшся, що нападуть на тебе, бо люди ведуть себе неадекватно. Бачила чоловіка з двома ножами просто на вулиці, і люди просто порозбігалися – поліцейських не було поряд. Мене біля дому майже збила машина, коли я почала переходити дорогу на біле світло для мене – тут головні машини і їх ніхто не штрафує. Ж, 35–44

Постійні напади на людей в ТТС, напади на вулицях, купа ментально хворих людей, купа людей зі зброєю не зважаючи на заборони, відсутність прозорих нормальних законів про самозахист, розповсюдження наркотиків в неадекватній кількості, можливі розширення дозволених наркотиків в перспективі.
Ж, 25–34

Наркомани, вбивства людей, про які ніхто не говорить і інформація ховається, стан медицини, люди з ментальними проблемами в метро та інших видах транспорту, дуже літні люди працюють і не можуть дозволити собі відпочинок. Ч, 35–44

Розповсюдженість різних видів шахрайства, і влада нічого не контролює. Ж, 35–44

Сьогодні хлопця підрізали у метро. І до цього тут звикли. А я – ні. І не звикну. Ж, 35–44

Люди, які підрізають дітей, людей на зупинках автотранспорту, крадуть машини – беззаконня! Ніхто нічого не робить! Очікувала більшого. Ж, 25–34

Сьогодні біля моєї роботи двоє людей отримали вогнепальні поранення. У громадському транспорті взагалі ніколи не почуваюся у безпеці. До Канади в мене не було такого стресу. Ж, 25–34

Немає гарантії залишитись тут, багато зусиль докладаєш щоб облаштуватись, а PR можливо і не отримаєш саме в Онтаріо. Ж, 35–44

Наявність проявів російської пропаганди та лояльність до неї з боку канадського суспільства. Ж, 35–44

Неможливо орендувати житло, забагато вимог. Складно знайти нормальну роботу навіть маючи хорошу англійську і великий досвід роботи. Часто обманюють та роблять недоречні пропозиції приватного характеру. Ж, 25–34

На мене декілька разів нападали наркомани в центрі Торонто, і я багато разів зустрічався з росіянами, які підтримують війну. Ч, 18–24

Наркомани, агресивні люди на вулиці і в транспорті, тотальне безкультур'я і егоїзм перехожих. Ж, 35–44

Переживаю за те, що завтра треба буде обирати або сплатити за житло, або поїсти. Підвищення кримінальних випадків у Торонто. Ж, 25–34

Кількість безхатьок з металевими розладами на вулицях, нерегульований трафік (багато порушень через відсутність фотофіксації), випадки пограбувань авто чи осель серед знайомих. Ж, 25–34

Неадекватні люди в транспорті і на вулицях, велика кількість людей, які вживають марихуану. В декількох знайомих вкрали машину і поліція не може нічим допомогти. Однокласнику моєї дитини нанесли ножові поранення в метро. Ж, 55–64

➤ Ментальний (психологічний) стан

Одним з чинників, який впливає на імміграційні настрої, є ментальний (психологічний) стан людини. По приїзду він може суттєво змінюватися під впливом найрізноманітніших обставин – хтось, їдучи до Канади, мав рожеві окуляри, які розбилися об сурову реальність, і відповідно стан погіршився, а хтось на нічого особливого не розраховував, але зміг досягти більше, ніж очікував сам від себе, і відповідно він поліпшився. Але це грубі приклади зміни ментального (психологічного) стану. Іноді його може погіршити якась дрібничка, яка стала вже останньою краплею, а іноді навпаки – шанс, що несподівано підвернувся, витягує людину в значно ліпше становище.

Рис. 5.2 нижче показує, як змінився психологічний стан респондентів у Канаді порівняно з їхнім станом під час проживання в Україні.

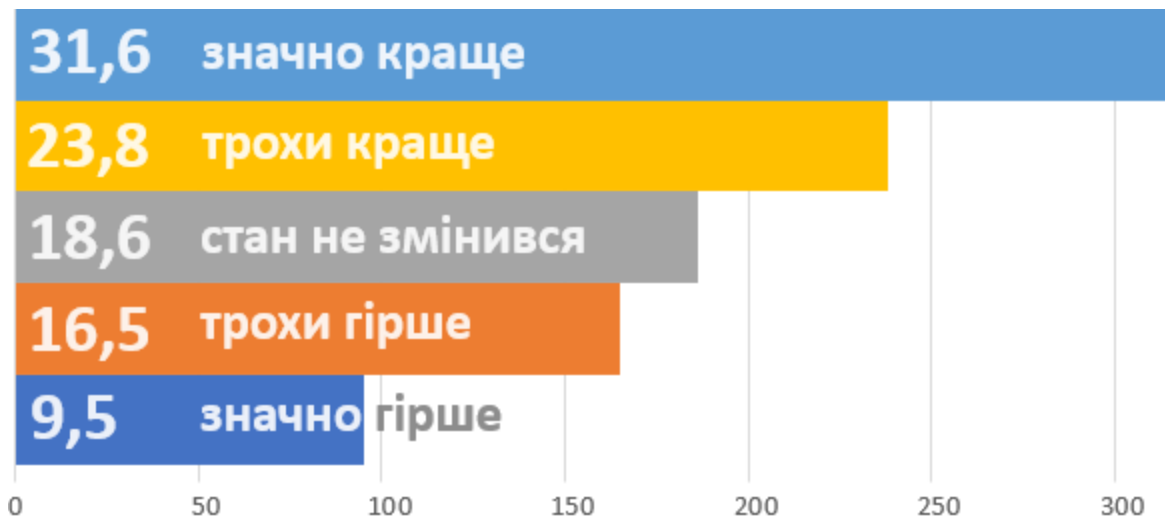


Рис. 5.2. Зміна психологічного стану респондентів у Канаді порівняно з їхнім станом в Україні (%)

Більше половини опитаних відмітили, що вони почувають себе психологічно ліпше в Канаді, ніж в Україні, але чверть стала почуватися гірше. Стан п'ятої частини опитаних не змінився. Це свідчить про в цілому позитивний вплив Канади на психологічний стан респондентів, бо в 3/4 випадків він або не змінився, або поліпшився, що є суттєвим позитивним показником.

Нижче в табл. 5.3 розглянуто імміграційні настрої респондентів у залежності від зміни їхнього психологічного стану в Канаді порівняно з їхнім станом в Україні. Серйозні зміни психологічного стану людини свідчать про вжиті нею адаптивні механізми при влаштуванні на новому місці, про реакцію на труднощі та негаразди, про загальний емоційний стан, реакцію на стрес та загальне вміння опанувати ситуацію.

Як видно з даних у табл. 5.2, ліпший психологічний стан в Канаді є важливим чинником при визначенні рівня своєї рішучості в тому, щоб зробити все залежне для того, щоб залишитися жити в Канаді на постійно. Різниця між значно ліпшим станом в Канаді і всіма іншими відповідями колосальна. Можна також припустити, що ті, хто в Канаді став психологічно почуватися значно гірше, але готовий зробити все для того, щоб залишитися тут жити на постійно, знаходяться в стані розпачу та відчаю від незнання, що робити і куди

рухатись. Іntenції до полишення Канади тим вище, чим гірше психологічний стан респондента в Канаді порівняно з Україною, що також підтверджує попередню тезу.

Таблиця 5.3. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхньою оцінкою свого психологічного стану в Канаді порівняно зі своїм станом в Україні (% за станом)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	Ваш психологічний стан в Канаді порівняно зі станом в Україні став	значно ліпшим	трохи ліпшим	не змінився	трохи гіршим	значно гіршим
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно		65,5	35,7	32,5	14,4	9,4
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді		27,3	51,5	45,7	48,5	24,0
Повернуся в Україну по завершенню війни		5,0	8,7	14,9	21,0	30,2
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості		1,9	2,5	3,7	9,0	15,6
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості		0,3	1,6	3,2	7,1	20,8

➤ **Заходи задля поліпшення ментального (психологічного) стану**

Вжиті заходи задля поліпшення психологічного стану зазвичай суттєво впливають на стан людини. Але все залежить від самих заходів (чи це допомога професіоналів, чи зміна частоти і глибини розмов з оточенням). Респондентам було запропоновано відповісти на запитання щодо того, яких заходів вони вживають для поліпшення свого ментального (психологічного) стану. Табл. 5.4 нижче наводить такі дані.

Таблиця 5.4. Заходи, яких вживають респонденти задля поліпшення свого психологічного стану (% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Ніяких заходів не вживаю, почуваюся добре, мені немає на що скаржитись	59,7
Нічого не роблю, хоч і почуваюся гірше	9,0
Більше спілкуюся зі своїм близьким колом задля відволікання своєї уваги від поточних проблем	22,0
Відвідую психолога	3,3
Відвідую психотерапевта	1,1
Консультуюсь з соціальним працівником	1,0
Інші відповіді	3,9

Більше половини опитаних ніяких заходів задля поліпшення свого психологічного стану не вживають. До професійної допомоги звертається трохи більше 5% респондентів. Майже чверть покладається на своє близьке коло як засіб поліпшення свого психологічного стану. Нижче представлено цікаві відповіді з категорії інших і з фокус-груп.

У мене панічні атаки по прибуттю в Канаду, в Україні вони також були на початку повномасштабного вторгнення. Звернулася до сімейного лікаря, приймаю антидепресанти. Ж, 25–34

Шукаю таку роботу, щоб мені не було зайвий раз важко купити поїсти. Весь стрес від того, що я очікував від Торонто багато можливостей для професійного зростання, але їх тут нема, роботи в цілому нема що професійної, що дуже простої. Ч, 18–24

В Канаді я почуваюсь краще, ніж в останні дні в Україні (в окупації), але психологічний стан потребує втручання профі. Так як фокус змінився і багато того, за що я переживала вдома, вирішилось в кращий бік (якщо так можна сказати), але туга за домом, події в Україні, друзі, яких я можу вже ніколи не побачити... Це все заганяє душу в страшні місця. Ж, 35–44

Намагаюсь вести активний спосіб життя, не читати новини. Ж, 25–34

Ходжу до церкви і до сповіді, розмова з Богом допомагає найкраще. Ж, 35–44

Наркотики. Ч, 25–34

Вино, коньяк, інші напої. Ч, 35–44

Коли є робота – роблю, коли нема роботи – шукаю. Коли зайнята – завжди легше. Ж, 35–44

Намагаюсь знайти саме канадських друзів, щоб зрозуміти менталітет. Ж, 45–54

➤ Фізичний стан

Важливим чинником при визначенні імміграційних настроїв може бути й фізичний стан людини. Тіло може по-різному реагувати на нове місце проживання: інші кліматичні умови, склад продуктів харчування, наявність потрібних лікарів і простота запису до них, загальний стан і доступність системи охорони здоров'я суттєво впливають на фізичний стан людини.

На рис. 5.3 нижче представлено розподіл респондентів за тим, як змінився їхній фізичний стан в Канаді порівняно з тим, який вони мали в Україні.

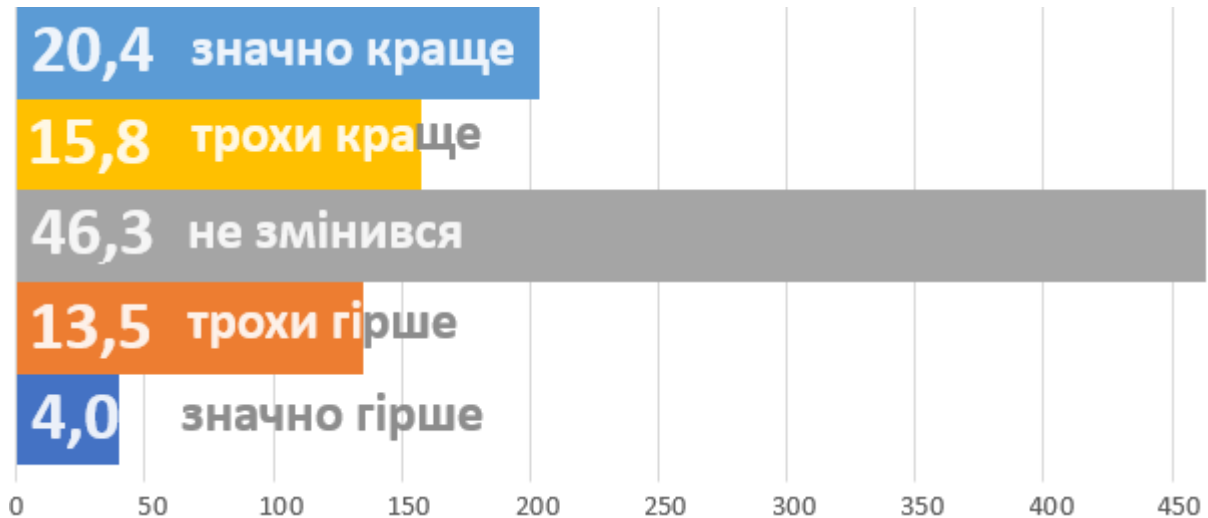


Рис. 5.3. Зміна фізичного стану респондентів у Канаді порівняно з їхнім станом в Україні (%)

Майже в половини респондентів фізичний стан не змінився, а більш ніж третина його поліпшили (хтось зміг зробити собі операцію, яка не покривається страховкою в Україні чи в Європі, але покривається тут, хтось дістав призначення на потрібні ліки, у когось він поліпшився просто тому, що людина стала себе в цілому ліпше почувати).

В табл. 5.5 нижче розглянуто імміграційні настрої респондентів у залежності від зміни їхнього фізичного стану в Канаді порівняно з їхнім станом в Україні.

Таблиця 5.5. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхньою оцінкою свого фізичного стану в Канаді порівняно зі станом в Україні (%)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	Ваш фізичний стан в Канаді порівняно зі станом в Україні став	значно ліпшим	трохи ліпшим	не змінився	трохи гіршим	значно гіршим
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно		66,7	38,5	32,9	22,1	12,5
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді		27,7	46,0	43,6	41,2	25,0
Повернуся в Україну по завершенню війни		3,4	10,6	13,0	24,3	27,5
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості		1,6	1,9	5,8	7,4	15,0
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості		0,6	3,0	4,7	5,0	20,0

Тенденція в даному випадку абсолютно така сама, як і в залежності імміграційних настроїв від психологічного стану (див. стор. 44–45).

➤ Користування медичними послугами

Якість та доступність медичних послуг на новому місці проживання також можуть бути суттєвими чинниками при визначенні свого бажання залишитися жити в новій країні на постійно, бо питання здоров'я є дуже важливими для переважної більшості людей. На щастя, Канада пропонує широкий спектр якісних безкоштовних медичних послуг. В Онтаріо провінційне медичне страхування ОНІР є загальнодоступним для новоприбулих українців за програмою CUAET і є хорошою запорукою підтримування стану здоров'я в належному стані.

Але наявність провінційної страховки не є єдиним важливим чинником. Доступність сімейної медицини, наявність хорошого сімейного лікаря також впливають і на стан людини, і на враження про медичну систему країни взагалі, з чим Канада має проблеми.

Нижче в табл. 5.6 представлено дані про те, яким чином новоприбулі українці користуються медичними послугами: чи мають сімейного лікаря, чи відвідують walk-in клініки в разі потреби.

Таблиця 5.6. Наявність сімейного лікаря і користування walk-in клініками серед респондентів (% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Так, я маю сімейного лікаря і вже декілька разів його відвідував	20,7
Я маю сімейного лікаря, але його не відвідую; натомість, я відвідую walk-in клініки	2,1
Я маю сімейного лікаря, але його ще не відвідував і послугами walk-in клінік не користувався	9,1
Я не маю сімейного лікаря, але відвідую walk-in клініки	21,6
Я не маю сімейного лікаря і не користувався медичними послугами в Канаді	46,5

Вищенаведені дані показують, що має сімейного лікаря 31,9% – майже третина опитаних. Періодично відвідує walk-in клініки майже чверть респондентів – 23,7%. Майже половина взагалі не користується ніякими медичними послугами.

➤ Труднощі при отриманні медичних послуг

Медична система Канади останнім часом зазнає багато різноманітних труднощів. Часто про неї кажуть, що вона опинилася в кризовому становищі: недостатність лікарів, самих лікарень, недофінансування, складність в отриманні ліцензій на ведення медичної діяльності іноземними фахівцями, невисокі заробітні плати середнього медичного персоналу, дуже довгі черги на прийом до профільних лікарів та на проведення медичних процедур – це лише частина проблем, які є в цій сфері станом на сьогодні. Особливо гостро ці проблеми відображаються на великих містах, які ростуть швидше за інші райони країни – це добре видно в Торонто і містах навколо. Яким чином держава буде їх вирішувати – питання відкрите. З цими самими проблемами стикаються і новоприбулі українці за СUAET. Дані в табл. 5.7 показують, з якими проблемами при отриманні медичних послуг вони стикаються (можна було вибрати декілька варіантів відповідей і дописати свою).

Таблиця 5.7. Труднощі при отриманні медичних послуг українцями, які прибули за програмою СUAET (% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Важко знайти сімейного лікаря	23,0
Довгі черги	23,5
Потрібні мені послуги/ліки не покриваються ОНІР і коштують мені надто дорого	11,5
В мене недостатній рівень англійської, складно пояснити медичному персоналу свою проблему	15,5
Не мав ніяких труднощів	25,5
Не звертався за медичними послугами	46,6
Інше	5,1

Вищенаведені дані показують, що половина з тих, то звертався за медичними послугами, мали певні проблеми при їх отриманні (25,5% респондентів не мали труднощів при 53,4% тих, хто за ними звертався, а це якраз становлять майже половину від тих, хто звертався). Нижче представлено цікаві відповіді з категорії інших і з фокус-груп.

Вагітні сидять 2-3 години в чергах на свій запис. Операцію, яку мали розпочати у 8:00, розпочали о 10:40. З дитиною місячною треба сидіти в черзі по 5 годин. Ж, 18–24

Лікар забув призначити обстеження, які ми обговорювали, хоч давав згоду. Змінила лікаря. Ж, 35–44

Чекати на профільного доктора можна дуже довго, за цей час можна знайти потрібні ліки і переправити через знайомих з України. Ж, 45–54

Некомпетентність лікарів. Я про свій банальний аналіз крові можу сказати втричі більше, ніж мій жахливий сімейний. Ж, 25–34

Зверталися в emergency. Все чудово, крім часу очікування (7 годин вночі з дитиною). Ж, 25–34

Захворювання, що не загрожують життю, тут просто не лікують. Найзвичайнісінькі ліки тільки за рецептом. Неefективні препарати. Ж, 35–44

Це якийсь жарт, а не медична система. Ч, 35–44

6. РОБОТА І ФІНАНСИ

➤ Наявність роботи

Постійне офіційне працевлаштування є ознакою стабільності ситуації. Наявність роботи, швидкість її знаходження, заробіток можуть бути чинниками, які впливають на імміграційні настрої людини. З роботою людина на порядок впевненіше себе почуває, зростає професійно, нехай навіть і не в тій сфері, в якій людина працювала до приїзду в нову країну. Нові навички, підвищення рівня володіння офіційною мовою, нові контакти дозволяють людині рухатися далі. В табл. 6.1 нижче представлені дані щодо наявності роботи в респондентів станом на день проходження опитування.

Таблиця 6.1. Наявність роботи в респондентів (% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Маю постійну роботу за фахом в Канаді	14,6
Маю постійну роботу в Канаді, але не за фахом	27,1
Маю тимчасову роботу за фахом в Канаді	2,4
Маю тимчасову роботу в Канаді, але не за фахом	11,4
Працюю в Канаді і маю віддалену роботу в Україні	0,6
Маю віддалену роботу в Україні і шукаю роботу в Канаді	5,1
Шукаю роботу в Канаді	30,2
Не маю роботи і не шукаю, бо не маю можливості (діти, здоров'я, тощо)	5,8
Не маю роботи і не шукаю, бо не маю потреби	1,2
Я пенсіонер, тому не працюю	0,6
Я студент, тому не працюю	1,0

Вищенаведені дані показують, що мають бодай якусь роботу в Канаді трохи більше половини респондентів – 56,1%, щоправда постійну роботу має лише 41,7%. Знаходяться в пошуку роботи трохи більше третини – 35,3%. Не шукають роботу в Канаді 8,6%.

В табл. 6.2 розглянуто наявність роботи в порівнянні з часом приїзду до Канади, щоб хоча б приблизно зрозуміти, скільки часу респонденти знаходяться в поточній (на дату проходження опитування) ситуації (без тих, хто роботу не має і не шукає), якщо прийняти серпень 2023 року за місяць проходження опитування (погрішність – 1 місяць, бо опитування тривало в липні-жовтні 2023 року).

Табл. 6.2. Наявність роботи в Канаді в залежності від часу приїзду до Канади (% за часом приїзду)

Час приїзду до Канади: рік місяць	2022			22–23	2023	
	02–05	06–08	09–11	12–02	03–05	06–08
Наявність роботи в Канаді						
Маю постійну роботу за фахом в Канаді	22,8	31,2	12,5	19,9	13,2	1,4
Маю постійну роботу в Канаді, але не за фахом	41,6	31,3	39,1	34,9	27,9	10,8
Маю тимчасову роботу в Канаді	11,9	12,5	21,9	21,5	13,6	9,5
Шукаю роботу в Канаді (рівень безробіття в групі)	23,7	25,0	26,5	23,7	45,3	78,3

В цілому, чим більше людина знаходиться в Канаді, тим вищий шанс, що вона має постійну роботу як взагалі, так і за фахом. Якщо порівнювати перші чотири стовпчики (лютий 2022 – лютий 2023) з останніми двома (березень-серпень 2023), то можна помітити, що в останніх двох рівень безробіття суттєво вище, що посередньо підтверджує твердження про те, що в середньому людина знаходить роботу в Канаді за півроку (якщо взяти за крайні точки лютий і серпень 2023 року). Але в групі перших чотирьох стовпчиків рівень безробіття зберігається майже на однаковому рівні – в районі 23–27%, тобто чверть новоприбулих не може знайти роботу і за півроку, і більше.

Далі в табл. 6.3 розглянуто імміграційні настрої респондентів у залежності від наявності в них роботи (ті, хто роботи не має і не шукає, не розглядалися).

Таблиця 6.3. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і наявності в них роботи в Канаді (% за групою з наявності роботи)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	Наявність роботи в Канаді	Маю постійну роботу за фахом	Маю постійну роботу, але не за фахом	Маю тимчасову роботу	Шукаю роботу
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно		52,4	48,0	31,9	31,5
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді		34,7	34,7	41,3	45,3
Повернуся в Україну по завершенню війни		6,1	10,0	12,3	16,1
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості		4,8	4,1	7,3	2,9
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості		2,0	3,2	7,2	4,2

Вищенаведені дані засвідчують, що наявність постійної роботи, та ще й за фахом, суттєво впливає на імміграційні настрої новоприбулих українців в частині рішучості – частка тих, хто готовий зробити все для того, щоб залишитися в Канаді на постійно, суттєво вища за інші категорії. Між тим, відсутність роботи або наявність тимчасової роботи позначаються як на рівні невизначеності, так і на готовності повернутися назад в Україну після війни.

➤ Труднощі на поточному місці роботи

Іммігранти часто зустрічаються з різноманітними труднощами на своїх перших місцях роботи з різних причин: відмінності в трудовій культурі, комунікаційні труднощі, різні підходи до виконання тих самих обов'язків, тощо. Адаптивність до норм праці приймаючої країни показує готовність новоприбулого до перейняття нового досвіду ведення трудових справ, тому канадські роботодавці значно охочіше розглядають кандидатів з місцевим досвідом роботи¹⁶.

Табл. 6.4 нижче показує, з якими труднощами стикаються новоприбулі українці за СУАЕТ під час виконання своїх трудових обов'язків. Це питання було обов'язковим тільки для тих, хто працював на момент проходження опитування. Респонденти могли вибрати декілька варіантів відповідей, а також дописати свою.

Табл. 6.4. Наявність труднощів на поточному місці роботи (% від працюючих)

Відповіді	% від працюючих
В мене немає проблем на робочому місці	37,5
Мені бракує знань англійської мови і я не завжди все розумію	23,6
Культурні відмінності	9,1
Відмінності в підходах до виконання роботи	9,8
Не виплачують вчасно зарплату	1,1
Стикаюся з агресивною поведінкою з боку співробітників	2,1
Стикаюся з агресивною поведінкою з боку менеджерів	2,1
Стикаюся з агресивною поведінкою з боку клієнтів	1,6
Стикаюся з шахрайством з боку співробітників чи менеджменту відносно мене	2,1
Відчуваю дискримінацію	4,1
Інше	6,8

Основна проблема, з якою стикаються працюючі новоприбулі, це мовний бар'єр – майже чверті опитаних бракує знань англійської і вони не завжди все розуміють. Інші проблеми не набрали і 10%.

Втім, більше ніж третина відмітили, що ніяких проблем на робочому місці вони не мають. Ці цифри можна сприймати позитивно, бо українці швидко вливаються в канадський робочий колектив без суттєвих проблем.

Але не обходиться і без цих самих проблем. Соціальні мережі на кшталт Facebook буквально рясніють різноманітними скаргами на роботодавців. Українці нерідко стають жертвами шахраїв, стикаються з недобросовісними роботодавцями, які не виплачують заробітну плату вчасно, або не виплачують взагалі, і безліч інших проблем. Через те, що вони часто не знають, куди звертатися і що робити в таких ситуаціях, це може викликати

¹⁶ Детальніше про цю проблему можна почитати тут: Zhang, T., Banerjee, R., Amarshi, A. (2023). [Does Canada's Express Entry System Meet the Challenges of the Labor Market?](#) in *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 21:1, 104–118, DOI: 10.1080/15562948.2022.2133201.

поневір'яння в канадській системі праці, бо може скластися враження, що права робітника не охороняються і знайти управу на недбалого роботодавця неможливо.

Для ілюстрації нижче наведено кілька цікавих відповідей з категорії інших і з фокус-груп, які показують, з якими ще труднощами стикаються новоприбулі українці за програмою CUAET.

Від хімічних речовин для прибирання готелю мала сильну алергію, відповідних масок з фільтрами так і не дали, так само як і окулярів. У звичайній масці важко дихати, ходила у власній. Ж, 35–44

Підробляв на одній роботі, і коли ставили відпрацьовані години, всім українцям поставили по 7 годин, а канадцям по 8 годин. Воно не критично, але неприємно – дають зрозуміти, що ти все-таки в гостях. Ч, 35–44

Взяли на роботу, обіцяли підписати контракт, але за 10 днів так нічого і не підписали. Звільнилася, бо це схоже на шахрайство та просто неповагу. Ж, 35–44

Мінімальна зарплата. За таку ж роботу платять більше. Причина – недосконала англійська. Ж, 45–54

Усі живуть у кредит, грошей немає, рабська праця за копійки. Ч, 35–44

Умови праці були з впливом небезпечних чинників на здоров'я, на що менеджер не реагував – це стало причиною звільнитися з роботи. Ч, 35–44

Я усе життя працювала в офісі, зараз мені складно, бо я працюю на заводі. Маю надію, що з часом буду працювати за фахом. Ж, 35–44

На деяких співбесідах пропонували стосунки, що для мене є неприйнятним. Ж, 25–34

Працюю в Убері, був уражений непрофесійністю роботи великої компанії в багатьох моментах. Ч, 35–44

Недостатній рівень англійської, замало канадського досвіду і немає канадської освіти – це заважає знайти більш високооплачувану роботу. Ч, 25–34

Проблеми з дуже низькою заробітною платою, з тим, що складно покращити англійську мову, бо майже не дозволяють розмовляти, і ще проблема в тому, що завод може давати вихідні, коли захоче навіть при офіційній роботі. Тобто звідки взяти гроші для оренди житла тощо завод не хвилює. Ж, 25–34

➤ Подальші перспективи в сфері праці в Канаді

Те, як бачить себе людина в сфері праці, може впливати і на імміграційні настрої. Є ті, хто цілком задоволений своїм поточним працевлаштуванням, а є й ті, хто ходить на роботу лише щоб заробити грошей і ненавидить її всім серцем. Оцінка своїх перспектив, готовність до змін якщо щось не подобається чи бажання зануритись в поточну роботу ще глибше є надважливою, оскільки впливає на ментальний стан людини і на відчуття задоволеності життям.

Табл. 6.5 показує як стан задоволеності серед тих, хто працює, так і те, як вони далі бачать своє працевлаштування. Ця таблиця показує дані тільки серед тих, хто працює.

Таблиця 6.5. Оцінка своєї задоволеності та подальших перспектив на поточному місці роботи (% від тих, хто працює)

Відповіді	Питома вага, %
Мені подобається там, де я працюю зараз, і я там працюватиму надалі	29,7
Мені подобається там, де я працюю зараз, але я планую міняти роботу через низьку заробітну платню	23,5
Мені подобається там, де я працюю зараз, але я планую міняти роботу через інші причини	19,7
Мені не подобається там, де я працюю зараз, але в мене немає вибору, змушений залишитися там і надалі працювати	16,6
Мені не подобається там, де я працюю зараз, і я однозначно мінятиму роботу	10,5

Вищенаведені дані показують, що всім задоволені і працюватимуть на поточному місці роботи менше третини – лише 29,7%. Подобається поточне місце роботи, але будуть її міняти через різні причини трохи менше половини опитаних – 43,2%. В цілому задоволені поточним місцем роботи майже 3/4 респондентів – 72,9%. А от не подобається поточне місце роботи трохи більше чверті опитаних – 27,1%.

Працюватимуть надалі на поточному місці роботи незважаючи на позитивну чи негативну оцінку своєї задоволеності трохи менше половини – 46,3%. А от подумують про зміну роботи аж 53,7% респондентів.

Дати однозначну оцінку вищенаведеним даним доволі складно, бо в цілому негативно оцінюють своє поточне працевлаштування лише 27,1%, але міняти роботу через різні причини планує аж 53,7%.

➤ Фінансовий стан

Оцінка свого поточного фінансового стану є важливим чинником при визначенні імміграційних настроїв. Ця оцінка є величиною виключно суб'єктивною бо кожен по-різному оцінює свої фінансові потреби і свій фінансовий стан. Комуś достатньо і \$2000 на місяць, а комуś і \$5000 буде замало при інших однакових критеріях (така сама ціна оренди, такий самий набір продуктів харчування, така сама кількість членів родини, тощо). Вважається, що чим вище оцінка свого поточного фінансового стану, тобто чим іммігрант вважає його ліпшим, тим менше причин іммігрант бачить, щоб повернутися назад до країни еміграції.

Рис. 6.1 нижче наводить дані за оцінкою респондентами свого поточного фінансового стану. Респондентам було запропоновано оцінити його за п'ятибальною шкалою, де 1 – в мене зовсім немає грошей, 5 – мені вистачає фінансів на всі мої поточні потреби.

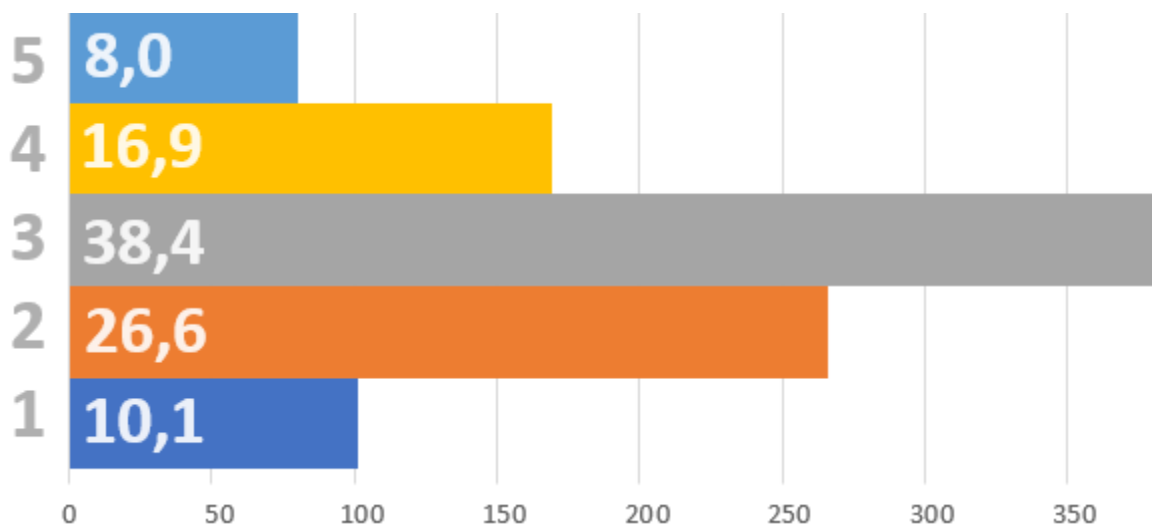


Рис. 6.1. Оцінка респондентами свого поточного фінансового стану (%)

Як хороший свій фінансовий стан оцінює чверть опитаних – 24,9% (ті, хто поставив «5» або «4»), більше третини – як задовільний – 38,4% (ті, хто поставив «3»), і так само більше третини як поганий – 36,7% (ті, хто поставив «2» або «1»). Тобто більше-менш стабільно почуває себе менше двох третин опитаних – 63,3%, а от немає фінансової стабільності в 36,7% опитаних.

Табл. 6.6 наводить дані з імміграційних настроїв опитаних в залежності від їхньої оцінки свого поточного фінансового стану.

Твердження про залежність імміграційних настроїв від оцінки власного фінансового стану підтверджується лише частково, і то тільки в частині рішучості зробити все можливе для того, щоб залишитися жити в Канаді на постійно. Різниця поміж крайніми показниками доволі суттєва. Також вона частково відображена в частині рішучості залишити Канаду при першій можливості – ті, в кого гірший фінансовий стан, налаштовані залишити Канаду більш рішуче.

Таблиця 6.6. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і оцінкою ними їхнього власного фінансового стану (% за оцінкою)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно? \ Оцінка власного фінансового стану	5	4	3	2	1
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	43,2	53,5	40,5	27,1	32,0
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	39,5	31,2	40,2	45,7	35,9
Повернуся в Україну по завершенню війни	11,1	9,4	13,4	15,2	10,7
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	4,9	2,4	3,4	6,7	9,7
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	1,3	3,5	2,5	5,3	11,7

➤ Провінційна фінансова допомога

В якості заходів реагування на фінансові труднощі, з якими стикаються новоприбулі українці за програмою CUAET, провінцією Онтаріо було запроваджено фінансову допомогу Ontario Emergency Assistance, на яку можна подаватися тим, хто ще не знайшов роботи, винаймає житло, вже пробув певний час на території провінції і в кого особисті фінанси добігають кінця. Допомога виплачується раз на 48 днів на підставі заяви, поданих документів, і її можна продовжити до пів року.

Важливо не плутати цю допомогу з одноразовою допомогою в розмірі \$3000 від федерального уряду – це дві різні допомоги. На провінційну допомогу можуть претендувати тільки ті, хто відповідає певним критеріям, в той час як федеральну допомогу отримують всі, хто приїжджає до Канади за програмою CUAET.

Рис. 6.2 праворуч показує, яка частка респондентів її отримувала чи отримує на момент проходження опитування. Як видно, більше третини опитаних (37,7%) хоча б раз нею скористалися.

Табл. 6.7 нижче наводить дані щодо того, чи залежать імміграційні настрої респондентів від факту отримання ними провінційної фінансової допомоги.



Рис. 6.2. Отримання провінційної фінансової допомоги респондентами (%)

Таблиця 6.7. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і фактом отримання ними провінційної фінансової допомоги (% за фактом)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	\ Факт отримання допомоги	так, отримую	так, але отримував у минулому	ні
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно		38,4	36,2	39,4
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді		38,4	39,6	40,0
Повернуся в Україну по завершенню війни		13,7	15,3	11,6
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості		4,1	4,7	5,0
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості		5,4	4,2	4,0

Як видно з вищенаведених даних в табл. 6.7, факт отримання провінційної фінансової допомоги ніяк не впливає на імміграційні настрої опитаних – розподіл за імміграційними настроями серед всіх груп респондентів суттєво не відрізняється, а значить факт її отримання не є визначальним для новоприбулих українців, і це є позитивним моментом, бо по суті факт її отримання не впливає на бажання залишитися в Канаді.

7. ЖИТЛО

➤ Де живуть респонденти

Саме місце проживання (квартира, будинок, тощо), факт оплати за нього (оренда чи безкоштовно в родичів/друзів) і взагалі факт наявності стабільного місця проживання є важливими факторами при визначенні самопочуття на новому місці. Наявність даху над головою, можливість платити за нього (особливо в такому районі як Агломерація Великого Торонто, де ціни на оренду житла захмарні), і атмосфера затишку вдома можуть впливати на імміграційні настрої, бо то є фактор захищеності, фактор спокою.

В табл. 7.1 нижче наведено, де (на якій жилплощі) живуть респонденти та чи платять вони за проживання.

Таблиця 7.1. Місце проживання респондентів і факт оплати за житло
(% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Я винаймаю будинок за ринковою ціною	12,9
Я винаймаю квартиру за ринковою ціною	43,2
Я винаймаю кімнату за ринковою ціною	26,7
Я живу в друзів безкоштовно	2,1
Я живу в друзів і сплачую за оренду певну вартість	3,4
Я живу в родичів безкоштовно	3,7
Я живу в родичів і сплачую за оренду певну вартість	3,6
Я живу в студентському гуртожитку бо я студент	0,2
Я знайшов приймаючу родину і живу в них	2,0
Я не маю постійного житла (живу в притулку/наметі/на вулиці)	2,4

Дані в табл. 7.1 вище показують, що 90% респондентів вносять плату за оренду житла, з них за ринковою ціною винаймає 83,0%, інші 7,0% сплачують певну вартість. Лише 7,8% опитаних мають друзів/родичів/приймаючі родини, яким вони за житло не платять. А 2,4% опинилися у вкрай тяжкій ситуації – їм нема чим платити і вони не мають тут друзів/знайомих, тому вони постійного житла не мають, а живуть або в притулку, або в наметі, або на вулиці.

Табл. 7.2 нижче розглядає імміграційні настрої серед найбільших груп з попередньої таблиці.

Дані в табл. 7.2 показують, що умовний розмір орендованої жилплощі частково впливає на імміграційні настрої: ті, хто орендує будинки, більш схильні до того, щоб зробити все для того, щоб залишитися жити в Канаді на постійно, в той час як у винаймачів квартир та кімнат такої рішучості менше.

Таблиця 7.2. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно серед винаймачів житла за ринковою ціною
(% за типом винайманого житла)

Чи плануєте ви \ Винаймаю за ринковою ціною залишитися в Канаді жити на постійно?	будинок	квартиру	кімнату
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	50,0	42,6	38,2
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	31,5	41,0	38,2
Повернуся в Україну по завершенню війни	12,3	11,4	12,2
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	3,9	3,4	6,3
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	2,3	1,6	5,1

Що стосується інших невеликих груп поза табл. 7.2, то варто зазначити, що в тих, хто живе в друзів чи родичів, відсоток тих, хто ще тільки схильється до того, щоб залишитися жити в Канаді на постійно, в середньому в два рази переважає тих, хто планує зробити все для того, щоб залишитися жити в Канаді на постійно. Притому цей показник не залежить від факту оплати за житло.

Найвищий відсоток залишити Канаду серед тих, хто постійного житла в Канаді не має (живе в притулку/наметі/на вулиці), але тим не менш він в два рази нижчий за тих, хто хотів би залишитися жити в Канаді на постійно.

➤ **Як респонденти знайшли своє поточне житло**

Способів пошуку житла існує дуже багато. Для певних територій світу властивий різний розподіл тих чи інших способів у загальній палітрі – десь більше популярні соціальні мережі, десь – специфічні сайти з пошуку житла, десь – традиційні способи розповсюдження інформації (газети), а в певних випадках спрацьовує сила слова. В Агломерації Великого Торонто існує безліч як загальних сайтів з пошуку житла, так і засобів інформації, якими користуються специфічні етнічні групи (свої газети, свої окремі сайти, тощо).

Табл. 7.3 нижче показує, яким чином респонденти знайшли своє поточне житло.

*Табл. 7.3. Способи знаходження житла респондентами
(% від загальної кількості респондентів)*

Відповіді	Питома вага, %
Через інтернет (специфічні сайти з пошуку житла, Facebook Marketplace, соціальні мережі, тощо)	39,1
Через знайомих/друзів	29,1
Через ріелтора/агенцію з пошуку житла	17,6
Я не шукав собі житло, мені вже було в кого жити	9,5
Інше (оголошення в газеті, на вулиці, в церкві)	2,3
Я не маю постійного житла (живу в притулку/наметі/на вулиці)	2,4

Інтернет і сучасні способи пошуку житла займають провідну позицію серед способів знаходження житла. На різноманітних специфічних сайтах, в соціальних мережах, на спеціалізованих платформах знайшли собі житло 39,1% опитаних. Міжособистісні стосунки допомогли знайти житло майже в третині випадків – 29,1%. Спеціалізовані компанії і спеціально задіяні люди також не лишилися осторонь – успішно скористалося їхніми послугами 17,6% респондентів. Можна сказати, що інтернет поступово витісняє всі інші способи пошуку житла, крім особистих контактів.

➤ Умови проживання і комфорт

Високий рівень комфорту, гідні умови проживання, безперечно, є дуже важливими складовими життя кожної людини сьогодні. Рівень задоволеності своїми умовами проживання, комфорту впливають і на імміграційні настрої, бо вони впливають на те, як себе людина почуває (спокій, затишок). Комфортніша атмосфера на новому місці підвищує рівень задоволеності і відповідно рівень бажання залишитися на новому місці. Але відчуття комфорту, оцінка того, що таке є гідні умови проживання – величини суб'єктивні. Комусь достатньо малої кімнатки, а комусь і цілого маєтку буде замало.

Рис. 7.1 нижче показує, як респонденти оцінюють умови свого проживання на поточному помешканні і комфорт загалом по п'ятибальній шкалі, де 1 – абсолютно незадоволений, дуже некомфортно, 5 – абсолютно задоволений, все подобається, дуже зручно і комфортно.

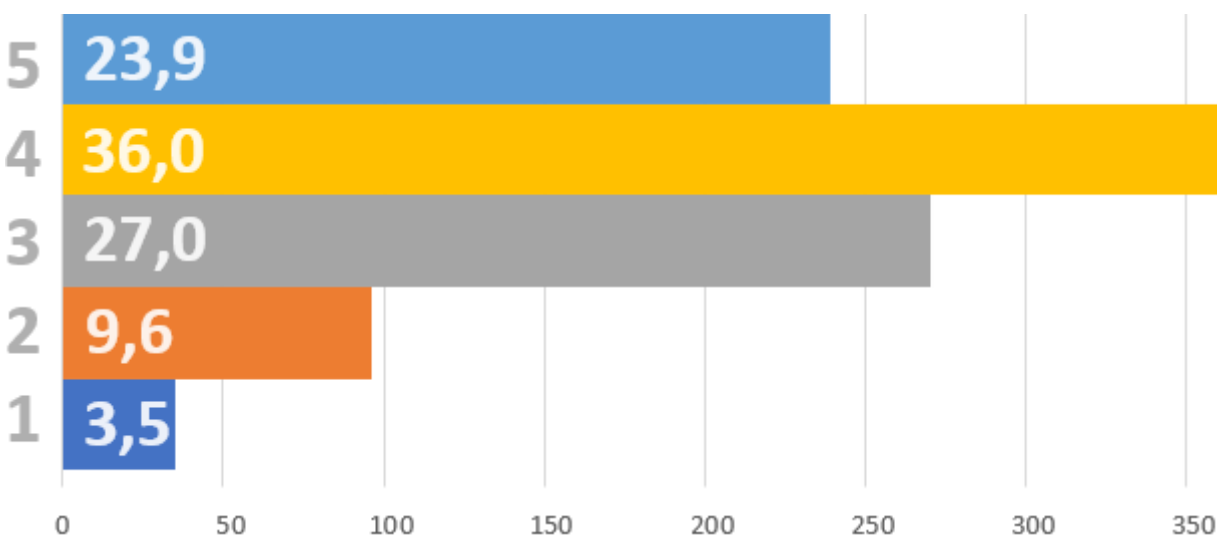


Рис. 7.1. Оцінка респондентами умов свого проживання і комфорту загалом (%)

Як видно з вищенаведеного рисунку, більше половини респондентів, а це 59,9%, оцінюють свої умови проживання і комфорт загалом як хороші (ті, хто поставив «5» або «4»). Трохи більше чверті оцінили їх як задовільні – 27% (ті, хто поставив «3»). А от як погані свої умови проживання оцінили 13,1% опитаних (ті, хто поставив «2» або «1»). В цілому респонденти задоволені своїми умовами проживання на поточному помешканні і комфортом загалом.

Табл. 7.4 нижче показує, як імміграційні настрої залежать від оцінки респондентами своїх умов проживання і комфорту загалом.

Як показують результати, умови проживання та комфорт загалом мають вплив на імміграційні настрої респондентів. Чим вища оцінка комфорту, тим вища рішучість зробити все для того, щоб залишитися жити в Канаді на постійно. Нижчі умови проживання та комфорту загалом спонукають опитаних до замислення над залишенням Канади. Ліпші умови проживання та комфорту сприяють вищому рівню задоволеності життям, спокою та затишку, стабільності.

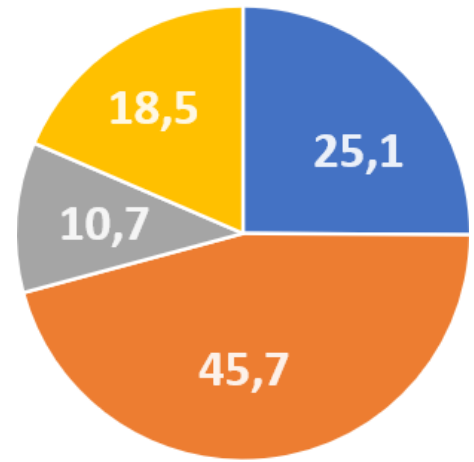
Таблиця 7.4. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і оцінкою ними їхніх умов проживання та комфорту загалом на поточному помешканні (% за оцінкою)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно? \ Оцінка умов проживання і комфорту	5	4	3	2	1
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	45,5	41,5	33,7	27,8	25,7
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	36,0	40,4	45,1	37,0	22,9
Повернуся в Україну по завершенню війни	12,4	11,3	12,5	20,0	14,3
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	2,9	4,1	3,7	11,2	17,1
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	3,2	2,7	5,0	4,0	20,0

➤ Плани про зміну поточного місця проживання

Умови проживання та комфорту, як було зазначено вище, грають важливу роль у визначенні імміграційних настроїв респондентів. Тому це питання логічно вплигло з попереднього – що взагалі респонденти думають про зміну поточного місця проживання, наскільки постійним вони його бачать, як бачать свої перспективи у влаштуванні «квартирного питання».

Рис. 7.2 праворуч показує, що абсолютно все влаштовує на поточному місці проживання лише чверть опитаних – 25,1% (що майже збігається з оцінкою «5» на рис. 7.1). А от 3/4 хотіли б змінити своє поточне помешкання на інше. Щоправда, майже половина, тобто 45,7%, не може собі цього дозволити. Серед тих, хто планував собі шукати нове житло на момент проходження опитування і міг собі це дозволити, прерогатива була віддана чомусь дешевшому.



- ні, мене все влаштовує
- так, але зараз не можу собі цього дозволити
- так, планую шукати щось більшої площі
- так, планую шукати щось дешевше

Рис. 7.2. Плани респондентів щодо зміни свого поточного місця проживання (%)

8. ОФІЦІЙНІ МОВИ

➤ Рівень володіння англійською мовою

Вважається, що високий рівень володіння офіційною мовою держави прибуття сприяє швидшій адаптації та більш успішному облаштуванню на новому місці. Новоприбулі українці за програмою CUAET, на відміну від багатьох інших груп іммігрантів, в середньому мають нижчий рівень володіння англійською, бо англійська не є широко розповсюдженою в Україні мовою, оскільки Україна не мала широкої взаємодії з англомовним світом. Але в цілому в Україні останнім часом відмічається суттєвий прогрес в її розповсюдженні та популяризації.

На рис. 8.1 нижче показано, як респонденти оцінюють свій рівень володіння англійською мовою.

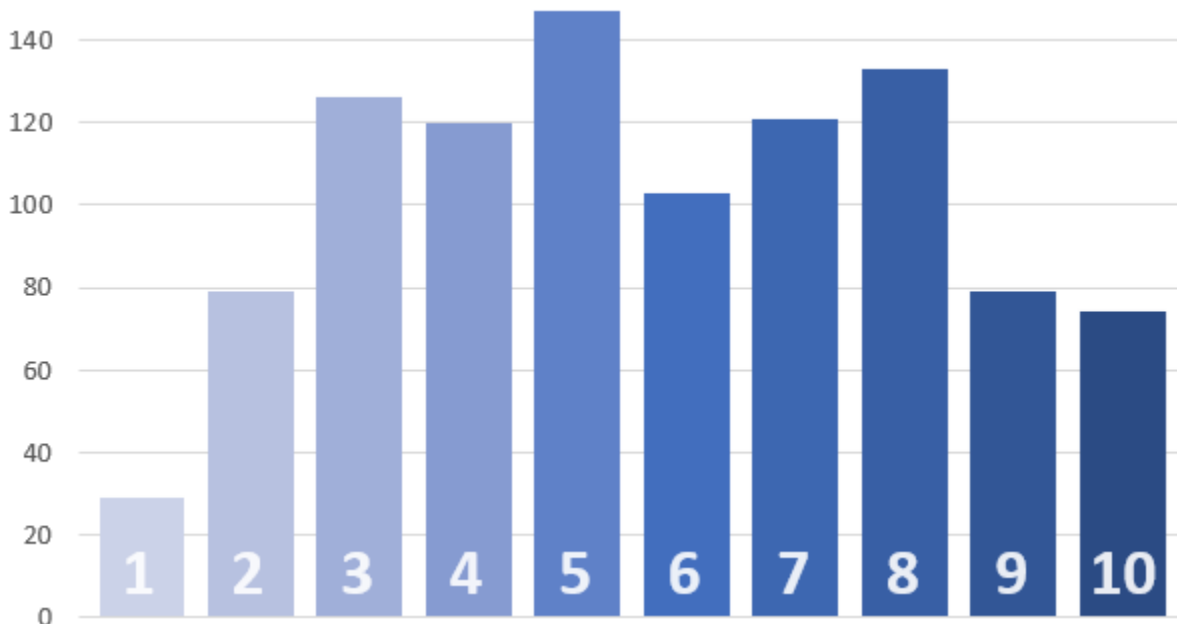


Рис. 8.1. Оцінка респондентами свого рівня володіння англійською мовою (%)

Як низький оцінюють свій рівень володіння англійською 23,2% опитаних (оцінки від 1 до 3), як середній – 36,6% (оцінки від 4 до 6), а як високий – 40,2% (оцінки від 7 до 10), тобто трохи менше половини респондентів майже вільно почуває себе в соціальних ситуаціях, і трохи більше третини активно вливається в англомовне середовище.

В табл. 8.1 нижче показана залежність імміграційних настроїв від рівня володіння англійською мовою.

Нижченаведені дані показують, що оцінка рівня володіння англійською лиш трішки впливає на рівень рішучості респондентів зробити все для того, щоб залишитись жити в Канаді на постійно, і то, якщо ми її розглянемо разом з тими, хто ще сумнівається, але схиляється до того, щоб залишитися жити в Канаді, то суттєвої різниці не побачимо (різниця від 4 до 8%). Тобто рівень володіння англійською мовою не є перешкодою для новоприбулих українців у їхньому бажанні залишитися жити в Канаді на постійно або поїхати назад, ці величини по суті не залежать одна від одної, особливо беручи до уваги

високий відсоток тих, хто приїхав до Канади саме через те, що англійська тут є офіційною мовою. Це є побічним свідченням того, що в цілому українці себе комфортно почувають в англійськом середовищі і намагаються до нього пристосуватися, і більшості це вдається успішно.

Таблиця 8.1. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і оцінкою власного рівня володіння англійською мовою (% за оцінкою)

Чи плануєте ви \ Оцінка рівня володіння англійською залишитися в Канаді жити на постійно?	високий	середній	низький
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	40,1	40,6	32,5
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	36,9	41,6	41,5
Повернуся в Україну по завершенню війни	13,8	10,3	15,0
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	5,7	3,8	5,0
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	3,5	3,7	6,0

➤ **Тести з оцінки рівня володіння англійською мовою**

Канада пропонує широкий спектр тестів на визначення рівня англійської мови: від безкоштовних LINC-тестів, які зазвичай складаються для того, щоб визначити, на який рівень навчання відправити потенційного учня в одну зі шкіл LINC (спеціалізоване мовне навчання для новоприбулих до Канади), до платних тестів типу IELTS, TOEFL, CAEL, CELPIP, тощо. Мета в кожного тесту різна, але в цілому всі вони дозволяють об'єктивно зрозуміти апліканту, який в нього рівень володіння англійською мовою. За результатами дослідження,

- 35,6% опитаних склали хоча б раз тест на визначення англійської,
- 64,4% таких тестів не складали.

В переважній більшості це тести LINC на визначення рівня англійської для розподілення респондента в певну школу з вивчення англійської.

Скільки-небудь суттєвої різниці поміж імміграційними настроями і фактом складання тестів з оцінки рівня володіння англійською мовою безвідносно їх потребності для імміграційного процесу не виявлено.

➤ Вивчення англійської мови

Поліпшення рівня володіння офіційною мовою приймаючої держави не тільки сприяє активнішій інтеграції в приймаюче суспільство, але також є запорукою більш успішної соціальної адаптації. Новоприбулі українці за програмою CUAET особливо потребують уваги в цьому контексті, бо англійська мова є малорозповсюдженою в Україні.

В табл. 8.2 нижче показано, чи вивчають новоприбулі українці англійську мову станом на дату проходження опитування і якщо так – то яким чином, а якщо ні – то чому. В них була можливість обрати декілька варіантів відповідей, а також написати свою.

Таблиця 8.2. Чи вивчають респонденти англійську мову станом на дату проходження опитування: якщо так – то яким чином, якщо ні – то чому (% від загальної кількості)

Відповіді	Питома вага, %
Так, відвідую курси очно	21,9
Так, відвідую курси онлайн	20,5
Так, займаюся з репетитором	9,3
Так, вивчаю самостійно	57,4
Ні, не маю такої потреби, і так добре її знаю	13,7
Ні, не маю можливості навчатися (діти, робота, стан здоров'я, тощо)	12,4
Ні, не маю бажання незважаючи на те, що вчити треба	2,0
Ні, не маю доступу до освітніх курсів, інтернет-програм	2,2

Вищенаведені результати засвідчують, що більшість респондентів надає перевагу самостійному вивченню англійської – 57,4%. Крім того, 51,7% опитаних займається організовано, тобто або відвідує курси, або має приватного вчителя (ці відповіді можуть перехрещуватися, тобто респондент може як самостійно вивчати англійську, так і організовано). Не вивчає англійську 30,3% респондентів, але лише 13,7% не має такої потреби через високий рівень.

Для ілюстрації нижче наведено кілька цікавих відповідей з категорії інших і з фокус-груп, які показують, які ще інструменти використовують новоприбулі українці за CUAET для вивчення англійської мови, або чому її не вчать.

Читаю книжки, слухаю англійськомовний контент, спілкуюся, шукаючи роботу.
Ж, 45–54

Я записався на курси онлайн, і мені сказали чекати. Чекаю вже три місяці. *Ч, 25–34*

Потребую мовних курсів, але через графік в даний момент не можу собі цього дозволити. *Ч, 18–24*

В пріоритеті робота, а потім англійська, бо якщо спочатку вчити англійську, то грошей на проживання в кишені не залишиться, а залишишся ти голодним на вулиці зі своїми валізами. *Ж, 35–44*

Займаюся з вчителем онлайн тільки по вихідних, бо велика різниця у часі, або самостійно. Безкоштовні LINC-курси не сподобалися. *Ж, 25–34*

Лише потрібно до CELPIP підготуватися на високий рівень, щоб отримати PR. *Ч, 18–24*

Не маю грошей на курси англійської – хочу вивчати, але без вчителя не виходить.
Ж, 25–34

Тільки живе спілкування з клієнтами і в соціумі взагалі.
Ж, 25–34

➤ Французька мова

Як відомо, в Канаді на рівні держави дві офіційні мови, і одна з них – французька. Втім, провінції і території мають право встановлювати свої офіційні мови. В Онтаріо офіційною мовою є англійська, а французькою можуть надаватися певні провінційні послуги. Французька є ще менш розповсюдженою мовою в Україні, ніж англійська, хоч її популярність останнім часом там зростає.

Дані опитування показують, що:

- 87,9% опитаних не володіють французькою взагалі,
- 9,7% володіють нею на початковому рівні,
- 1,6% – на середньому рівні, і
- 0,8% – на високому рівні.

Канада також пропонує широкий спектр тестів на визначення рівня французької мови: від безкоштовних CLIC-тестів, які зазвичай складаються для того, щоб визначити, на який рівень навчання відправити потенційного учня в одну зі шкіл CLIC, до платних тестів типу TCF, TEF, тощо. Мета кожного тесту різна, але в цілому всі вони дозволяють об'єктивно зрозуміти апліканту, який в нього рівень володіння французькою мовою. За результатами дослідження,

- 1,5% опитаних склали хоча б раз тест на визначення французької,
- 98,5% таких тестів не склали.

Результати є цілком очікуваними, бо домінуючою мовою в Агломерації Великого Торонто є англійська, і респонденти в першу чергу фокусуються на її вивченні.

➤ Мовні тести для імміграції

Як відомо, Канада визнає лише чотири мовні тести саме для причин імміграції, це IELTS General або CELPIP-General у випадку англійської мови, і TCF або TEF у випадку французької мови. Оскільки складання мовного тесту є обов'язковою умовою для запуску процесу імміграції майже у всіх імміграційних програмах, то відповідно новоприбулі українці за програмою CUAET, які бажають залишитися жити в Канаді на постійно, на пряму зацікавлені в успішному їх складанні.

Табл. 8.3 нижче показує, на якому етапі взаємодії з мовним тестом (готуються чи планують готуватися, вже склали чи ні, чи не збираються складати взагалі) перебувають респонденти на дату проходження опитування.

Табл. 8.3. Етапи взаємодії респондентів з мовними тестами
(% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Іспит з англійської мови		Іспит з французької мови (TCF, TEF)
	IELTS General	CELPIP-General	
Я вже склав іспит	3,4	1,7	0
Я готуюся до складання	17,5	7,3	0,1
Я тільки планую почати готуватися	32,4	12,7	0,7
Не планую складати ніякого мовного тесту	24,2		

Вищезазначені дані показують, що вже склали іспит лише 5,1%. Готуються до складання чверть опитаних – 24,9%. Тільки планує почати готуватися майже половина – 45,8%. А от інша чверть не планує складати мовних іспитів взагалі – 24,2%: це здебільшого або ті, хто не планує залишатися в Канаді на постійно (62% від тих, хто не планує складати мовного іспиту), або хто планує іммігрувати за програмами, які не потребують мовних іспитів (38% від тих, хто не планує складати мовного іспиту).

Табл. 8.4 нижче показує залежність імміграційних настроїв від етапу взаємодії респондентів з мовними тестами.

Таблиця 8.4. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхнім етапом взаємодії з мовними тестами (% за етапом)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	Етапи взаємодії з мовними тестами	Вже склав іспит	Готуюся до складання	Планую почати готуватися	Не планую складати
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно		45,1	48,0	46,7	11,8
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді		41,2	42,9	46,2	23,7
Повернуся в Україну по завершенню війни		5,9	6,8	5,8	33,5
Нізащо не залишусь в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості		7,8	0,8	1,1	15,5
Нізащо не залишусь в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості		0	1,5	0,2	15,5

Вищезазначені дані показують, що ті, хто не планує складати мовних тестів взагалі, мають значно менший відсоток тих, хто міркує над тим, щоб залишитись жити в Канаді на постійно – різниця майже в три рази. Відповідно серед них значно більше тих, хто планує залишити Канаду.

В той же час, частка тих, хто подумує про те, щоб залишитись жити в Канаді на постійно, в перших трьох групах суттєво не відрізняється, тобто сам факт активного характеру взаємодії з мовними тестами (від планів до їх реалізації) показує на значно більшу орієнтацію на те, щоб залишитись в Канаді на постійно.

9. ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА І СЕРВІСНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

➤ Джерела інформації про життя в Канаді

Інформаційна підтримка є вкрай важливою для іммігрантів. Те, з яких джерел вони отримують інформацію, може впливати на сприйняття навколишнього соціального середовища, бо далеко не завжди інформація є правдивою, особливо з ненадійних джерел. Табл. 9.1 нижче показує, якими джерелами інформації про Канаду користуються новоприбулі українці за програмою СUAЕТ (респонденти могли обрати декілька варіантів відповідей, а також дописати свої).

Таблиця 9.1. Джерела, з яких респонденти отримують інформацію про Канаду
(% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
З офіційних канадських джерел (сайти, газети, тощо)	52,2
Від You-Tube блогерів	47,7
З груп і від користувачів Facebook	64,8
В українських діаспорних організаціях	32,5
В агенціях з адаптації/працевлаштування	27,3
Шукаю в інтернеті	60,1
Від друзів/знайомих	59,3
Від колег по роботі	24,0
Інше	0,4

Вищенаведені джерела інформації можна умовно поділити на надійні (офіційні) і ненадійні (неофіційні). Можна констатувати, що офіційні джерела інформації (офіційні канадські джерела, українські діаспорні організації, агенції з адаптації/працевлаштування) є трохи менш популярними за неофіційні джерела інформації (блогери, інтернет загалом, друзі/знайомі, тощо). Неофіційні джерела інформації більш легкодоступні, тому відповідно й є більш популярними.

➤ Послуги в українських діаспорних організаціях

Українську діаспору Канади можна вважати однією з найпотужніших в Канаді з однією з найрозгалуженіших мереж сервісних, культурних, академічних, мистецьких, професійних, релігійних, спортивних, освітніх, молодіжних організацій. Тільки в Агломерації Великого Торонто налічується під сто українських діаспорних організацій різного напрямку діяльності. Вони грають дуже важливу роль в підтримці української діаспори як такої і в просуванні інтересів України в Канаді.

Новоприбулі українці за програмою CUAET також користуються послугами цих організацій. Багато організацій зазнало буквально «нового подиху» в своїй діяльності завдяки активним новоприбулим з України. За результатами опитування:

- 42,7% опитаних користувалися чи користуються послугами українських діаспорних організацій Агломерації Великого Торонто, в той час як
- 57,3% респондентів їхніми послугами ніколи не користувалися і не користуються.

Українські діаспорні сервісні організації надають широкий спектр послуг новоприбулим українцям. В табл. 9.2 нижче показано, якими послугами користуються українці, які приїхали за програмою CUAET (можна було вибрати декілька варіантів відповідей, а також дописати свою).

Таблиця 9.2. Послуги, за якими зверталися респонденти до українських діаспорних організацій (% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Пошук роботи	17,3
Написання резюме за канадським зразком	11,3
Курси англійської мови	20,2
Заповнення різноманітних форм	12,6
Пошук житла	9,3
Оформлення федеральної/провінційної фінансової допомоги	5,0
Запис дітей до школи/дитсадку	5,3
Інформаційна/консультативна підтримка	17,2
Ходжу до них волонтерити	3,7
Записався і відвідую їхні різноманітні заходи	3,4
Отримую там допомогу (їжа, речі, одяг)	7,9
Інше	4,5
Не звертався до них	57,3

На першому місці за популярністю йдуть курси англійської мови – п'ята частина новоприбулих надає перевагу українським сервісним організаціям як у вивченні англійської мови, так і у хоча б записі на курси LINC при інших організаціях. Інформаційна та консультативна підтримка, тобто ознайомлення з наявними послугами, роз'яснення незрозумілих питань (наприклад, оформлення документів, орієнтація на місцевості – де що знаходиться), є також важливою, оскільки життя в новій країні дуже сильно

відрізняється від попереднього, і в Канаді багато своїх місцевих особливостей, з якими новоприбулі можуть ознайомитись «з перших вуст» професіоналів. Також нагальним питанням є пошук роботи – це наявні вакансії, курси з перепідготовки, стратегії пошуку роботи тощо. Інші послуги є менш популярними, але не менш важливими.

Наступне питання «До яких саме українських діаспорних організацій ви зверталися за допомогою?» було відкритим, тобто респонденту потрібно було самому написати відповідь. Це було зроблено навмисно, щоб оцінити, чи пам'ятають новоприбулі українці назви організацій, в які вони зверталися за допомогою. На це питання було отримано 218 відповідей. Респонденти могли написати декілька назв організацій. Розподіл за назвами організацій показаний в табл. 9.3 нижче.

Таблиця 9.3. Організації, до яких зверталися респонденти і які вони згадали, осіб

Назви згаданих організацій	Кількість, осіб
Канадсько-українська імміграційна служба (CUIAS)	111
Суспільна служба українців Канади – Торонто (UCSST)	56
Парашут (Ukrainian Canadian Parachute)	15
Лелека (Leleka)	11
Українське національне об'єднання (UNF)	7
Конгрес українців Канади (UCC)	6
Інші	12

В наступному питанні респондентів, які зверталися до українських діаспорних організацій, попросили оцінити свої враження від взаємодії з ними за 10-бальною шкалою, де 1 – жахливий досвід, 10 – відмінний досвід (рис. 9.1).

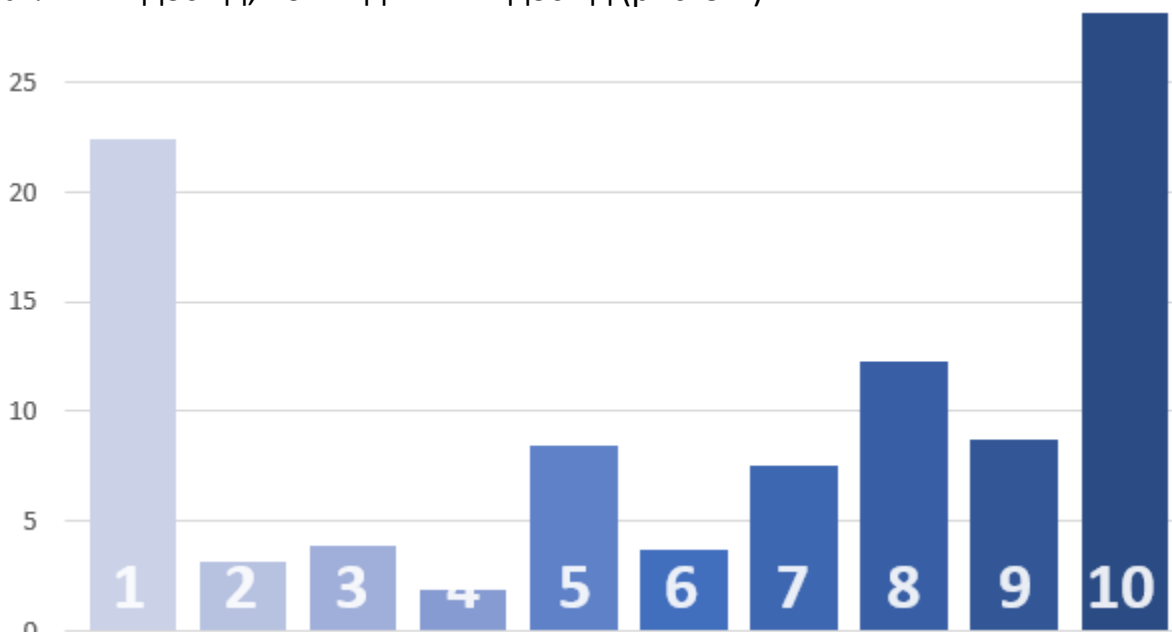


Рис. 9.1. Враження від взаємодії з українськими діаспорними організаціями Агломерації Великого Торонто (%)

Враження від взаємодії з українськими діаспорними організаціями Агломерації Великого Торонто серед респондентів розподілилися наступним чином: як негативні свої

враження оцінили 29,4% опитаних (ті, поставив від 1 до 3), як середні – 14% (ті, хто поставив від 4 до 6), як позитивні – 56,6% (ті, хто поставив від 7 до 10; на «10» свої враження оцінили 28,1% респондентів). Більше половини оцінюють свої враження від взаємодії з українськими діаспорними організаціями як позитивні, що є доволі високою оцінкою роботи таких організацій. Можна припустити, що ті, хто оцінив свій досвід взаємодії як негативний, або не зміг отримати там очікуваної допомоги, або через непорозуміння з працівниками організацій.

Залежності імміграційних настроїв респондентів ні від факту, ні від характеру взаємодії з українськими діаспорними організаціями не виявлено.

➤ **Послуги в інших сервісних організаціях з допомоги іммігрантам та адаптації (Settlement Agencies)**

В Агломерації Великого Торонто є безліч сервісних організацій, які пропонують інформаційні послуги для іммігрантів з оформлення документів, пошуку житла та роботи, заповнення різноманітних форм в державні та провінційні установи, надання консультацій з різних питань. Окремі організації пропонують ширший спектр послуг як то допомога з перекладами, мовні курси, супровід у вирішенні якогось питання, заповнення податкових декларацій, тощо.

В попередньому розділі розповідалося, за якими послугами новоприбулі українці за CUAET зверталися до українських діаспорних організацій. Тепер сфокусуємось на інших подібних іммігрантських організаціях. За результатами опитування:

- 49,7% опитаних користувалися чи користуються послугами сервісних організацій з допомоги іммігрантам, в той час як
- 50,3% респондентів їхніми послугами ніколи не користувалися і не користуються.

В табл. 9.4 нижче показано, якими послугами користуються українці, які приїхали за програмою CUAET (можна було вибрати декілька варіантів відповідей, а також дописати свою).

Таблиця 9.4. Послуги, за якими зверталися респонденти до сервісних організацій з допомоги іммігрантам (% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Пошук роботи	34,2
Написання резюме за канадським зразком	19,2
Курси англійської мови	27,2
Заповнення різноманітних форм	6,8
Пошук житла	8,4
Оформлення федеральної/провінційної фінансової допомоги	3,6
Запис дітей до школи/дитсадку	2,9
Інформаційна/консультативна підтримка	14,2
Інше	1,5
Не звертався до них	50,3

Найпопулярнішими запитами до сервісних організацій з допомоги іммігрантам з боку новоприбулих українців є пошук роботи (наявні вакансії, стратегії пошуку, курси з перепідготовки), курси англійської мови (як мінімум запис на тестування і потім до шкіл LINC) і написання резюме – з цими запитами українці охочіше звертаються саме до таких організацій. А от зі всіма іншими питаннями (заповнення форм, пошук житла, інформаційна та консультативна підтримка, тощо) новоприбулі українці більше звертаються до українських діаспорних організацій.

В наступному питанні респондентів, які зверталися до сервісних організацій з допомоги іммігрантам, попросили оцінити свої враження від взаємодії з ними за 10-бальною шкалою, де 1 – жахливий досвід, 10 – відмінний досвід (рис. 9.2).

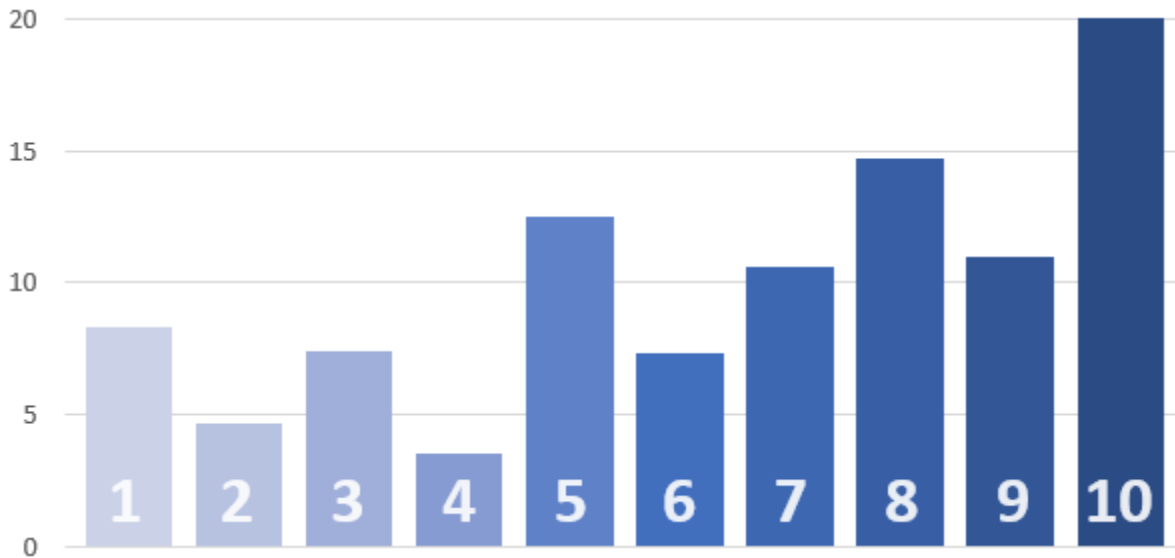


Рис. 9.2. Враження від взаємодії з сервісними організаціями з допомоги іммігрантам в Агломерації Великого Торонто (%)

Оцінка вражень від взаємодії з сервісними організаціями з допомоги іммігрантам в Агломерації Великого Торонто виглядає таким чином: 20,4% респондентів оцінюють свій досвід взаємодії як негативний (ті, хто поставив від 1 до 3), 23,3% оцінюють його як середній (ті, хто поставив від 4 до 6), і 56,3% – як позитивний (ті, хто поставив від 7 до 10; на «10» свої враження оцінили 20% опитаних). Більше половини опитаних оцінюють свій досвід взаємодії з такими організаціями в позитивному ключі, що є доволі високою оцінкою. В цілому, оцінка взаємодії з такими організаціями з боку новоприбулих українців майже не відрізняється від оцінки взаємодії з українськими діаспорними організаціями.

Залежності імміграційних настроїв респондентів ні від факту, ні від характеру взаємодії з сервісними організаціями з допомоги іммігрантам не виявлено.

10. КОЛО СПІЛКУВАННЯ

➤ З ким спілкуються новоприбулі українці

Коло спілкування для нового іммігранта є дуже важливим. Вплив навколишнього соціального середовища на формування думок і настроїв новоприбулих складно переоцінити. Досвід минулого і новий досвід переплітаються і дають хід формуванню нових думок і задумів. Людина проходить через переоцінку цінностей, вивчає нові патерни поведінки і в кінці кінців шукає себе і своє місце в новій соціальній реальності. Люди, що нас оточують, своїми діями і прикладом показують, як робити ліпше, а як ліпше не робити. Соціальні норми приймаючого суспільства можуть викликати відразу, а можуть і навпаки – змусити замислитися про нове, розширити горизонти сприйняття. Соціальні контакти, які залишаються з новоприбулим з минулого життя, змішуються з новими контактами, з новими людьми – і це приводить до соціальної трансформації, до трансформації світосприйняття.

В табл. 10.1 нижче показано, з ким новоприбулі українці за CUAET найбільше контактують вже будучи в Агломерації Великого Торонто. Респонденти могли вибрати декілька варіантів відповідей.

*Таблиця 10.1. Коло спілкування українців у Агломерації Великого Торонто
(% від загальної кількості респондентів)*

Відповіді	Питома вага, %
Моя родина	60,4
Українці, що прибули до Канади за CUAET	75,2
Українці, що прибули до Канади до повномасштабного вторгнення	36,7
Канадці українського походження	28,5
Канадці інших походжень	47,2
Інші іммігранти	53,4

Вищенаведені дані показують, що українці найбільше гуртуються зі своїми родинами та з такими ж самим новоприбулими українцями, які приїхали в Канаду за програмою CUAET, що є цілком логічним – сім'я є рідні люди, а інші новоприбулі українці за CUAET мають схожий соціальний досвід і стикаються зі схожими проблемами і відповідно гуртуються задля вирішення нагальних питань.

З канадцами і іншими іммігрантами вже спілкується трохи менша кількість новоприбулих – цифри коливаються в районі 50% – тобто приблизно половина українців мають хороших знайомих і друзів серед канадців та іммігрантів інших походжень. З одного боку, це показує на певну закритість і труднощі комунікації, з іншого боку – відсоток не такий вже й низький, тобто говорити про тотальну ізоляцію не доводиться.

➤ Способи пошуку нових знайомих та друзів

Нове соціальне середовище неминуче змушує людину зводити нові знайомства. Особливо це актуально для іммігрантів, бо замкненість на своєму минулому колі не дозволяє їм рухатися вперед. Сучасний світ пропонує безліч нових способів пошуку нових знайомств, і разом з тим старі способи також трансформуються. Новоприбулі українці за програмою CUAET не є виключенням з цього правила – вони також шукають нові контакти, нові знайомства з різною метою – і знаходять їх.

Табл. 10.2 нижче показує, які способи зазвичай використовують новоприбулі задля пошуку нових знайомств в Агломерації Великого Торонто. Респонденти могли обрати декілька варіантів відповідей, а також дописати свої.

Табл. 10.2. Де новоприбулі українці шукають нових знайомств
(% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
На роботі	22,3
На публічних заходах	12,4
В гуртках за інтересами	7,5
В соціальних мережах (Facebook, Telegram, тощо)	23,0
В українських громадських організаціях	15,1
В інших організаціях (агенції з адаптації, церкви, тощо)	13,0
Я нікого спеціально не шукаю	75,1
Інше	2,7

Робота є вимушеним місцем заведення нових знайомств, бо в процесі її виконання комунікація виникає сама по собі. Інші місця є місцями вибору – тобто новоприбулі українці їх відвідують спеціально, і одна з цілей їх відвідування – це нові знайомства. Але варто зазначити, що тільки чверть шукає нових знайомств навмисно, а 75,1% такої спеціальної мети не має.

Нижче наведено декілька цікавих відповідей з категорії «Інше» і з фокус-груп.

Шукаю знайомих тупо щоб знайти роботу, бо по-іншому ніяк. В основному онлайн (лінкдін). Ч, 18–24

Немає часу шукати, я постійно працюю і надто втомлена для пошуків. Ж, 35–44

Навіть просто відвідавши якусь локацію, можна зустріти нових друзів. Ж, 25–34

Моя дружина дуже товариська особа. Ч, 35–44

Це трапляється випадково. Просто спілкуюсь всюди, де можна. І просто продовжую знайомство з тими, з ким було приємно спілкуватись. Ж, 35–44

➤ Коло спілкування новоприбулих за мовою

Домінуюча мова спілкування іммігранта з оточуючими може показати, з якою групою людей новоприбулий спілкується найбільше: чи це сім'я та друзі, чи це такі ж іммігранти з тої самої країни чи з інших, чи це вже народжені в країні перебування. Домінуюча мова спілкування іммігранта також може впливати і на імміграційні настрої (як це вже було показано раніше на прикладі мови спілкування вдома).

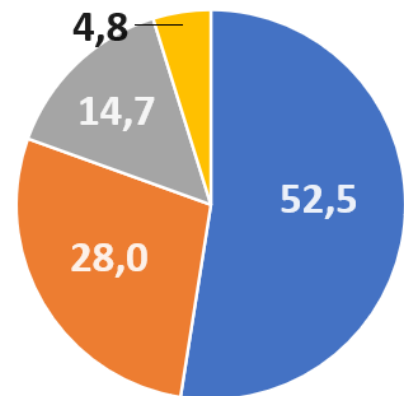
На рис. 10.1 праворуч показано, яким за домінуючою мовою є коло спілкування новоприбулих українців за СUAET. Як видно, трохи більше половини здебільшого спілкуються зі своїм оточенням українською – 52,5%, більше чверті – англійською – 28,0%, і менше п'ятої частини – іншими мовами (включно з російською) – 19,5%. Результати доволі суттєво відрізняються від тих, що були наведені при аналізі мови спілкування вдома, а це значить, що новоприбулі українці поступово, але активно вливаються в приймаюче суспільство.

Табл. 10.3 нижче показує, які імміграційні настрої панують серед новоприбулих українців у залежності від домінуючої мови їх кола спілкування.

Таблиця 10.3. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і домінуючою мовою їх кола спілкування (% за мовою кола спілкування)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно? \ Коло спілкування переважно	Українськомовне	Англомовне	Російськомовне
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	32,0	50,2	39,6
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	42,6	34,3	39,6
Повернуся в Україну по завершенню війни	17,1	8,3	5,4
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	4,3	4,3	8,1
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	4,1	2,9	7,4

Дані показують, що домінуюча мова кола спілкування певним чином впливає й на імміграційні настрої. Найбільш рішуче налаштовані на те, щоб залишитися жити в Канаді на постійно, ті, в кого домінуючою мовою кола їх спілкування є англійська – 50,2%. Найменш рішучими є ті, в кого коло спілкування здебільш українськомовне – тільки третина готова зробити все для того, щоб залишитися жити в Канаді. Втім, ті, хто має переважно українськомовне коло спілкування, більш налаштовані в перспективі повернутися в Україну – в два-три рази більше, ніж інші групи. Але ті, в кого коло спілкування російськомовне, трохи рішучіше налаштовані негайно покинути Канаду.



■ переважно українськомовне ■ переважно англійськомовне
■ переважно російськомовне ■ інші мови/комбінації мов

Рис. 10.1. Коло спілкування новоприбулих українців за домінуючою мовою (%)

11. ПОВЕРНЕННЯ В УКРАЇНУ

➤ Мотиви на повернення в Україну

Незважаючи на бажання іммігрувати до Канади, залишитися жити в ній на постійно, іммігрантів все одне може тягнути на історичну батьківщину. Питання «Що мотивує вас повернутися в Україну?» було контрольним, щоб подивитися більш ретельно саме на рішучість іммігрувати до Канади, а також розглянути саме мотиватори на повернення. Респонденти могли вибрати декілька варіантів відповідей, а також дописати свої. Дані приводяться в табл. 11.1.

Таблиця 11.1. Мотиватори на повернення в Україну
(% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Батьки, родичі, родина, любимі люди	50,1
Улюблена робота	11,8
Коло спілкування (друзі, знайомі)	29,5
Любов до рідного міста/країни	38,2
Своє житло	35,1
Кращі умови для дітей: школи, садочки, гуртки, спортивні секції	9,1
Кращий доступ до медицини в Україні	23,9
Просто сумую за своїм життям в Україні	37,6
Інше	4,0
Ніщо, я твердо вирішив залишитися жити в Канаді	35,4

Мотиви міжособистісних стосунків, а саме сім'я та друзі, є домінуючими – половина респондентів виділяє саме їх. Патріотизм і ностальгія за своїм життям в Україні актуальні для третини опитаних. Власне житло так само є важливим мотиватором для третини респондентів. Але також третина респондентів твердо вирішила залишитися в Канаді – цифри приблизно співпадають зі схожим питанням про плани залишитися жити в Канаді на постійно (стор. 13).

Нижче наведено декілька цікавих відповідей з категорії «Інше» і з фокус-груп.

Бо Канада не виправдала своєї репутації кращої для життя країни. Ж, 35–44

Не плануємо їхати в Україну. Але розглядаємо повернення до Європи. Ч, 35–44

Немає куди повертатись і до кого. Ж, 25–34

Моїх братів і сестер вбивають без жалю, і я повинен підставити своє плече. Я прожив 10 років в Варшаві і на момент початку війни знав мову і мав добру роботу – краще оплачувану, ніж в Канаді. Я годував систематично 15 людей, мав з праці продукти і думав, що в Канаді буде краще людям допомогти, але помилися. Ледве кінці з кінцями зводжу. Ч, 45–54

Я поїду в Україну помирати, а жити я буду тут. Ж, 45–54

Україна – країна з добрими і, що важливо, красивими людьми, з культурою, їжею, мистецтвом і цінностями. Ж, 45–54

➤ **Можливість повернення в Україну після закінчення війни**

Закінчення війни може сприяти зміні імміграційних настроїв іммігрантів, бо стабілізація ситуації актуалізуватиме питання про своє місце тут і про можливості там. У багатьох питаннях вище було розглянуто, чи схильні новоприбулі українці за СUAET повертатися в Україну у разі закінчення війни через призму різних чинників. Тут розглядаються настрої на повернення після війни безвідносно інших критеріїв, а також саме питання про повернення ставиться інакше, а саме – чи спонукатиме закінчення війни поверненню в Україну. Це питання також стало контрольним у перевірці імміграційних настроїв респондентів.

Рис. 11.1 праворуч показує, що більше чверті опитаних твердо розглядають варіант повернення в Україну після закінчення війни – 28,2%, що частково співпадає з відповідями про імміграційні настрої на стор. 13 якщо розглядати відповіді «повернуся в Україну після війни» і дві про негайне повернення в Україну чи в Європу як одну – вони загалом дають 22%.

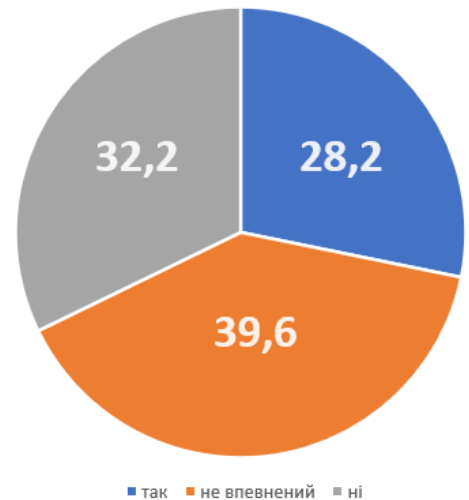


Рис. 11.1. Чи спонукатиме закінчення війни поверненню респондентів в Україну (%)

➤ Причини, які можуть змусити повернутися в Україну

Не все є в руках людини. Нерідко стаються обставини, які змушують людину приймати небажані для неї рішення. Бажання залишитися жити в Канаді на постійно може розбитися о безліч перешкод і обставин, і так і залишитися бажанням. Респондентам було запропоновано відповісти на запитання, що саме їх може змусити (саме змусити, а не добровільно) повернутися в Україну. Можна було вибрати декілька варіантів відповідей, а також написати свою. Дані наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2. Причини, які можуть змусити повернутися в Україну
(% від загальної кількості респондентів)

Відповіді	Питома вага, %
Закінчення строку дії візи/дозволу на роботу	53,6
Якщо щось станеться з моїми близькими в Україні	43,9
Пропозиція хорошої роботи в Україні	17,8
Пенсія	3,7
Інше	2,1
Ніщо, я твердо вирішив залишитися жити в Канаді	35,0
Я в будь-якому разі повернуся в Україну	14,6

Домінуючим «примусом» на повернення в Україну для новоприбулих українців за СУАЕТ є обставина, яка залежить від їхньої взаємодії з Канадою, а саме закінчення строку дії візи/дозволу на роботу – тобто те, що показує їхній легальний статус в країні. Якщо новоприбулим не вдасться цей статус продовжити/оновити/переробити в інший, то тоді доведеться вертатися в Україну. На другому місці стоїть стан близьких в Україні – якщо з ними щось станеться, трохи менше половини готові мерщій повернутися і допомагати їм.

Це питання теж стало контрольним. Дані по тих, хто твердо вирішив залишитися жити в Канаді на постійно, майже співпадають з даними на стор. 13 про плани залишитися в Канаді. Те ж саме стосується і цифр щодо повернення в Україну в будь-якому разі – цифри схожі.

Нижче представлено декілька цікавих відповідей з категорії «Інше» і з фокус-груп.

Повернуся якщо зрозумію, що працюю дуже багато, а грошей не вистачає на хороше життя. Поки оплачуємо рахунки, можна жити. В Канаді більше зарплати дитини – якщо дитина закінчить школу тут, то на пенсію з радістю повернусь в Україну, а може і раніше. Ж, 35–44

Повернуся якщо Україна отримає серйозні гарантії безпеки на кшталт п'ятої статті і вступить в ЄС зі всіма вхідними реформами. Якщо проведуться по-людськи судова та економічна реформи. Ж, 25–34

В Україну не повернуся до кінця війни, але в Європу доведеться повернутись, якщо не встигну отримати PR або оновити дозвіл на роботу. Ж, 35–44

Не можу повернутися, в Україні мене будуть допитувати, бо жив в окупації. Ч, 35–44

Повернуся якщо буде поганий рівень життя моєї сім'ї в Канаді. Ж, 25–34

12. ІДЕНТИЧНІСТЬ. ВРАЖЕННЯ ВІД КАНАДИ

➤ Зміни в ідентичності

Переїзд на нове місце проживання з часом призводить до певних змін в ідентичності. Це може бути як зсув ідентичності, коли одна поступово замінюється іншою, або ж коли вони собі мирно сусідять, або злам, коли під впливом стресу відбувається перелам у світосприйнятті, старі моделі поведінки швидко замінюються новими і стара ідентичність відкидається, заперечується, або ж вона не змінюється зовсім, бо людина міцно відчуває своє історичне коріння. Час проживання в новій країні, наявність широкого кола знайомств відбиваються і на ідентичності, призводять найчастіше до її зсуву і подальшого сусідства двох ідентичностей (наприклад, людина може сказати в одній ситуації «я українець», в другій – «я канадець», а в третій – «я українець з Канади»).

Зміни в ідентичності у кожної людини відбуваються по-різному і в різний час. Новоприбулі українці за CUAET не є винятком. Нижче в табл. 12.1 розглянуто, як змінилася ідентичність новоприбулих українців з часу їхнього переїзду до Агломерації Великого Торонто.

*Таблиця 12.1. Ким себе вважають новоприбулі українці за CUAET
(% від загальної кількості респондентів)*

Відповіді	Питома вага, %
Я як був українцем, так ним і залишуся	59,1
Я вже став трохи почуватися канадцем, хоч і залишаюся українцем	30,0
Я відчуваю себе канадцем вже більше, ніж українцем	3,4
Я ніколи не відчував себе українцем, але й канадцем себе не вважаю	5,2
Я вже відчуваю себе канадцем	2,3

Певні зміни в ідентичності вже відчуває понад третина опитаних – 35,7% відмітили, що вже мають певну канадську складову в своїй ідентичності, притому для 5,7% ці зміни є доволі драматичними – 3,4% відчувають себе канадцами вже більше, ніж українцями, а 2,3% вже відчувають себе суто канадцами. Але для більш ніж половини опитаних таких змін ще не відбулося – 59,1% вважають себе українцями і планують залишати цю ідентичність як єдину можливу.

Зміни в ідентичності можуть так само відбиватися і на імміграційних настроях. Вважається, що ті, в кого зміна ідентичності в тій чи іншій формі відбувається швидше, більш схильні до того, щоб залишитися жити на новому місці, в той час як в тих, в кого такі зміни ще не відбулися, або ідентичність цементується через внутрішній протест, бажання залишити нове місце проживання вище. На прикладі респондентів показано, чи працює це твердження на новоприбулих українцях за CUAET у табл. 12.2 нижче (розглянуто дві найбільші групи відповідей з табл. 12.1).

Таблиця 12.2. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і їхньою ідентичністю (% за групою ідентичності)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно? \ Ваша ідентичність	Я як був українцем, так ним і залишуся	Я вже став трохи почуватися канадцем, хоч і залишаюся українцем
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	23,8	58,6
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	44,7	35,5
Повернуся в Україну по завершенню війни	19,1	3,3
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	6,2	1,3
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	6,2	1,3

Як видно з вищенаведених даних, твердження про зсув ідентичності в бік нової і більша рішучість залишитися жити в Канаді на постійно підтверджується. Ті, хто відчуває вже певну канадську складову в своїй ідентичності, значно більш рішуче налаштовані на те, щоб залишитися жити в Канаді на постійно. Також серед них значно менше тих, хто подумує про повернення в Україну чи в Європу.

➤ Що сприяє змінам в ідентичності

Зміни в ідентичності не відбуваються просто так, на порожньому місці. Вони відбуваються через стресові ситуації, певні обставини, приємні моменти, порівняння минулого і теперішнього свого становища, зміну переконань тощо. Анкета містила відкрите запитання про те, що сприяє тому, що респондент починає почуватися більше канадцем (не в плані того, що канадське починає переважати, а в плані того, що воно з'являється і поступово розвивається), тобто що впливає на зміни в ідентичності. Це питання було обов'язковим до відповіді. На нього відповіло 148 осіб. Їхні відповіді було згруповано у декілька груп, дані приведено в табл. 12.3 нижче.

Таблиця 12.3. Причини, які сприяють тому, що респонденти починають почуватися більше канадцями, осіб

Причини	Кількість, осіб
Канадський менталітет, світогляд, звички	32
Коло спілкування	29
Англійська мова	19
Той факт, що Канада – країна іммігрантів	11
Відчуття спокою	10
Наявність канадських документів	10
Відчуття безпеки	8
Свобода	8
Стабільність	7
Панування закону	5
Інші	9

Незважаючи на те, що, певно, кожен респондент вкладає свій сенс в поняття канадського менталітету, світогляду і звичок, саме ця причина була виділена як така, що найбільш сприяє тому, що новоприбулі українці починають почувати в собі щось канадське. Коло спілкування, англійська мова є маркерами сприйняття оточення, і оскільки вони посідають друге і третє місця, вони також активно впливають на зміни в ідентичності новоприбулих.

Нижче приведено декілька цікавих відповідей із електронної анкети і з фокус-груп.

Я жив 4 роки перед війною в Польщі, тому адаптація в Канаді пройшла досить швидко, адже це західна держава з добрими регулюваннями для громадян. Ч, 25–34

Я почувуюсь тут вдома, але притому залишаюсь українкою. До Канади проживала багато років в Європі і ніколи не мала відчуття, що я вдома. Ж, 35–44

Завжди був законослухняним громадянином і толерантно відносився до всіх, незалежно від статі, кольору шкіри чи віросповідання, і тут саме така атмосфера – все взаємно. Ч, 25–34

Мене менше хвилює що подумают люди як я виглядаю зовні. Ж, 35–44

Те, що канадці ставляться до мене з повагою, на рівні, немає такого ставлення як до нижчевартісної людини. Ж, 35–44

Люди тут добріші, і самому хочеться бути добрішим. Ч, 18–24

➤ Враження від Канади

Сподіватися на те, що Канада сподобається абсолютно кожному новоприбулому, наївно. Будучи країною з високим рівнем життя і достатку, вона має свої особливості, стиль життя, правила поведінки та закони, які далеко не кожному можуть здаватися зрозумілими та логічними. Все це впливає на її сприйняття і на її оцінку в очах новоприбулих. Рис. 12.1 нижче показує, як оцінюють новоприбулі українці за CUAET свої враження про Канаду за 10-бальною шкалою, де 1 – жахливі враження, 10 – прекрасні враження.

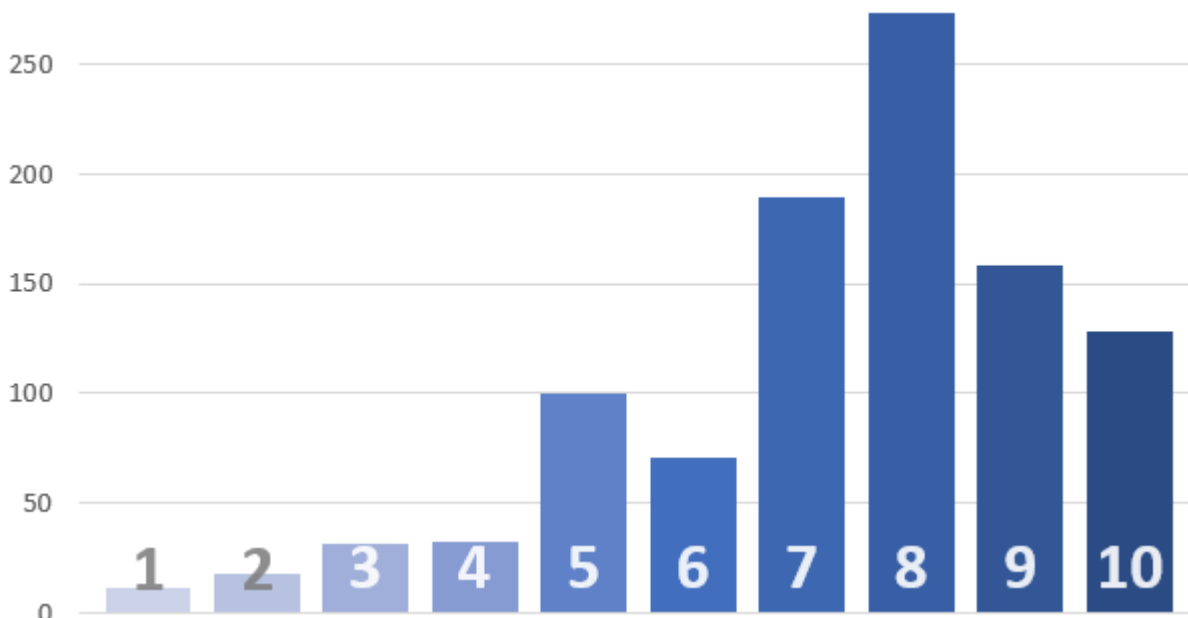


Рис. 12.1. Оцінка вражень від Канади респондентами (осіб)

Оцінюють свої враження як негативні 5,9% опитаних (ті, хто поставив від 1 до 3), як середні – 20,1% (ті, хто поставив від 4 до 6), і як позитивні – 74% (ті, хто поставив від 7 до 10; на «10» свої враження оцінили 12,7% респондентів). Як видно, 2/3 опитаних мають дуже позитивні враження від Канади, що означає, що адаптація протікає хоч і не без труднощів, але в цілому в позитивному настрої.

Враження від нової країни так само можуть впливати і на імміграційні настрої. Табл. 12.4 приводить такі дані.

Таблиця 12.4. Розподіл учасників дослідження за планами залишитися жити в Канаді на постійно і оцінкою їхніх вражень від Канади (% за групою оцінок)

Чи плануєте ви залишитися в Канаді жити на постійно?	\ Оцінка вражень від Канади		
	1–3	4–6	7–10
Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	1,7	10,8	48,9
Ще не визначився точно, але схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	25,0	49,8	38,1
Повернуся в Україну по завершенню війни	21,7	20,7	9,9
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	30,0	9,4	1,6
Нізащо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	21,7	9,4	1,5

Як видно, імміграційні настрої дуже сильно різняться в залежності від оцінки своїх вражень респондентами щодо Канади (в декілька разів). Тим, кому вона не до вподоби, в більшості своїй не прагнуть тут залишитись, а ті, хто оцінює її дуже високо, навпаки – налаштовані дуже рішуче на те, щоб залишитись жити тут на постійно.

Нижче приведено декілька описів своїх вражень від Канади респондентами в електронній анкеті і на фокус-групах.

Одне розчарування, суцільний обман про рівень життя в Канаді. Усі живуть у кредит, трудовий табір. Нас не засмучувала так жодна країна як Канада. Даремно витрачені гроші та час. *Ч, 35–44*

Дуже подобатися природа та бережливе ставлення до неї. То чудово, коли люди беруть те, що мають! *Ж, 35–44*

В Донецьку мене бомбили в 2014, в Києві бомбили в 2022, в Торонто мій будинок не знищать. *Ч, 55–64*

В основному багато мінусів, але як трамплін до США може бути. Якби була можливість, то переїхав би в США, але поки немає такої опції в мене. Зрозумів, чому тут люди довго живуть – в Канаді діє природний відбір: хворі просто помирають з такою медициною. Якби була нормальна і швидкодоступна медицина і будинки не за 2 млн, то лишався б можливо тут. *Ч, 25–34*

Випав гаманець на вулиці. Повернулась хвилин через 20, а він був обережно піднятий і поставлений на хвіртку. Все було на місці. Район був багатолюдний біля метро. Мене це приємно вразило. *Ж, 35–44*

Я не ідеалізую Канаду, я й не бачила Канади поки що, але це чудова країна і я хочу, щоб мої діти залишилися жити тут. Вдячна всім, хто нам допомагає. Я цього ніколи не забуду і теж допомагаю іншим. *Ж, 35–44*

Не вистачає дитячих локацій, майданчиків. В установах немає чим зайняти дітей. *Ж, 35–44*

Дуже переоцінена країна в соц. мережах, треба серйозно підходити до переїзду сюди, все зважити. *Ж, 45–54*

Великі відстані та життя у бейсменті – це дуже незвично. Канадські свята – це дуже весело. Пошук роботи – це саме тяжке у Канаді, спілкування та поміч – це те, що ти можеш отримати від кожного, кого зустрінеш, і це заспокоює у хвилини тривоги. *Ж, 25–34*

Країна дуже тяжіє до стабільності, тому в деяких аспектах технологічно відстала, але є запит на інтелектуальний ресурс та креативні індустрії. *Ж, 35–44*

Мені дійсно дуже подобається те, що тут немає гендерної дискримінації, подобається стиль життя канадців, їх позитивний погляд на речі. Але дуже не подобається те, що здебільшого за щирою посмішкою ховається абсолютна байдужість. *Ж, 25–34*

Людяність – головна риса канадців, вони не агресивні. *Ч, 35–44*

Тут ментальність така, що роботодавці з канадських фірм навіть не розуміють цінності міжнародного досвіду і пропонують починати з координатора, хоча в Україні в міжнародних компаніях я працювала CFO. *Ж, 45–54*

➤ Враження від міста проживання

Зазвичай перше узагальнене враження про країну в новоприбулого складається на основі його вражень від місця проживання – в нашому випадку від міста проживання в Агломерації Великого Торонто. Нижче на рис. 12.2 представлено оцінку вражень респондентів від міста, в якому вони проживали на момент проходження опитування безвідносно самого міста.

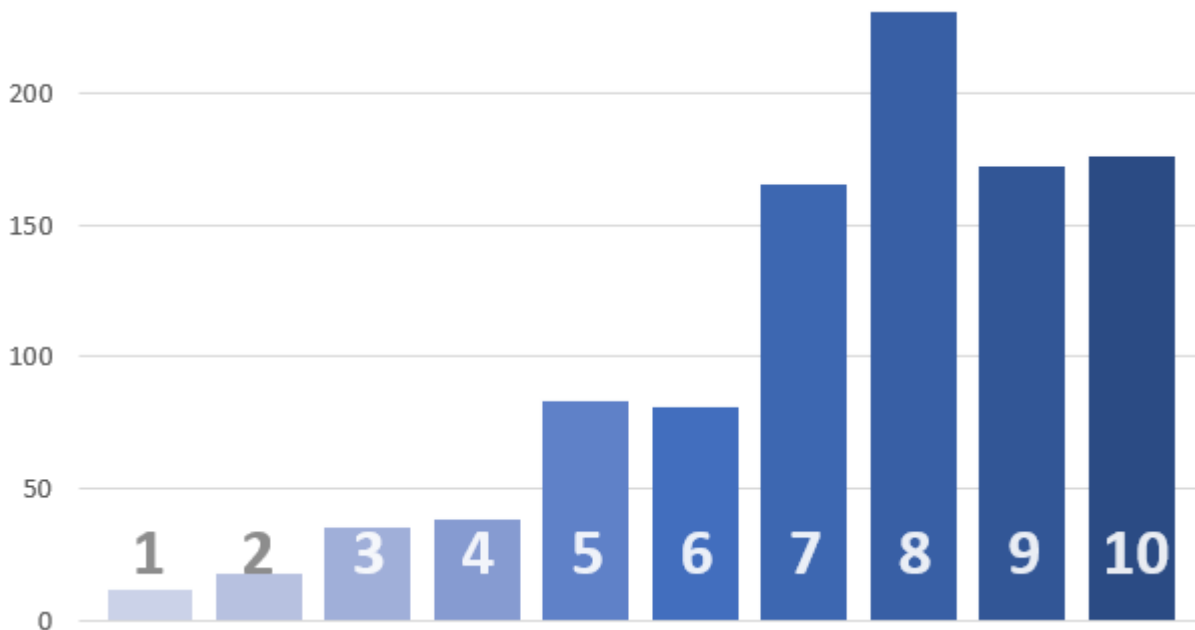


Рис. 12.2. Оцінка респондентами своїх вражень від міста проживання в Агломерації Великого Торонто (осіб)

Цифри оцінки вражень від міста проживання в цілому схожі на цифри оцінки вражень від Канади: 6,4% опитаних оцінили свої враження як негативні (ті, хто поставив від 1 до 3), 20,0% – як середні (ті, хто поставив від 4 до 6), і 73,6% – як позитивні (ті, хто поставив від 7 до 10; на «10» свої враження оцінили 17,4% респондентів). Табл. 12.5 нижче показує розподілення оцінок серед чотирьох найпопулярніших серед респондентів міст.

Таблиця 12.5. Оцінка респондентами своїх вражень від міста проживання серед чотирьох найпопулярніших міст Агломерації Великого Торонто (% за групою оцінок)

Місто	1–3	4–6	7–10
Торонто	6,6	20,0	73,4
Міссісоґа	7,8	19,0	73,2
Бурлінґтон	4,7	30,2	65,1
Вон	8,6	11,4	80,0

Як видно, в цілому динаміка оцінки вражень від окремих міст майже співпадає з загальною оцінкою, хоч і спостерігаються незначні кореляції. Нижче представлено декілька описів своїх вражень від міста проживання респондентами в електронній анкеті.

Мало крутих ресторанів та кав'ярень. Ч, 18–24

Автобуси їдуть – як ходять, можна чекати більше години. Ч, 35–44

Не вистачає європейської архітектури і усієї необхідної інфраструктури у пішій доступності. Усе решта дуже подобається. Ч, 25–34

Люблю вайби Міссісоґи! За 5 місяців це місто відчувається наче рідний Харків! Ж, 25–34

ВИСНОВОК

Однозначні висновки з результатів цього дослідження зробити доволі складно, рівно як і передбачити, скільки новоприбулих українців за СУАЕТ залишаться в Канаді та в Агломерації Великого Торонто через рік, два, п'ять, десять років, а скільки повернуться назад в Україну чи поїде до інших країн, тому висновки подано в узагальненому виді у вигляді табл. II.1 нижче. Таблиця являє собою узагальнення респондентів за їхніми характеристиками у їхньому виборі опції **«Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися жити в Канаді на завжди»**, представленої в різних таблицях впродовж всього соціологічного звіту.

Уважно прочитайте коротку інструкцію нижче «Як читати таблицю» перед тим, як переходити до неї!

Як читати таблицю: наприклад, рядок

є	43,6	нерухомість в окупації	37,6	немає
---	------	------------------------	------	-------

означає, що 43,6% респондентів, які мають нерухомість в окупації, готові зробити все від них залежне для того, щоб залишитись жити в Канаді на постійно. В той же час, тільки 37,6% респондентів, які не мають нерухомості в окупації, готові зробити все від них залежне для того, щоб залишитись жити в Канаді на постійно.

Або рядок

5	50,3	оцінка почуття безпеки в Канаді (5 балів)	14,8	2–1
---	------	---	------	-----

означає, що 50,3% респондентів, які оцінили своє почуття безпеки в Канаді на «5» за 5-бальною шкалою, готові зробити все від них залежне для того, щоб залишитись жити в Канаді на постійно. В той же час, тільки 14,8% респондентів, які оцінили своє почуття безпеки в Канаді на «2–1» за 5-бальною шкалою, готові зробити все від них залежне для того, щоб залишитись жити в Канаді на постійно.

Таблиця II.1. Розподіл респондентів за їхніми характеристиками у їхньому виборі опції «Я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися жити в Канаді на завжди», представленої в різних таблицях впродовж всього соціологічного звіту (%)

Найбільше налаштовані на те, щоб залишитися в Канаді на постійно		Характеристики	Найменше налаштовані на те, щоб залишитися в Канаді на постійно	
чоловіки	43,3	стать	35,7	жінки
35–44	42,1	вік	22,4	55–64
одружений	40,3	сімейний стан	33,3	перебуваю в стосунках, але не одружені
російська	44,1	мова спілкування вдома	32,0	українська
Вон	40,0	місто проживання в GTA	37,0	Торонто
тимчасово окуповані території	48,5	регіон останнього проживання в Україні	33,0	захід

є	43,6	нерухомість в окупації	37,6	немає
зруйноване	60,0	стан житла в Україні	34,2	не постраждало, інфраструктура також не зазнала серйозних ушкоджень
Польща	42,6	країна попереднього проживання	34,4	Україна
5 і більше	48,3	скільки з вами приїхало	34,0	сам
5	50,3	оцінка почуття безпеки в Канаді (5 балів)	14,8	2–1
значно ліпшим	65,5	психологічний стан в Канаді став	9,4	значно гіршим
значно ліпшим	66,7	фізичний стан в Канаді став	12,5	значно гіршим
маю постійну роботу за фахом	52,4	робота в Канаді	31,5	шукаю роботу
4	53,5	оцінка фінансового стану (5 балів)	27,1	2
ні	39,4	отримання провінційної допомоги	36,2	отримував у минулому
будинок	50,0	винаймає	38,2	кімнату
5	45,5	оцінка комфорту на помешканні (5 балів)	25,7	1
середній	40,6	рівень володіння англійською	32,5	низький
готуюся до складання	48,0	мовні тести для імміграції	11,8	не планую скласти
англомовне	50,2	коло спілкування переважно	32,0	українськомовне
вже став трохи почуватися канадцем	58,6	ідентичність	23,8	як був українцем, так ним і залишуся
7–10	48,9	оцінка вражень від Канади (10 балів)	1,7	1–3

В ході аналізу даних дослідження було виявлено характеристики респондентів, які найбільше і найменше впливають на їхні імміграційні настрої. Так, головними характеристиками, які обумовлюють імміграційні настрої, є (виділені червоним в табл. II.1):

- оцінка почуття безпеки в Канаді – чим безпечніше відчувається людина, тим більше вона схильна до того, щоб залишитися жити в Канаді на завжди (різниця між різними варіантами відповідей в понад 3 рази), що є логічним, бо почуття безпеки є одним з основних чинників при визначенні людиною привабливого місця помешкання/країни проживання (інстинктивний механізм – задоволення потреби в безпеці);

- психологічний стан в Канаді – в тих, в кого психологічний стан в Канаді значно поліпшився, бажання залишитися жити в Канаді на завжди набагато вище, чим в тих, в кого він значно погіршився (різниця поміж різними варіантами відповідей в 7 разів), що є також абсолютно логічним, бо душевний спокій суттєво впливає на визначення місця помешкання/країни проживання (так само інстинктивний механізм – самозбереження);

- фізичний стан в Канаді – так само як і психологічний – значне його поліпшення суттєво впливає на бажання людини залишитися жити в Канаді на завжди (різниця поміж різними варіантами відповідей в понад 5 разів), що також є логічним, бо ліпший фізичний стан на новому місці сприяє тому, що людина більш схильна до того, щоб на цьому новому місці залишитися на постійно (так само спрацьовує інстинктивний механізм – самозбереження);

- оцінка вражень від Канади – порівняння свого теперішнього життя на новому місці і минулого життя, свого теперішнього оточення на новому місці і минулого оточення, свого теперішнього доходу на новому місці і свого минулого доходу, своїх теперішніх можливостей на новому місці і минулих можливостей суттєво впливає на імміграційні настрої, на бажання залишитися жити в Канаді на постійно (різниця поміж різними варіантами відповідей в 28 разів) – нове місце або подобається, або не подобається, і наше ставлення до нього на підставі нашого досвіду суттєво впливає і на наше бажання залишатися на ньому;

- ставлення до складання мовних тестів для імміграції показує підготовленість до імміграції, прагнення до імміграції напряму, оскільки вони є обов'язковими при оформленні нового статусу майже у всіх імміграційних програмах (різниця поміж різними варіантами відповідей в 4 рази).

Іншою важливою характеристикою (виділена **помаранчевим** в табл. II.1) є питання ідентичності – збільшення канадської компоненти в ідентичності сприяє більшому бажанню новоприбулого залишитися жити в Канаді на завжди (різниця в понад 2 рази).

Різниця поміж різними варіантами відповідей при аналізі інших характеристик не перевищує 2 рази, але це абсолютно не означає їх незначущість. Навпаки, розглядаючи цю різницю, ми можемо зрозуміти їх важливість при визначенні імміграційних настроїв респондентів.

Найменше на імміграційні настрої і на бажання залишитися жити в Канаді впливають (виділені **зеленим** в табл. II.1) місто проживання в GTA (неважливо, де опитаний живе – різниця лише в 3%) і факт отримання провінційної допомоги (неважливо, чи отримував її респондент – різниця в 3,2%).

➤ Враження респондентів від участі в дослідженні

Респонденти при бажанні могли розповісти про свої враження від участі в дослідженні. Деякі цікаві відповіді з електронної анкети і з фокус-груп представлено на цій сторінці.

Дуже добре підготовлене опитування, влучні і чудово структуровані питання!

Ч, 25–34

Дякую, що цікавитеся українцями і їх життям.

Ж, 25–34

Сподіваюся, мої відповіді допоможуть скласти «картинку життя» у Канаді. Дуже хочеться залишитися тут. *Ж, 35–44*

Рада допомогти, якщо це хоч трохи може вплинути на допомогу для тих, хто іммігрує до Канади. *Ж, 25–34*

Дякую вам за інтерес до стану новоприбулих українців та все, що Канада робить для нас! *Ж, 35–44*

Було дуже приємно відповісти на всі питання. Це найменше, як я можу висловити свою вдячність Канаді! *Ж, 35–44*

Дякую. Сама для себе відповіла на деякі питання.

Ж, 35–44

Щиро дякую за таке опитування. Ніби пройшла психологічний тест українця.

Ж, 25–34

Дякую за опитування! Дала відповіді перш за все собі. *Ж, 25–34*

Дякую за запитання. Деякі прояснили самооцінку.

Ж, 45–54

Це чудово, що ви цікавитеся думкою новоприбулих українців. Сподіваюся, що це послужить гарній місії. *Ж, 25–34*

➤ **Післямова: Імміграційні настрої і зміни в житті респондентів через чотири місяці після проведення дослідження**

Під час підготовки цього соціологічного звіту було вирішено провести міні-опитування серед цих самих респондентів на предмет того, як змінилися їхні імміграційні настрої через 4 місяці після проведення основного опитування. Для потреб фокус-групи бажаним було запропоновано залишити свої електронні пошти. З 1011 осіб свої е-мейли залишили 272 особи. Їм був вислано коротку анкету, на яку відповіли 168 осіб. Відповіді на цю анкету представлено нижче.

Таблиця II.2. Розподіл учасників міні- та основного опитування за статтю (%)

Стать	Міні-опитування	Основне опитування
жінок	61,9	63,2
чоловіків	38,1	36,8

Пропорційне співвідношення жінок і чоловіків в двох опитуваннях майже збігається, що в цілому підтверджує достовірність отриманих результатів.

Таблиця II.3. Розподіл учасників міні- та основного опитування за віком (%)

Вік	Міні-опитування	Основне опитування
до 18 років	0	0,5
18–24	8,9	11,7
25–34	33,3	36,0
35–44	31,6	32,4
45–54	19,6	13,6
55–64	4,2	4,8
65 і старше	2,4	1,0

Пропорційне співвідношення різних вікових груп в двох опитуваннях майже збігається, що в цілому також підтверджує достовірність отриманих результатів.

Респондентам було запропоновано відповісти на запитання *Чи змінилася Ваша думка щодо того, щоб залишитись в Канаді чи покинути її?* щоб зрозуміти, як змінилися імміграційні настрої опитаних за 4 місяці, що минули з часу проведення основного опитування. Табл. II.4 нижче наводить такі дані.

Результати показують, що думка не змінилася в переважної більшості – 87,4% опитаних дотримуються того ж варіанту, який вони обрали при проходженні основного опитування. Але 12,6% таки свою думку змінили: 5,4% на користь того, щоб залишитися в Канаді, а 7,2% навпаки – щоб залишити Канаду, притому 6,6% вже Канаду покинули (але лише 0,6% і раніше не планували затримуватися в Канаді, інші же 6% думали залишитися в Канаді).

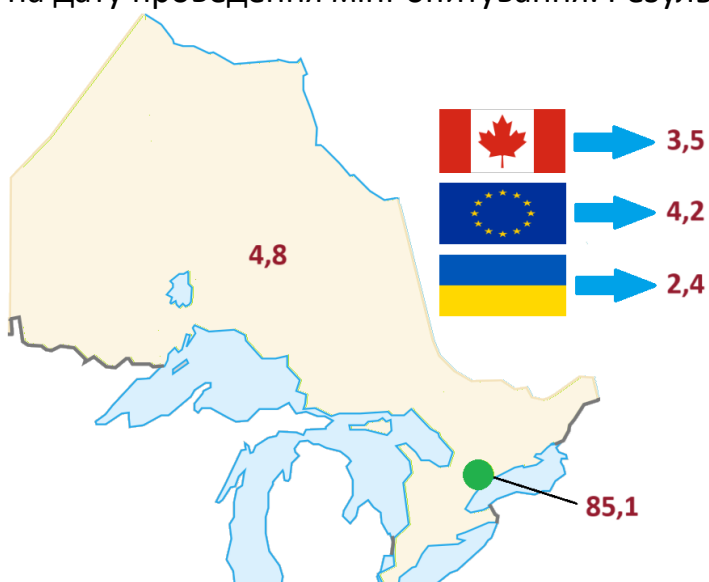
Варто також відзначити, що в цьому міні-опитуванні пропорція тих, хто планує зробити все від них залежне для того, щоб залишитися жити в Канаді на постійно, вища за

основне дослідження. Це можна пов'язати з тим, що ця група респондентів є більш кооперативною за інші.

Таблиця II.4. Зміни в імміграційних настроях респондентів через 4 місяці після проходження основного опитування (% від загальної кількості респондентів міні-опитування)

Відповіді	Питома вага, %
моя думка не змінилася: я зроблю все від мене залежне для того, щоб залишитися в Канаді на постійно	51,8
моя думка не змінилася: я як раніше не визначився точно, але так само схильюся до того, щоб залишитися жити в Канаді	22,6
моя думка не змінилася: я повернуся в Україну по завершенню війни	9,4
моя думка не змінилася: я нізачо не залишуся в Канаді, повернуся в Європу при першій можливості	1,8
моя думка не змінилася: я нізачо не залишуся в Канаді, повернуся в Україну при першій можливості	1,2
я тепер протилежної думки: раніше я думав покинути Канаду, але вирішив зробити все залежне від мене для того, щоб залишитися жити в Канаді на постійно	5,4
я тепер протилежної думки: раніше я думав залишитися жити в Канаді, але тепер вирішив повернутися в Україну з часом (я ще в Канаді)	1,2
я вже повернувся в Україну, хоч раніше і думав залишитися жити в Канаді	2,4
я вже повернувся в Європу, хоч раніше і думав залишитися жити в Канаді	3,6
я вже повернувся в Україну, не планував і раніше затримуватися в Канаді	0
я вже повернувся в Європу, не планував і раніше затримуватися в Канаді	0,6

Також респондентам було поставлене питання про місце їхнього проживання станом на дату проведення міні-опитування. Результати представлено на рис. II.1 нижче.



89,9% респондентів продовжують мешкати в провінції Онтаріо, хоч 4,8% переїхали з Агломерації Великого Торонто в інші міста і містечка провінції. При цьому 3,5% опитаних взагалі переїхали в інші провінції Канади, а 6,6% покинули Канаду: 4,2% повернулися в ЄС, а 2,4% – в Україну.

Представлені в цій післямові результати міні-опитування наочно показують динаміку змін імміграційних настроїв новоприбулих українців за програмою CUAET.

Рис. II.1. Розселення учасників дослідження станом на дату проходження міні-опитування (%)

ПОДЯКИ

Автор дослідження висловлює щирі подяки наступним людям та організаціям:

- **Науковому товариству ім. Шевченка в Канаді** (*Shevchenko Scientific Society of Canada*) – за надану стипендію на проведення дослідження та всебічну підтримку.
- **Суспільній службі українців Канади – Торонто** (*Ukrainian Canadian Social Services Toronto Inc.*) і особисто Олені Лежанській – за надання приміщення для проведення фокус-груп.
- **Працівникам сервісних організацій з допомоги іммігрантам та адаптації** (*Settlement Agencies*) за розповсюдження дослідницької анкети:
 - Оксані Семенюк, Христині Куташ, Геннадію Ставицькому, Ірині Парій – Суспільна служба українців Канади – Торонто,
 - Маріні Соколов, Юлії Сидоренко – Culture Link,
 - Олесі Сільчук – North York Community House,
 - Анні Гейчук – Ukrainian Moms in Toronto (Leleka).
- **Учасникам дослідження** за приділений час на проходження опитування та участь у фокус-групах.

Опубліковано у січні 2024 року
Зв'язок з автором: socadaptimm@gmail.com
Copyright © 2024 Andrei Zavalov